

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
VĒSTURES UN FILOZOFIJAS FAKULTĀTE
VĒSTURES UN ARHEOLOĢIJAS NODAĻA

Vēstures maģistra studiju programmas

2. kursa students

Dāvis **Strupulis**

Stud. apl. Nr. ds 17100

**Fiziskās aktivitātes un sports Jelgavā un Jelgavas apriņķī 1920. –
1940.**

Maģistra darbs

Darba zinātniskais vadītājs:

Dr. habil. hist. profesors

Aivars Stranga

Rīga 2019

SATURS

SATURS.....	1
ANOTĀCIJA.....	3
ANNOTATION.....	3
Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
Avotu un literatūras apskats.....	9
1. Sporta pirmsākumi Latvijā un Krievijā.....	18
1.1. Sporta pirmsākumi Krievijas impērijā.....	18
1.2. Sporta pirmsākumi Rīgā.....	19
1.4. Jelgavas sportistu sakari ar Rīgu.....	28
1.5. Sports Jelgavā 1914. – 1920.....	29
2. Jelgavas pilsētas valde un sports 1920. – 1940. gadā.....	33
2.1. Jelgavas un Jelgavas apriņķa raksturojums.....	33
2.2. Jelgavas pilsētas valde un sports 1920. – 1934. gadam.....	34
2.3. Jelgavas pilsētas valde un sports 1934. – 1940. gadam.....	36
3. Sporta biedrību darbība Jelgavā un Jelgavas apriņķī 1920. – 1940. gadā.....	45
3.1. Sports Latvijā.....	45
3.2. Sporta stāvoklis Jelgavas apriņķī.....	46
3.3. Sporta biedrības Jelgavā un Jelgavas apriņķī.....	49
3.3.1 Jelgavas ASK.....	49
3.3.2. 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubs.....	53
3.3.4. Sports Jelgavas un Jelgavas apriņķa sabiedriskajā dzīvē.....	58
3.4. Sporta veidu savienības.....	67
4. K. Ulmaņa autoritārā režīma sporta politika 1934. – 1940.	71
4.1. Sabiedrisko lietu ministrija un sports.....	76
4.2. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš un sports.....	77
SECINĀJUMI.....	80
IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS.....	83

ANOTĀCIJA

Maģistra darbā “Fiziskās aktivitātes un sports Jelgavā un Jelgavas apriņķī 1920. – 1940.” analizēta Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīve. Jelgavā jau līdz Pirmajam pasaules karam sports bija nozīmīga sabiedriskās dzīves daļa. Fizisko aktivitāšu un sporta attīstību ietekmēja pilsētas un apriņķa ekonomiskā situācija, sabiedrības attieksme pret sportu, sporta biedrību skaits un aktivitātes, pilsētas sporta politika. Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīve pētīta kontekstā ar tā stāvokli Latvijā.

Balstoties uz informāciju Arhīva un prese materiālos, secināts, ka Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīve daļēji balstījās uz līdz Pirmajam pasaules karam izveidotajām sporta biedrībām. Neatkarības laikā Jelgavā un apriņķī sporta attīstību ietekmēja aktīvo sporta biedrību skaits un to aktivitāte, pilsētas valdes sporta politika, sabiedrības nostāja pret sportu. Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīvi būtiski ietekmēja valsts sporta politika.

ANNOTATION

The Master's thesis “Physical Activities and Sport in Jelgava and Jelgava District 1920-1940” analyses the sports life of Jelgava and Jelgava District. Physical activity and sports development were affected by the economic situation of the city and district, the attitude of the public, the number of sports associations and activities, the city's policy. The sports life of Jelgava and Jelgava district has been explored in the context of the state of it in Latvia.

Based on the information found in the archives and press materials, it is evident that the associations established until the First World War has partly impacted the perception of the sport in Jelgava and Jelgava Districts. During independence, the development of sport was influenced by the proliferation of active sports associations, the city board policy and the attitude of the public. The national policy significantly influenced sports life in Jelgava and Jelgava District.

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ASK – Armijas Sporta klubs

Apr. – apraksts

f. - fonds

16. JAPSK – 16. Jelgavas aizsargu pulkas sporta klubs

16. JAP – 16. Jelgavas aizsargu pulks

1. JSB – 1. Jelgavas Sporta biedrība

LJ – Latvju Jaunatne

LAS – Latvijas Arodorganizāciju sports

l. – lieta

lp. lapa

lpp. – lapaspuse

Ls - lati

SSS – Strādnieku sports un sargs

u. c. – un citi

u. tml. – un tamlīdzīgi

LVS – Latvijas Vieglatlētikas savienība

ZABS – Zemgales apgabala basketbola savienība

ZAFS – Zemgales apgabala futbola savienība

IEVADS

Kopš 19. gadsimta otrās puses Eiropā izplatījās fiziskā spēka izkopšanas metodes. Vingrošana ar šķēršļu pārvarēšanu un sporta rīkiem bija daļa no karavīru sagatvošanas, taču 19. gadsimta otrajā pusē vingrošana sāka piekopt arī civiliedzīvotāji. Tādās valstīs kā Vācijā un Lielbritānijā tika izvietotas vingrošanas sistēmas, kuras piekopa sporta entuziastu dibinātajās vingrošanas biedrībās. Bez vingrošanas Eiropās sāka piekopt arī dažādas komandu spēles un speciālu ķermeņa fiziskās spēka izkopšanas treniņus. Ekonomiskās un kultūras attiecības, kas pastāvēja starp valstīm veicināja gan vingrošanas, gan sporta spēļu izplatīšanos pa visu Eiropu. Eiropā izveidotā sporta kustība tika izplatīta Krievijas impērijā, no tās sports izplatījās visā impērijas teritorijā, arī Jelgavā.

Jelgavā pirmās sporta biedrības dibināja 19. gadsimta otrajā pusē, pirmie sportu piekopa vietējie vācieši. Sporta attīstību Jelgavā būtiski ietekmēja sportistu sakari ar Rīgas sporta biedrībām, Rīgas sporta dzīve bija plašāka un arī sporta sakari ar Krievijas impērijas un citu valstu sporta biedrībām, kā arī ārzemnieku sportistu darbība Rīgā labvēlīgi ietekmēja sporta dzīvi pilsētā. 19. gadsimta 80. – 90. gados sports kļuva daudzveidīgāks, sportošana vairāk nebija bāgāto iedzīvotāju nodarbe, sporta biedrības dibināja arī citas sabiedrības grupas, savukārt Jelgavā līdzās vācu sporta biedrībām sāka darboties arī latviešu sporta biedrība.

Pēc Latvijas neatkarības nostiprināšanās sports atdzima ar jaunu vērienu. Lai izprastu sporta nozīmi Latvijā 20. – 30. gados, jāsaprot kā sportu skaidroja, 1939. gadā Latvijas Konservācijas vārdnīcā sports definēts kā dažāda veida fiziskas nodarbības, kuru nolūks ir stiprināt ķermeni vai atsevišķas muskuļu grupas, cenšoties uzlabot un kāpināt dabiskās fiziskās spējas¹. Latvijā sports kļuva par nozīmīgu sabiedriskās dzīves daļu, sportošanas nozīmi var konstatēt pēc dibināto sporta biedrību skaita, līdz 1940. gadam Latvijā darbojās vairāk nekā 300 sporta biedrību². Līdz šim Latvijas sporta vesture ir pētīta fragmentāri, vēstures literatūrā ir sniegts vispārīgs ieskats 20. – 30. gadu sporta dzīvē, galvenajiem darbības virzieniem, problēmām, kā arī vairāk izcelti Latvijas sportistu panākumi. Līdz šim maz pētīta ir Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta vēstures 20. – 30. gados. Par pilsētas sporta vēsturi pēdējos gados ir publicētas sporta entuziastu sarakstītas

¹ *Latviešu konservācijas vārdnīca*. Rīga: A. Gulbja Apgāds. 1939. – 1940., 40199 – 40203.

² Autoru kolektīvs. *Latvijas olimpiskā vēsture*. Apine, R. *Sports Latvijas Republikā (1918 – 1940)*. LOK. Rīga, 2003. 45. lpp

grāmatas par atsevišķu sporta veidu vēsturi Jelgavā, bet šo grāmatu autori lielāku uzsvāru likuši uz rezultātu apkopošanu un aprakstīšanu. Maģistra darba aplūkotais temats ir aktuāls, jo fizisko aktivitāšu un sporta attīstību Jelgavā un Jelgavas apriņķī ietekmējošo apstākļu izpēte ļauj izprast to, kā sports 20. – 30. gados attīstījās arī citos Latvijas reģionos. Tāpat maģistra darbā apskatītie jautājumi palīdz noskaidrot, kādi faktori noteica ne tikai sporta dzīves atjaunošanu pēc Neatkarības kara, bet arī kādos apstākļos darbību sāka jaunās sporta biedrības. Maģistra darbā izpētītie jautājumi sniedz iespēju skaidrot Latvijas sporta vēsturi no norisēm Jelgavā un Jelgavas apriņķī,

Darba **hronoloģiskās robežas** ir no 1920. gada, kad Jelgavā pēc atbrīvošanas no Bermonta karspēka atsākās miera laika dzīve līdz 1940. gadam, kad Latviju okupēja PSRS.

Maģistra darba mērķis: Izpētīt fizisko aktivitāšu un sporta attīstību Jelgavā un Jelgavas apriņķī 1920. – 1940. gadā.

Mērķa saniešanai izvirzīti sekojoši **uzdevumi:**

1. Aplūkot sporta attīstību Jelgavā un Jelgavas apriņķī no 19. gadsimta līdz 1920. gadam.

Līdz Pirmajam pasaules karam Jelgavā sporta dzīve izveidojās samērā aktīva, 20. gadsimta sākumā pilsētā darbojās vairākas sporta biedrības, lielākā daļa bija vāciešu dibinātas, taču starp aktīvākajām sporta biedrībām bija arī latviešu sporta biedrības. Sporta biedrības izveidoja labus kontaktus ar Rīgas sporta biedrībām, radot priekšnoteikumus sporta dzīves attīstīšanai. Jelgavas sporta attīstība līdz 1920. gadam ir būtiska, jo 20. gadsimta 20. gados starp pirmajā Jelgavas sporta biedrībām dažas, tajā skaitā arī latviešu, atjaunoja darbību un atsāka sporta aktivitātes.

2. Izpētīt Jelgavas pilsētas valdes nozīmi pilsētas sporta dzīvē.

20. – 30. gados sports Latvijā bija kļuvis daudz kvalitatīvāks nekā tas bija. Agrāk Sports prasīja lielus finanšu ieguldījumus, jo bija nepieciešami kvalitatīvi sporta laukumi, sporta inventārs, treneri. Sporta biedrības nespēja visu pašas paveikt, tāpēc nozīmīgs kļuva pašvaldības atbalsts sportistu vajadzību nodrošināšanā. Pilsētas nozīmi sporta dzīvē ietekmēja arī valsts sporta politika, 30. gados pilsētas nozīme sporta dzīvē pieauga, bet īpaši nozīmīga tā kļuva pēc K. Ulmaņa apvērsuma.

3. Analizēt Jelgavas un Jelgavas apriņķa nozīmīgāko sporta biedrību darbību un nozīmi sporta dzīvē.

Svarīgs faktors sporta dzīves veicināšanā bija pilsētā un apriņķī darbojošos sporta biedrību skaitam un darbībai. Sporta biedrības bija galvenās sporta dzīves organizētājas, ar savu iniciatīvu un neatlaidīgo darbību tas varēja veicināt sporta dzīves līmeņa celšanos, vai arī ar bezdarbību vai pasivitāti degradēt sporta dzīvi. Jelgavā un Jelgavas apriņķī darbojās vairākas sporta biedrības, starp tām jāizceļ visā valstī nozīmīgākās sporta biedrības Armijas Sporta klubs un aizsargu sporta klubi.

4. Konstatēt K. Ulmaņa autoritārā režīma sporta politikas nostādnes.

Latvijas vēstures literatūrā autoritārā režīma sporta politika ir apskatīta virspusēji, atsevišķi autori ir snieguši ieskatu norisēs sportā 30. gadu otrajā pusē kopējā kontekstā. Ulmaņa režīma sporta politikā izpaudās autoritārās idejas, sporta vadība bija Ulmaņa ideologa Sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa rokās. Sporta biedrību darbība tika ierobežota, vairākus būtiskus sporta dzīves jautājumus izlēma valsts.

Maģistra darbs sastāv no 4 nodaļām, kas veidotas secīgu:

1. nodaļā tika aplūkota Jelgavas sporta vēsture kopš 19. gadsimta līdz 1920. gadam
2. nodaļā tika izpētīta Jelgavas pilsētas valdes nozīme sporta dzīvē.
3. nodaļā izpētīta sporta biedrību darbība Jelgavā un Jelgavas apriņķī, padziļināti analizējot svarīgāko sporta biedrību darbību.
4. nodaļā analizēta valsts sporta politika K. Ulmaņa autoritārā režīma laikā.

Maģistra darbā izvirzītā mērķa sasniegšanai veikta arhīva materiālu un pētamā laika periodisko izdevumu analīze. Darba izstrādē tika izmantotas vēsturiski ģenētiskā un vēsturiski salīdzinošā metode.

AVOTU UN LITERATŪRAS APSKATS

I Avoti

1.1. Npublicētie avoti

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva (LNA LVVA) materiāli.

Maģistra darba izstrādē tika izmantotas vairākas avotu grupas, no kurām svarīgākie bija Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts Vēstures arhīvā³ glabātie fondi.

Viens no fondiem, kurā tika meklēti materiāli par Jelgavas pilsētas valdes nozīmi pilsētas sporta dzīvē ir Iekšlietu ministrijas Pašvaldību departamenta fonds⁴. Kopumā šajā fondā par Jelgavas pilsētas valdes attieksmi pret sportu ir atrodams diezgan maz informācijas, no atsevišķiem valdes sēžu protokolu norakstiem izdevās konstatēt uz sporta dzīvi vērstu valdes lēmumu pieņemšanu. 20. gadu sākumā Jelgavas pilsētas valde sporta pasākumu aplika ar Izprieču nodokli⁵. Izprieču nodoklis sporta biedrībām radīja liekas izmaksas, tāpēc jau kopš tā ieviešanas pilsētas valdei tika sūtīti lūgumi neiekasēt nodokli par paredzētajiem sporta pasākumiem. Valdes sēžu protokolos redzams, ka gan vietējās, gan citu pilsētu sporta biedrības vērsās ar lūgumu neiekasēt nodokli par paredzētajiem pasākumiem. 1929. gadā visas Jelgavas sporta biedrības nosūtīja kopīgu lūgumu pilsētas valdei nepiemērot Izprieču nodokli⁶. Bez Izprieču nodokļa Jelgavas pilsētas valde kopš 20. gadu otrās puses pieņēma praktisku lēmumus, kas skāra sporta dzīvi. Valde atbalstīja peldvietas apgādāšanu ar peldlīdzekļiem un peldēšanas apmācību rīkošanu pilsētas iedzīvotājiem⁷. 20. gadu beigās pilsētas valdē, izskatot pilsētas budžeta plānu, viens no domniekiem piedāvāja pilsētā uzbūvēt peldētavu⁸.

Daudz plašāku materiālu klāstu par Jelgavas pilsētas valdes nozīmi pilsētas sporta dzīvē atrodams Jelgavas pilsētas valdes fondā⁹. Fonda lietās redzams, ka 20. gadu beigās un 30. gadu sākumā pilsētas valde sportam kļuva labvēlīgāka. Vienas no pirmajām sporta sacīkstēm, kurās balvas sagādāja pilsētas valde bija Jelgavas apriņķa policijas šaušanas

³ Turpmāk LNA LVVA.

⁴ LNA LVVA 3723. f. (Iekšlietu ministrijas Pašvaldību departaments), 2. apr.

⁵ Turpat, 2013. l. (1920. gada Jelgavas pilsētas valdes sēžu protokolu noraksti), 334. l.p.

⁶ Turpat, 2103. l. (1929. gada Jelgavas pilsētas valdes sēžu protokolu noraksti), 151. l.p.

⁷ Turpat, 2021. l. (1927. gada Jelgavas pilsētas valdes sēžu protokolu noraksti), 18. l.p.

⁸ Turpat, 2022. l. (1929. gada Jelgavas pilsētas valdes sēžu protokolu noraksti), 60. l.p.

⁹ LNA LVVA 807. f. (Jelgavas pilsētas valde), 2. apr.

sacīkstes¹⁰. 20. gados Jelgavas pilsētas valde piešķīra līdzekļus strādnieku biedrību sporta vajadzībām¹¹. No Jelgavas lielākajām un nozīmīgākajām sporta biedrībām pirmā pie Jelgavas pilsētas pēc atbalsta vērsās vecākā latviešu sporta biedrība 1. Jelgavas Sporta biedrība. Biedrības aicināta, Jelgavas pilsētas valde dibināja pirmo pilsētas ceļojošo balvu vieglatlētikā¹². 30. gadu otrajā pusē Jelgavas pilsētas valdei ar lūgumiem pēc dažāda veida palīdzības vērsās strādnieku arodbiedrība¹³. 30. gadu sākumā pie Jelgavas pilsētas valdes pēc atbalsta vērsās ASK Jelgavas nodaļa¹⁴, taču sarakste starp ASK un pilsētas valdi ir fragmentāra, dažādu iemeslu dēļ starp armijas sportistiem un pilsētas valdi regulāra sarakste nav bijusi. No lielākajām Jelgavas sporta biedrībām ar pilsētas valdi sarakstījās arī 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubs¹⁵. Lietas materiālos redzams aizsargu sporta kluba materiālais stāvoklis un ieceres. Ar Jelgavas pilsētas valdi par atbalsta iespējām sarakstījās arī citas sporta biedrības¹⁶.

30. gadu otrajā pusē vērojama sporta biedrību un sporta veidu savienību intensīvāka sarakstīšanās ar Jelgavas pilsētas valdi, kā arī ir vērojama pilsētas valde nostājas maiņa pret sportu. Valdes Izglītības pārvaldei tika adresēti dažādi lūgumi pēc palīdzības, taču arī pilsētas valde sporta biedrību rīkotajiem sporta pasākumiem un sporta biedrību atbalstīšanai atvēlēja ziedojumus¹⁷.

Par Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīvi var spriest arī pēc lielāko sporta biedrību sporta aktivitātēm. Jelgavas sporta dzīves izpētē viens nozīmīgākajiem bija 3. Jelgavas kājnieku pulka fonds¹⁸, kurā atrodama informācija par ASK Jelgavas nodaļas darbību. Ziņas par ASK Jelgavas nodaļas darbību un materiālo bāzi ir fragmentāra, informācija ir par dažiem gadiem 20. gadu beigās¹⁹ un 30. gadu otro pusē²⁰. Par ASK Jelgavas nodaļa stāvokli 30. gadu sākumā papildus informācija glabājas Armijas Sporta kluba fondā²¹, katra kluba nodaļa sūtīja gadskārtējos gada pārskatus kluba valdei, norādot biedru

¹⁰ Turpat, 258. l. (Balvas policijas darbiniekiem – labākajiem šāvējiem), 2., 8., 15. lp

¹¹ Turpat, 178. l. (Strādnieku biedrības: 1) Tautas nama biedrība, 2) Strādnieku Sports un Sargs, 3) Raiņa klubs), 35. lp.

¹² Turpat, 210. l. (1. Jelgavas Sporta biedrība), 1. 8., 10. lp.

¹³ Turpat, 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 9., 10., 11., 14., 16., 41., 55., 56. lp.

¹⁴ Turpat, 1013. l. (Armijas sporta kluba sarakste ar pilsētas valdi), 1. – 6. lp.

¹⁵ Turpat, 987. l. (Jelgavas aizsargu pulka sarakste ar pilsētas valdi), 11., 12. 31., 32. lp.

¹⁶ Turpat, 471. l. (Sarakste ar sporta biedrībām), 5., 7. 8., 9., 15., 16. lp.

¹⁷ Turpat, 468. . (Sarakste ar labdarības biedrībām biedrībām, sporta bedrībām un ziedojumi), 16., 55., 64., 65., 91, 93., 96., 97., 101. ,104., 116. lp.

¹⁸ LNA LVVA 1491. f. (Kurzemes divīzijas 3. Jelgavas kājnieku pulks (Jelgava)), 2. apr.

¹⁹ Turpat, 1973. l. (Dažāda sarakstīšanās ar Jelgavas garnizonu 1930. gadā), 66. lp.

²⁰ Turpat, 1979. l. (Jelgavas garnizona vispārējā lieta), 40., 41., 44. lp.

²¹ LNA LVVA 1479. f. (Armijas Sporta klubs), 1. apr.

skaitu, sarīkoto sacīkšu skaitu, kādos sporta veidos klubs darbojas, kāds stāvoklis ar sporta laukumiem, sporta inventāru u. tml²². Darbības pārskati diemžēl ir tikai par 20. gadu beigām un 30. gadu sākumu.

Vairums sporta biedrību darbojās tikai pilsētās, lauku pagastos pilsētas sporta biedrības darbojās samērā reti. Apriņķī nozīmīgākie sporta dzīves organizētāji bija aizsargu sportisti, Jelgavas apriņķa sporta vēstures izpētei svarīgs ir 16. Jelgavas aizsargu pulka fonds²³. 1934. gadā tika dibināti aizsargu sporta klubi, Jelgavas apriņķī darbojas 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubs, par sporta kluba sporta pulciņu nodaļu fondā atrodas plašs avotu klāsts. Vairākās fonda lietās ir apkopoti aizsargu sporta materiāli, īpaši plašs materiāls ir par aizsargu sportistu darbību 1936. – 1939. gadā. Fondā ir apkopti pārskati par 1936²⁴., 1937²⁵., un 1939²⁶. gadu. Aizsargu sporta aktivitāšu apjomu Jelgavas apriņķī var analizēt pēc fondā atrodamas informācijas par atsevišķu sporta pulciņu darbību²⁷. Ne visi sporta pulciņi bija vienādi aktīvi, pārskatos pulka komandierim aizsargu sporta pulciņi raksturo būtiskākos sporta pulciņa darbību ietekmējošos apstākļus. Fondā atrodamas sporta kluba sporta sekciju protokolu grāmatas, no tām ir iespējams analizēt kuras sporta sekcijas darbojās aktīvi un kuras nē. Jelgavas aizsargu sportistu vidū viena no populārākajām bija smagatlētikas sekcija²⁸. Jelgavas apriņķa sporta dzīvē daudzveidību ievies aizsargu sporta svētku rīkošana pulka, kā arī nodaļu līmenī. Ne mazāk svarīgi bija aizsargu vadības rīkotie sporta nodaļu vadītāju gadskārtējo kursu rīkošana²⁹.

20. gados Jelgavas apriņķī sporta dzīvē darbojās Strādnieku Sports un sargs sportisti³⁰. Apriņķa pagastā Lielplatonē³¹ un apriņķa mazpilsētā Aucē³² tika dibinātas nodaļas.

Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīves izpētē svarīgs bija sporta un tūrisma biedrību fonds³³. Fondā apkopotas lietas par dažādu sporta veidu savienību darbību Jelgavā un Jelgavas apriņķī. 20. – 30. gados Jelgavā un Jelgavas apriņķī darbojās vairāku sporta veidu

²² Turpat, 54. l. (Dažāda rakstura sarakstīšanās), 24., 141., 146. – 148. lp.

²³ LNA LVVA 3700. f. (16. Jelgavas aizsargu pulka fonds), 1. apr.

²⁴ Turpat, 496. l. (16. Jelgavas aizsargu pulka sporta pulciņa darbība 1936. gadā), 62. – 63. lp.

²⁵ Turpat, 503. l. (1937. gada sarakstīšanās), 3., 25., 88., 155. lp.

²⁶ Turpat, 509. l. (1939. gada dokumentu reģistrs, sports), 41. lp.

²⁷ Turpat, 508. l. (Dažāda rakstura sarakstīšanās sporta pulciņa lietās), 8., 31., 85., 90., 91. lp.

²⁸ Turpat, 497. l. (16. JAP smagatlētikas sekcijas protokolu grāmata), 5. – 8. lp.

²⁹ Turpat, 495. l. (Sporta lietas 1936. gads), 13, 74. lp.

³⁰ LNA LVVA 2012. f. (Biedrība Strādnieku Sports un Sargs), 1. apr.

³¹ Turpat, 247. l. (SSS Lielplatonē nodaļas sēžu un biedru sapulču protokoli), 1. lp.

³² Turpat, 162. l. (Aucē nodaļas valdes sēžu un biedru sapulču protokoli), 1. lp.

³³ LNA LVVA 1799. f. (Sporta un tūrisma biedrības), 2. apr.

savienības ar uzdevumu popularizēt ārpus Rīgas konkrēto sporta veidu. Jelgavā atradās Latvijas Vieglatlētikas Savienības Zemgales valde³⁴ un Zemgales apgabala basketbola savienības valde³⁵. Par Jelgavas sporta dzīvi materiāli atrodami arī Sabiedrisko lietu ministrijas fondā³⁶. Fondā pieejami materiāli par biedrību likvidēšanu³⁷ un likvidēto sporta biedrību īpašuma pārņemšanu³⁸.

2. Ģederta Eliasa Vēstures un mākslas muzeja krājums:

Muzeja krājumā atrodas skolotāja un ugunsdzēsēja Aleksandra Strekavina (1889 – 1971) atmiņas³⁹, tajās ir aprakstīta Jelgavas sporta dzīve 20. gadsimta sākumā.

1.2. Publicētie avoti

Statistikas datu krājumi

Pētot Jelgavas sporta biedrību darbību līdz Pirmajam pasaules kara, izmantots 1913. gadā izdots biedrību kalendārs⁴⁰. Tajā publicēts līdz 1913. gadam dibināto sporta biedrību saraksts, papildus vērtība ir norādītie biedrību dibināšanas gadi. Analizējot Jelgavas sporta biedrību darbību 30. gadu sākuma, tika izmantots tūristiem domāts ceļvedis⁴¹. Lai analizētu Jelgavas iedzīvotāju struktūru, tika izmantots V. Salnāja sastādītais Jelgavas pilsētas apraksts⁴²

Atmiņas

Par Jelgavas sporta dzīvi ir visai maz atmiņu, tās, kuras ir, tās ir fragmentāras, taču dod aptuvenu ieskatu par sporta dzīvi Jelgavā. 30. gados atsevišķa atmiņa tika publicētas presē, 1933. gadā žurnālā “*Stadions*” tika publicētas bijušā futbolista Kārļa Graupnera atmiņas par futbola spēlēm ar Jelgavas futbola komandu⁴³. 1939. gadā sporta laikrakstā “*Sporta Pasaule*”

³⁴ Turpat, 222. l. (LVS Zemgales apgabala komitejas valdes sēžu protoklu grāmata), 6., 9. lpp.

³⁵ Turpat, 89. l. (Sarakste ar Zemgales apgabala basketbola savienību un tajā ietilpstošajam biedrībām), 29. 40., 44. lpp.

³⁶ LNA LVVA 3724. f. (Sabiedrisko lietu ministrijas Preses un biedrību departaments (Rīga)), 1. apr.

³⁷ Turpat, 3154. l. (Biedrība “Jelgavas airētāju klubs”), 1., 9. lpp.

³⁸ Turpat, 3153. l. (Aizsargu lūgums piešķirt biedrības dārzu), 9., 15. lpp.

³⁹ JVMM ZA – 275, A. Strekavina 2. atmiņu burtnīca, 12. lpp.

⁴⁰ Sast. Kurzemieks G. *Beedribu Kalendars 1913*. Jelgava: Latviešu Lauksaimnieku Ekonomiskās Sabiedrības drukātava, 1913, 226. – 227. lpp

⁴¹ Jelgava: tūristu vadonis. 1932, 136 lpp.

⁴² Salnais, V., Maldups, A. *Pilsētu apraksti. (Pēc 1935. gada tautas, sējumu – mājlopu un tirzniecības – rūpniecības skaitīšanas materiāliem)*. IV Jelgava. Rīga: Valsts Statistikas Pārvaldes izdevums, 1936, 185 lpp.

⁴³ Graupners, K. Ekskursija latvju futbola vēsturē. *Stadions*. Nr. 62, 1933.

tika publicētas kāda bijušā sportista atmiņas, kurās tika pieminēta sportošana Mītavas reālskolā⁴⁴. Par sporta sakariem ar Jelgavas latviešu sporta biedrību “Kurzemes riteņbraucēju biedrību” trimdā izdotajās atmiņās rakstījis bijušais 2. Rīgas riteņbraucēju biedrības un neatkarīgās Latvijas ievērojams sporta darbinieks Jānis Dikmanis⁴⁵.

Prese

Nozīmīgu avotu grupa ir prese, daudzi preses izdevumi regulāri publicēja rakstus par Jelgavas un apriņķa sporta dzīvi. Raksti ir dažādi, lielākoties tika publicēti plānoto sacīkšu laiki un rezultāti, taču netrūka arī sporta dzīvi vērtējoši raksti, īpaši 20. gadu otrajā pusē un līdz 1934. gadam dažādos preses izdevumos tika publicēti raksti par Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta trūkumiem un to iemesliem.

Par sportu 20. gadsimta sākumā rakstus publicēja vairāki Rīgas un Jelgavas dienas laikraksti, maģistra darba ietvaros informācija par sportu Jelgavā tika iegūta no tādiem laikrakstiem kā “*Baltijas Vēstnesis*”, “*Tēvija*”, “*Sadzīve*”, “*Latviešu Avīzes*”, “*Dzimtenes Vēstnesis*”. Laikrakstos tika atspoguļoti sacensību rezultāti, norises vieta un laiks, dalībniekus sastāvs, kā arī tika publicēti arī sporta dzīvi analizējoši darbi⁴⁶, sporta biedrību gada sapulču pārskati⁴⁷. Prese sporta dzīvi plaši atspoguļoja neatkarīgās Latvijas laikā, par sportu rakstīja dažādi preses izdevumi, sporta ziņu apjoms bija dažāds minimālā informācija bija sporta sacīkšu noriņu vietas un laika, kā arī rezultātu publicēšana, savukārt apjomīgākos sporta rakstos tika vērtēta Jelgavas un Jelgavas apriņķa dzīve, sportistu panākumi un sporta dzīves organizēšana. Par sportu rakstīja dažāda veida preses izdevumi.

3. 1. Dienas laikraksti

Par jaunākajiem rezultātiem un gaidāmajām sacīkstēm ziņoja tādi laikraksti kā: *Brīvā Zeme* (1919 – 1940), *Jaunākās Ziņas* (1936 – 1940), *Rīts* (1934 – 1940) un *Zemgales Balss* (1936 – 1940). Laikraksti tika izdoti 5-6 reizes nedēļā, Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīvi atspoguļoja dažāda apjoma publikācijās, pārsvarā tika publicēta sacīkšu noriņu vietas un rezultāti. Skolu sporta dzīves apskatus un sacensību rezultātus publicēja žurnāls “*Skolu Dzīve*”. Žurnāls tika izdots reizi mēnesī, tajā bija sporta sadaļa veltīta Latvijas skolu sportam.

3. 2. Sporta prese

⁴⁴ Štāmers, K. Sporta veterāni runā...*Sporta Pasaule*. Nr. 731, 1939.

⁴⁵ Dikmanis, J. 60 sporta gadi. Piedzīvojumi, novērojumi un iespaidi sportā un sabiedriskā darbā. Ņujorka: 1965,

⁴⁶ Jelgavas sporta biedrība “Titāns”. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 78, 1914.

⁴⁷ Kurzemes riteņbraucēju biedrība. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 198, 1903.

Jelgavas, mazāk Jelgavas aprinča, sporta dzīves norises publicēja Latvijas sporta presē. Laikraksts „*Sporta Pasaule*” (1931. – 1944.) Redaktori Ā. Grebele, 1936. – 1940. T. Spāde. Laikraksts iznāca 2 – 3 reizes nedēļā. Saturiski bagātais laikraksts ziņoja par Jelgavas sporta dzīvi, par Jelgavas sporta biedrību darbību un rezultātiem, publicēja jelgavas vidusskolēnu vieglatlētikas rezultātus un noteica labākos Jelgavas vieglatlētus.

Žurnāls „*Starts*” (1934. – 1938.) Redaktors Ā. Šmits. Žurnāls iznāca vienu reizi mēnesī. Žurnāls „*Fiziskā kultūra un sports*” (1937. – 1940.) Redaktors R. Klinsons, izdeva Latvijas fiziskās kultūras un sporta komiteja. Žurnāls iznāca reizi mēnesī, tas publicēja rakstus par fizisko kultūru, par tās nozīmi audzināšanā. Tika publicēti raksti par fiziskās kultūras sistēmām ārzemēs, ārstu rakstus par fiziskās kultūras nozīmi veselībā, armijas pārstāvju rakstus par fizisko kultūru armijā. Jelgavas sporta kontekstā žurnālā bija maz informācijas, nozīmīgākā materiāls, kas netieši sniedza ieskatu Jelgavas sporta vēsturē bija bijušajam sportistam Albertam Rumbam dzimšanas dienā veltītā publikācijā, tajā atskatījās uz sportista gaitu pirmsākumiem Jelgavā kā reālskolas audzēknim⁴⁸.

3. 3. Militārie preses izdevumi

Jelgavā atradās viena no Armijas Sporta kluba nodaļām, tāpēc Jelgavas sporta dzīvi apskatīja no armijas sportistu skatupunkta. Par ASK Jelgavas nodaļas darbību, rezultātiem, nodaļas materiālo stāvokli rakstīja laikraksts “Latvijas kareivis” (1925 – 1940) Redaktori: 1928. – 1932. J. Ošs, 1932. – 1934. A. Plensers, 1934. – 1940. E. Grapmanis. Laikraksts tika izdots 6 reizes nedēļā. Laikrakstā bija sporta sadaļa, tajā detalizētāk pievērsās armijas sportistu aktivitātēm, tika publicēti ASK valdes gada pārskati u. tml.

Žurnāls “Militārais apskats” (1932 -1940) Redaktori: 1932. – 1935. E. Mednis, 1935. – 1940. A. Kontrovskis. Žurnāls iznāca vienreiz mēnesī. Tas bija Kara skolas iekšējais izdevums, kurā atspoguļoja Kara skolas dzīvi, kaujas mākslu, militāro vēsturi, jaunākos sasniegumus militārajā jomā pasaulē u. tml. Izdevumā bija sadaļa *Karavīru sports*, kurā tika atspoguļota sporta dzīve armijā, līdz 1934. gadam. Žurnāla publicēja ASK nodaļu darbības īsu pārskatu.

Žurnāls Kadets (1922 – 1940) Redaktori: 1928. – 1930. E. Bruders, 1930. – 1931. Griķis, 1931. – 1934. V. Frišmanis, 1934. – 1939. J. Kalniņš, 1939. – 1940. T. Bebris, 1940.

⁴⁸ Mūs spējīgākie sporta reprezentanti. Pulkv. – ltn. A. Rumba – trīsdesmitgadējs jubilārs ātrslidošanas sportā. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 2, 1939.

– 1940. T. Galdiņš. Žurnāls iznāca vienreiz mēnesī, rakstīja par militāriem jautājumiem, kas bija saistīti ar karavīru ikdienu, apmācībām, taktikām u. tml. Netika aizmirsts arī Armijas sporta klubs un sports kā tāds. Sporta aktualitātes tika atspoguļotas, bet neregulāri, īpaši tas attiecas par 1938. – 1940. gadu. Žurnālā tika atspoguļota ASK iekšējā dzīve un arī sporta sekciju darbības izvērtējums aizejošajā gadā.

Aizsargs (1923. – 1940.) Redaktors 1935. – 1940. V. Deglavs. Izdevējs: Aizsargu štābs. Žurnāls atspoguļoja aizsargu ikdienas dzīvi, kā arī rakstīja par militārajiem jautājumiem, Latvijas Neatkarības cīņu vēsturi u. tml. Tas iznāca reizi mēnesī, nebija specializēts sporta žurnāls, bet bija sportam veltīta sadaļa, kurā tika publicēti raksti par aizsargu sporta dzīvi, instrukcijas, kā uzlabot vai izbūvēt sporta laukumus. Regulāri tika publicēti aizsargu rīkoto instruktoru kursu rezultāti un tuvāko sporta pasākumu datumi.

Padomju perioda preses izdevumi

20. gadsimta 80. gados presē tika publicēti atsevišķi raksti par Jelgavas sporta vēsturi, rakstos tika apskatīts kā Jelgavā parādījās atsevišķi sporta veidi. Rakstus par sportu publicēja lielākajā dienas laikrakstā “*Darba Uzvara*”.

II Literatūra

Pētāmā tēma zinātniskajā literatūrā nav atsevišķi pētīta, pārsvarā Jelgavas sporta dzīve ir apskatīta Latvijas kontekstā. Literatūra tika izmantota, lai sportu Jelgavā salīdzinātu visas Latvijas kontekstā un lai varētu konstatēt kādas kopīgās un atšķirīgās iezīmes pastāvēja starp sportu Jelgavā un pārējā Latvijā.

Latviešu trimdas literatūra

Nozīmīgs darbu par Latvijas sporta vēsturi ir V. Čika un G. Gubiņa *Latvijas sporta vēsture, 1918 – 1944*⁴⁹. Grāmatas autoru uzmanības lokā bija neatkarības laika sportistu sasniegumi, taču grāmatas sākumā autori ir veltījuši ieskatu sportam Latvijas teritorijā līdz neatkarīgās Latvijas dibināšanai. Informācija ir vispusīga un par Jelgavas sporta vēsture sevišķi nav izcelta. Grāmatas autoriem objektīvu iemeslu dēļ nebija pieejami okupētas Latvijas arhīva un prese materiāli, lai detalizētāk pētītu sporta vēsturi. 20. gadsimta 70. gados

⁴⁹ Čika, V. Gubiņš, G. *Latvijas sporta vēsture, 1918 – 1944*. – Vašingtona: Amerikas latviešu apvienības fiziskās audzināšanas un sporta birojs, 1970.

tika izdota grāmata par Krievijas un PSRS sporta un fiziskās audzināšanas vēsturi⁵⁰. Grāmatā viena nodaļa veltīta sporta pirmsākumiem Krievijā, Jelgavas sporta vēstures pētniecības nolūkos norises Krievijā tika apskatītas, lai varētu konstatēt kopīgos un atšķirīgos sporta attīstības apstākļus.

Padomju perioda literatūra

Par sporta pirmsākumiem Rīgā ieskaits sniegts 1978. gadā izdotajā grāmatā ”*Rīga 1860 – 1917*”⁵¹. Autors raksturojis iedzīvotāju brīvā laika pavadīšanas iespējas Rīgā 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā, norādot, ka sporta elementi kļuva populāri sabiedrībā.

Mūsdienu literatūra

Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas Latvijas sporta vēsture piesaistījusi pētnieku interesi, taču pārsvarā sporta vēstures literatūra nav zinātniska, autori nav atsaukušies uz izmantotajiem avotiem un izmantoto avotu un literatūras ir norādījuši virspusīgi. Pirmais darbs pēc neatkarības atjaunošanas bija 1994. gadā autoru kolektīva grāmatu “*Latvijas sporta vēsture*”⁵². Grāmatā aptverts laiks no 19. gadsimta beigām, autori nav izcēlušī Jelgavas sporta vēsturi, bet grāmatā ir minētas galvenās Jelgavas sporta biedrības un ar kādiem sporta veidiem tās nodarbojušās. Sporta vēsturi 21. gadsimta sākumā pievērsās arī akadēmiskajā vidē, apjomīgajā grāmatā *Latvijas 20. gadsimta vēsture*⁵³ ir nodaļa par kultūru un izklaidi 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā. Nodaļā apskatīti sporta attīstības apstākļi, sportošanas izplatība Latvijas teritorijā. Jelgavas sporta vēstures kontekstā grāmata sniedza būtisku iespēju konstatēt kādi bija vispārējie sporta attīstības priekšnoteikumi, kā arī Jelgavas nozīmi konkrētajā laikā. 2003. gadā Latvijas sporta vēsturei veltīto literatūru papildināja autoru kolektīva darbs “*Latvijas Olimpiskā vēsture*”⁵⁴ Maģistra darba ietvaros tika apskatītas grāmatas nodaļas par sportu Latvijas teritorijā līdz 1918. gadam un sports Latvijā 1918. – 1940. gadā. Būtisks ir atsauču trūkums, taču informācijas apjoms sniedza būtisku Jelgavas sporta dzīves raksturojumu un ļāva to salīdzināt ar sportu citās Latvijas pilsētās.

⁵⁰ Riordan, J. *Sport in Soviet society: development of sport and physical education in Russia and USSR*. Kembridža: 1977

⁵¹ Atbild. red. Krastiņš, J. *Rīga 1860 – 1917*. Rīga: “Zinātne”. 1978,

⁵² Forans, I., Kehris, Ē., Ķīse, A. *Latvijas sporta vēsture*. Rīga: Latvijas Izglītības fonds. 1994, 330 lpp.

⁵³ Autoru kolektīvs. *Latvijas 20. gadsimta vēsture II: 1918 – 1940*. Rīga: LVI, 2000, 869 lpp.

⁵⁴ *Latvijas Olimpiskā vēsture : The olympic history of Latvia: No Stokholmas līdz Soltleiksitijai/ Red. : G.*

Keisels, D. Caune. – Rīga: Latvijas Olimpiskā komiteja, 2003. – 367 lpp.

Sporta stāvokļa Jelgavā 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā pētīšanā nozīmīgas bija 2015. gadā izdotā “*Rīga sporto gadsimtu griežos*”⁵⁵ un 2016. gadā izdotā “*Latvijas vieglatlētikas vēsture 1897 – 1944.*”⁵⁶. Rīgas sporta vēstures apskatīšana Jelgavas sporta kontekstā bija svarīga, jo līdz Pirmajam pasaules karam starp Jelgavas un Rīgas sporta biedrībām bija izveidojušies sporta sakari, uz ko arī autore norāda. Latvijas vieglatlētikas vēstures autors grāmatas sākumā sniedz ieskatu vieglatlētikas pirmsākumiem Latvijas teritorijā, dodot ieskatu arī vieglatlētikas attīstībai Jelgavā. Par Jelgavas sporta vēsturi rakstīti arī grāmatās, kurās apskata citas tēmas, tāda grāmata ir par Latvijas prezidentu Jāni Čaksti⁵⁷, Čakste darbojās Jelgavas Latviešu biedrībā, no biedrības riteņbraukšanas sekcijas dibināja “Kurzemes riteņbraucēju biedrību”, autore riteņbraukšana biedrības darbībā sniedz ieskatu. Maģistra darbā ir pētīta aizsargu sportistu darbība Jelgavā un Jelgavas apriņķī, Jelgavas aizsargu sportistu darbības salīdzināšanā ar aizsargu organizācijas sporta uzdevumiem un darbības apstākļiem tika izmantota profesora Ilgvara Butuļa monogrāfija “*Sveiki, Aizsargi!*”⁵⁸.

Jelgavas sporta vēsturi ir apskatījuši sporta darbinieki un sporta žurnālisti; šādu autoru darbos galvenais uzsvars ir likts uz notikumu atstāstu, galvenokārt, uz sporta sacīkšu rezultātu atspoguļošanu. Atsevišķiem sporta veidiem ir veltītas grāmatas, kuros Jelgavas sporta vēsture fakti arī ir minēti, Jelgavas futbola vēsturei⁵⁹ veltīta grāmata tika izdota 2012. gadā. Jelgavas sporta vēsture daļēji minēta arī Latvijas futbola vēsturei⁶⁰ un riteņbraukšanas vēsturei⁶¹ veltītajos izdevumos.

⁵⁵ Sast. Keiselis, G. *Rīga sporto gadsimtu griežos*. Rīga: Jumava, 2015, 295 lpp

⁵⁶ Staģis, A. *Latvijas vieglatlētikas vēsture 1897 – 1944*. Rīga: Jumava, 2016. 349 lpp.

⁵⁷ Šūberte, J. *Jānis Čakste un Jelgava*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006,

⁵⁸ Butulis, I. *Sveiki, Aizsargi!*. Rīga: Jumava, 2011.

⁵⁹ Ērmanis, A. *Jelgavas futbola vēsture*. Jelgava: Jelgavas Sporta servisa centrs, 2012.

⁶⁰ Sats. Rubenis, M. *Latvijas futbola vēsture*. Rīga: SIA “Apgāds Jāņa Sēta”. 2000.

⁶¹ Jansons, A. *Riteņbraukšanas sports Latvijā trīs gadsimtos*. Rīga: Latvijas Riteņbraukšanas federācija, 2016.

1. SPORTA PIRMSĀKUMI LATVIJĀ UN KRIEVIJĀ

1.1. Sporta pirmsākumi Krievijas impērijā

Laikā, kad sabiedrībā popularitāti gūva sportošana un fiziskā spēka izkopšana Jelgava bija Krievijas impērijas Kurzemes guberņas sastāvā. Lai labāk izprastu sporta pirmsākumus Jelgavā, jāapskata kā sports iesakņojās Krievijas impērijā.

Sporta pirmsākumi bija cieši saistīti ar 19. gadsimtā notikušajām cilvēku migrācijām no lauku reģioniem uz pilsētām. Pirmās sporta biedrības gan Eiropā, gan Krievijas impērijā tika dibinātas pilsētās un sports bija izteikts pilsētnieku izklaides veids⁶². Pakāpeniski pilsētas iedzīvotājiem radās vairāk brīvais laiks, ko cilvēki pavadīja atpūšoties parkos, pludmalēs vai apmeklējot sporta pasākumus⁶³. Nozīmīgs faktors sporta biedrību dibināšanai bija pilsētas ekonomiskā nozīme un atrašanās vieta, jo Krievijas impērijas gadījumā sportu “ieveda” no ārzemēm tirgotāji, uzņēmēji, u. c. ārzemnieki. Rietumeiropā populāros sporta veidus Krievijā piekopa angļu, vācu, franču, nīderlandiešu tirgotāji, kuri Sanktpēterburgā dibināja savas sporta biedrības⁶⁴.

19. gadsimta 60. gados Krievijā iesakņojās dažādu Eiropas valstu vingrošanas skolas. Krievijas iedzīvotāju piesaistīja fiziskā apmācība un sports, sākuma gan tikai turīgie impērijas iedzīvotāji aizrāvās ar sportu, sportistu entuziastu skaitam augot Krievijas lielākajās pilsētās tika dibinātas sporta biedrības tādos sporta veidos kā burāšanā, tenisā, paukošanā, kriketā un vingrošanā. Skatītājus izklaidēja arī boksa, riteņbraukšanas, futbola entuziasti, kā arī iedzīvotājus piesaistīja dažādi spēka izrādīšanas vingrinājumi⁶⁵. 19. gadsimtā Krievijā tika dibinātas vairākas sporta biedrības, līdz 19. gadsimta beigām sporta biedrības dibināja visas sociālās kārtas, pirmie sporta biedrības dibināja bagātie Krievijas iedzīvotāji; turīgie iedzīvotāji piekopa burāšanu, zirgu skriešanos, peldēšanu, paukošanos un vingrošanu, taču 19. gadsimta 80. gados sporta aptvēra plašākus sabiedrības slāņus, 80. gados tika dibinātas riteņbraucēju biedrības, vieglatlētikas un smagatlētikas klubi, savukārt 19. gadsimta pēdējā dekādē Krievijā dibināja arī futbola, hokeja un slēpošanas komandas⁶⁶. Sporta biedrības Krievijā dibināja arī no ārzemēm iebraukušie angļi, vācieši, nīderlandieši – sporta ieviesēji

⁶² Vāveris, G. Organizētā sporta kustības vēsture Rīgā: Baltijas Olimpiskās komitejas darbība Otrās Viskrievijas olimpiādes norise (1911 – 1915). Rīga: Latvijas Universitātes žurnāls Vēsture, 2016, 15. lpp.

⁶³ Riordan, J. *Russia/Soviet Union. Routledge companion to sports history.* 2012., 327.lpp

⁶⁴ Riordan, J. *Sport in Soviet society: development of sport and physical education in Russia and USSR.* Kembridža: 1977, 38. lpp

⁶⁵ Riordan, J. *Sport in Soviet society.* Londona: Kembridža. 1977, 9. lpp.

⁶⁶ Turpat, 10. lpp.

Krievijā. Līdz Pirmajam pasaules karam Krievijā sports bija ieguvis atzīstamu popularitāti, darbojās vispusīgas sporta biedrības, tika dibinātas sporta savienības, vairākām sporta biedrībām bija izveidota laba sporta bāze un sporta biedrības nodibināja kontaktus ar ārvalstu sportistiem, 1913. gadā Krievijā darbojas vairāk nekā 1200 sporta biedrību, lielākā daļa no biedrībām atradās ekonomiski nozīmīgākajās pilsētās Sanktpēterburgā un Maskavā, taču arī citās impērijas malās darbojas sporta biedrības, piemēram, Ukrainas teritorijā darbojās nepilni 200 sporta biedrību⁶⁷. Dibinātās sporta biedrības apvienojās, lai kopīgi koordinētu attiecīgā sporta veida darbību. Pirmā sporta savienība tika dibināta 1884. gadā un to dibināja riteņbraucēju biedrības, līdz 19. gadsimta beigām Krievijā dibināja vel airēšanas savienību, citu sporta savienību dibināšana turpinājās pēc 1905. gada revolūcijas, 1907. gadā dibināja tenisa savienību, pēdējo sporta savienību pirms Pirmā pasaules kara dibināja futbolisti, 1912. gadā sāka darboties futbola savienība⁶⁸. Sports Krievijas impērijā 20. gadsimta sākumā bija ieņēmis pietiekami stabilu stāvokli, jo Krievijas sportisti uzturēja kontaktus ar Rietumvalstu sportistiem un piedalījās starptautiskās sacensībās, tajā skaitā, arī sporta nozīmīgākajā notikumā Olimpiskajās spēlēs, Krievijas sportisti debitēja olimpiskajās spēlēs 1908. gadā, kad spēles notika Londonā⁶⁹.

1905. gada revolūcijas notikumu iespaidā vairāku rūpnīcu īpašnieki dibināja sporta pulciņus priekš rūpnīcās strādājošajiem. Daudzviet Krievijas impērijā sāka darboties strādnieku sporta klubi⁷⁰.

1.2. Sporta pirmsākumi Rīgā

Latvijas teritorijā sports tika ieviests no Rietumiem, svarīga nozīme bija Rīgas ostai. Rīgā ieradās un uzturējās tirgotāji, kultūras darbinieki, sabiedriskie darbinieki. Bez biznesa darīšanām iebraucēji uz Rīgu atveda sportu, ko piekopa savās valstīs. Ar laiku Rīgā tika dibināti sporta klubi un uzplauka sporta dzīve.

19. gadsimta otrajā pusē Rīgas iedzīvotājiem brīvā laika pavadīšanai tika iekārtoti parki, parkos tika gādāts arī par aktīvo atpūtu, it īpaši ziemas laikā vairākos Rīgas parkos tika ierīkotas slidotavas⁷¹. Parki kļuva populāri visos sabiedrības slāņos, tāpēc tie tika iekārtoti

⁶⁷ Turpat, 33. – 34. lpp.

⁶⁸ Turpat, 34. lpp.

⁶⁹ Turpat, 31. lpp.

⁷⁰ Turpat, 37. lpp.

⁷¹ Atbild. red. Krastiņš, J. *Rīga 1860 – 1917*. Rīga: "Zinātne". 1978, 455. lpp.

vairākās vietās pilsētā. Viens no populārākajiem parkiem bija Āgenskalna parks, tajā 19. gadsimta 80. gados darbojās bumbotava un šautuve⁷².

Rīgā sports nostiprinājās pakāpeniski, 19. gadsimta 40. gados Rīgas iedzīvotājus sāka iepazīstināt ar vingrošanu. 1846. gadā Rīgas Doma skolas mācību programmā iekļāva vingrošanu un skolas pagalmā iekārtoja vingrošanas laukumu, vingrošanu Rīgā popularizēja Jelgavas iedzīvotājs Aleksandrs Vahmuts, viņš vingrošanas tehniku iepazīna, ceļodams par Vāciju, atgriezies Jelgavā, Vahmuts vingrošanu popularizēja Jelgavā, vēlāk arī Rīgā⁷³. 19. gadsimta 50. – 60. gados Rīgā parādījās interese par airēšanu un peldēšanu, ar šiem sporta veidiem sākumā nodarbojās vietējie vācieši, jo sporta pirmsākumos sportistam bija jābūt pietiekami brīvajam laikam, līdzekļiem, ko veltīt sporta ekipējumam, kā arī līdzvērtīgā situācijā esoši domubiedri. Ziemā Rīgā iekārtoja slidotavas⁷⁴. 1872. gadā tika dibināts Rīgas Airētāju klubs, kopš 1874. gada klubs rīkoja regulāras sacīkstes. 1897. gadā Rīgas Airētāju klubs sarīkoja 25 gadu pastāvēšanai veltītas airēšanas sacīkstes, sacīkstēs piedalījās komandas no Sanktpēterburgas, Pērnavas un Jelgavas⁷⁵.

19. gadsimta beigās Rīgā popularitāti guva riteņbraukšana, tika dibinātas vairākas riteņbraucēju biedrības, to starp arī pirmās pilntiesīgās latviešu sporta biedrības. 1891. gadā dibināja “2. Rīgas Riteņbraucēju biedrību”, biedrības vadība kopš 1894. gada atradās latviešu rokās. Riteņbraukšana 19. gadsimta 90. gados kļuva par populāru sporta veidu arī ārpus Rīgas, riteņbraukšanas biedrības dibināja vairākās Kurzemes un Vidzemes guberņu pilsētās, tādās kā Jelgavā, Liepājā, Ventspilī, Valkā un Valmierā⁷⁶. Riteņbraukšanas popularitāti veicināja velosipēdu pieejamība plašākiem iedzīvotāju slāņiem, kā arī riteņu masveidīgā ražošana. Rīgā velosipēdus ražoja vairāki uzņēmumi, lielākais no tiem bija A. Leitnera uzņēmums, 1886. gadā A. Leitners saražoja 19 velosipēdus, taču pieprasījums auga, tāpēc tika paplašināta velosipēdu ražošana līdz 1907. gadā tika saražoti 5000 velosipēdu⁷⁷, saražoto velosipēdu skaits bija pietiekami liels, lai apgādātu ne tikai, visu Baltiju, bet arī eksportētu uz pārējo Krievijas impēriju⁷⁸. 1907. gadā Rīgā nodibināja latviešu sporta biedrību “Marss”,

⁷² Turpat, 456. lpp.

⁷³ Apine, R. *Rīga sporto gadsimtu griežos*. Rīga: Jumava. 2015, 15. lpp.

⁷⁴ Turpat, 15. – 17. lpp.

⁷⁵ Turpat, 19. – 20. lpp.

⁷⁶ *20. gadsimta Latvijas vēsture I. Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai*. Rīga: LVI Apgāds, 2000, 330. lpp.

⁷⁷ Jansons, A. *Riteņbraukšanas sports Latvijā trīs gadsimtos*. Rīga: Latvijas Riteņbraukšanas federācija, 2016, 18. lpp.

⁷⁸ *20. gadsimta Latvijas vēsture I. Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai*. Rīga: LVI Apgāds, 2000, 532. lpp.

biedrība kļuva par ietekmīgu latviešu sporta organizāciju, līdz Pirmajam pasaules karam biedrībā darbojās vairākas sporta sekcijas⁷⁹. 19. gadsimta beigās – 20. gadsimta sākumā Rīgā attīstījās peldēšana, ērtā satiksme no Rīgas uz Rīgas jūrmalu veicināja pilsētnieku došanos pavadīt laiku pie jūras, tika dibinātas peldu biedrības, kas rūpējās par peldvietu ierīkošanu⁸⁰. 1900. gadā Rīgā anglis H. Hols dibināja britu futbola klubu. Rīgā tika noorganizēta futbola līga, kā arī Rīgas komandas devās uz citām pilsētām sacensties futbolā ar provinču futbola komandām. Pēc 1905. gada revolūcijas Rīgā nodibināja vairākus smagatlētu klubus, smagatlētikas sekcijas dibināja arī citās sporta biedrībās, jau iepriekš dibinātās riteņbraucēju biedrības nodarbojās ar vairākiem sporta veidiem, to skaitā, arī ar smagatlētiku. 20. gadsimta sākumā Rīgā saka piekopt futbolu, pirmais futbola klubs tika dibināts 1907. gadā, kad Rīgā dzīvojošie briti Herolda Tolla vadībā tika nodibināts “British Football Club”. Britu futbola kluba dibināšana futbolam piesaistīja arī vietējās vācu sporta biedrības⁸¹. 1910. gadā tika dibināta Rīgas futbola līga, līgā spēlēja visas 3 Rīgas komandas – “Unions”, “Ķeizarmežs” un britu futbola klubs. Futbolam Rīgā kļūstot populāram, dibināja citas futbola komandas, kā arī esošās futbola komandas komplektēja 2 komandas – pirmo jeb galveno un otro dublieru komandu. Ar futbola sāka nodarboties arī ārpus futbola komandām, futbolu iecienīja Rīgas vidusskolu audzēkņi, skolēni rīkoja savstarpējas sacīkstes. Futbolu 20. gadsimta sākumā piekopa arī provinces pilsētās, Rīgas komandas devās uz Liepāju, Kuldīgu, Tukumu un Jelgavu, šajās pilsētās bija izveidotas spēcīgas futbola komandas⁸². Līdz Pirmajam pasaules karam Rīgā sports kļuva par būtisku sabiedriskās dzīves daļu, Rīgas sporta biedrības izvērta aktīvu darbību, rīdzinieki sacentās ne tikai savā starpā, bet uz Rīgu brauca sportisti gan no Rietumiem, gan no Krievijas, savukārt rīdzinieki devās uz Krieviju piedalīties sacīkstēs. Rīgas sporta dzīvi svarīgs notikums bija II Viskrievijas olimpiāde 1914. gadā, uz Rīgu devās sportisti no visas Krievijas impērijas, šāda apjoma sporta pasākums apliecināja Rīgas sporta dzīves kvalitāti. Viskrievijas olimpiādes rīkošana Rīgā bija svarīgs notikums arī citam Vidzemes un Kurzemes guberņu pilsētām, jo sportisti no provincēm varēja Rīgā pārbaudīt savas spējas sacenšoties ar citiem impērijas sportistiem un novērtēt savu spēju līmeni.

⁷⁹ Turpat, 27. – 28. lpp.

⁸⁰ 20. gadsimta Latvijas vēsture I. Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai. Rīga: LVI Apgāds, 2000, 328. lpp.

⁸¹ Sast. Rubenis, M. *Latvijas futbola vēsture*. Rīga: SIA “Apgāds Jāņa Sēta”, 2000, 16. lpp.

⁸² Turpat, 18. – 19. lpp.

1.3. Jelgavas sporta vēsture 19. gadsimta otrā pusē – 1914. gads

Jelgava 19. gadsimta beigās bija Krievijas impērijas Kurzemes guberņas centrālā pilsēta. Pēc 1897. gada tautas skaitīšanas datiem Jelgavā dzīvoja 35 000 cilvēku⁸³, no tiem 45,7% iedzīvotāju bija latvieši, savukārt 20% iedzīvotāju bija baltvācieši⁸⁴. Sporta elementi Jelgavā parādās 19. gadsimta pirmajā pusē. 19. gadsimta 30. gados Kurzemes guberņas jurists Aleksandrs Valhmuts, būdams Vācijā, iepazinās ar Frederika Ludvika Jāna izstrādāto vingrošanas tehniku, šī vingrošanas tehnika bija domāta militārpersonu sagatavošanai, ietverot vingrinājumus ar palīglīdzekļiem un šķēršļu pārvarēšanu. Valhmuts pēc atgriešanās Jelgavā uzsāka vingrošanas popularizēšanu, 1862. gadā Valhmuts sāka strādāt par vingrošanas skolotāju Jelgavas ģimnāzijā, Jelgavas ģimnāzija bija pirmā mācību iestāde Baltijā, kurā vingrošanu noteica par obligātu priekšmetu⁸⁵.

19. gadsimta otrajā pusē Jelgavā dibināja pirmās sporta biedrības, sporta biedrības pirmie dibināja baltvācieši. Baltvācieši nodarbojas ar vingrošanu, airēšanu un burāšanu, tie bija aristokrātu sporta veidi, jo bez vēlēšanas sportot bija nepieciešami līdzekļi, lai varētu iegādāties un uzturētu, piemēram, laivu. Vāciešu dibinātajās sporta biedrībās darbojas šaurs iedzīvotāju loks, latviešu, ar retiem izņēmumiem, vāciešu biedrībās neuzņēma. Pirmā latviešu sporta biedrība Jelgavā tika dibināta 19. gadsimta nogalē, tās biedri nodarbojās tā laika vienu no populārākajiem sporta veidiem riteņbraukšanu. Riteņbraukšanā latviešiem priekšā bija jau vācieši, 1891. gadā vācieši dibināja “Jelgavas riteņbraucēju biedrību⁸⁶”. Biedrība sacentās arī ar Rīgas sporta biedrībām, 1897. gada 24. augustā Rīgas riteņbraucēju biedrības sarīkoja eksternās sacīkstes; sacīkstēs piedalījās 1 “Jelgavas riteņbraucēju biedrības” sportists⁸⁷. Jelgavā pirmās latviešu sporta biedrības pamatu veidoja Jelgavas Latviešu biedrībā 1897. gadā dibinātā riteņbraukšanas sekcija⁸⁸. Jelgavas Latviešu biedrības riteņbraucēju nodaļa bija populāra biedrībā, jo 1897. gadā nodaļu dibināja 25 riteņbraukšanas entuziasti, savukārt gada beigās nodaļā darbojās 122 biedri, starp tiem arī 10 sievietes⁸⁹, bet dažus gadus vēlāk, kad nodaļa kļuva par “Kurzemes riteņbraukšanas biedrību” biedru skaits sasniedza 142 starp tiem arī pirmais Latvijas prezidents Jānis Čakste⁹⁰. Biedru skaita pieauguma dēļ, biedrības

⁸³ Autoru kolektīvs. 20. gadsimta vēsture I. Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai 1900 – 1918. Rīga: LVI apgāds, 2000, 67. lpp.

⁸⁴ Latvijas vēsture 1900-1918. 199.lpp.

⁸⁵ Sporta attīstība Latvijas teritorijā līdz 1918. gadam. *Latvijas olimpiskā vēsture*. 20. lpp.

⁸⁶ Sporta attīstība Latvijas teritorijā līdz 1918. gadam. *Latvijas olimpiskā vēsture*. 19. lpp.

⁸⁷ Rīgas riteņbraucēju biedrības. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 191., 25.08.1897.

⁸⁸ Šūberte, J. *Jānis Čakste un Jelgava*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006, 44. – 45. lpp.

⁸⁹ Turpat, 45. lpp.

⁹⁰ Stikute, I. Kurzemes riteņbraucēju biedrība. *Zemgales Ziņu kultūrvēsturisks pielikums*. 1997, Nr. 19, 4. lpp.

riteņbraucēju nodaļā tika apspriests nodoms atdalīties no Latviešu biedrības, tas arī tika izdarīts un riteņbraukšanas sekcija kļuva par patstāvīgu organizāciju. 1899. gada 25. janvāra sēdē nodaļa nolēma dibināt biedrību, kuru cara varasiestādes atļāva nosaukt par “Kurzemes riteņbraucēju biedrību”. Biedrības vadība atradās Jelgavā, savukārt par biedrības statūtiem kā paraugu izmantoja Rīgas riteņbraucēju biedrības statūtus. 1899. gada 21. februārī notika “Kurzemes riteņbraucēju biedrības” dibināšanas sapulce, līdz ar sapulci beidza pastāvēt Jelgavas Latviešu biedrības riteņbraukšanas nodaļa. 1899. gada 24. novembrī biedrības statūtus apstiprināja Pēterburgā⁹¹. Kurzemes riteņbraucēju biedrības dibināšanu atzinīgi novērtēja un labus panākumus vēlēja gan vietējie Jelgavas “Unions”, gan Rīgas “Unions”, gan II Rīgas riteņbraucēju biedrība⁹². Līdz ar “Kurzemes riteņbraucēju biedrības” dibināšanu sporta dzīve Jelgavā kļuva aktīvāka, sports vairāk nebija tikai turīgo vāciešu nodarbošanās, sports kļuva masveidīgs. Riteņbraukšana Jelgavā bija kļuvusi populāra, riteņbraukšanas biedrību skaits pieauga līdz 3, jo 1904. gadā Jelgavā nodaļu dibināja Krievijā izplatītā biedrība “Unions⁹³”. Katra riteņbraucēju biedrība gādāja arī par savu sporta bāzi, vācu “Jelgavas riteņbraucēju biedrība” bija savs velodroms, “Kurzemes riteņbraucēju biedrība” vajadzībām Jelgavas Latviešu biedrības dārzā ierīkoja velodromu, velodroms bija gatavs jau 1897. gadā, jo ir ziņas, ka biedrības riteņbraucēji 1897. gadā sarīkoja divas sacīkstes jaunajā velodromā, 14. maijā un 30. augustā, abas sacīkstes klātienē vēroja vairāk nekā 1300 skatītāju⁹⁴. 1899. gada 20. jūnijā II Rīgas riteņbraucēju biedrība sarīkoja eksternās sacīkstes, par sacīkšu tiesnesi nozīmēja “Kurzemes riteņbraucēju biedrības” sekretāru un sacīkšu uzvarētājiem godalgas piešķīra biedrības priekšsēdētājs J. Bisenieks⁹⁵.

1899. gada 16. maijā Kurzemes riteņbraucēju biedrība kā pirmā Jelgavas sporta biedrība atklāja sportošanas sezonu ar riteņbraukšanas sacensību sarīkošanu. Riteņbraukšanas sacīkstēs dalību pietieca 19 dalībnieki, no tiem 3 bija “II Rīgas riteņbraucēju biedrības” sportisti, 4 biedrības “Kružok” sportisti un 5 no Rīgas “Uniona”, pārējie dalībnieki bija no Jelgavas⁹⁶. Sacīkstes gan neizdevās veiksmīgas, jo lietus dēļ velodroms palika slapjš un braukšana pa to bijusi apgrūtināta, nelabvēlīgo apstākļu dēļ vairāki dalībnieki guva savainojumus krītot. Sacīkstes tika patrauktas līdz bija labāki laikapstākļi. 1900. gada 21. maijā Jelgavas Latviešu biedrības dārzā ierīkotajā velodromā “Kurzemes riteņbraucēju

⁹¹ Turpat, 46. lpp.

⁹² No Jelgavas. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 110, 1907.

⁹³ Stikute, I. Kurzemes riteņbraucēju biedrība. *Zemgales Ziņu kultūrvēsturisks pielikums*. 1997, Nr. 19, 4. lpp.

⁹⁴ Šūberte, J. *Jānis Čakste un Jelgava*, 45. lpp.

⁹⁵ II Rīgas riteņbraucēju biedrība. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 136., 22.06.1899.

⁹⁶ No Jelgavas. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 107., 15.05.1899.

biedrība” sarīkoja pavasara sacīkstes⁹⁷. 1903. gada 31. augustā Kurzemes riteņbraucēju biedrība sarīkoja velosacīkstes, Jelgavas Latviešu biedrības dārzā ierīkotajā velodromā. Sacīkstes bijušas kupli apmeklētas, sacensības notika 8 disciplīnās. Sacīkstēs piedalījušies 15 dalībnieki, kas, pēc preses sniegtās informācija, esot bijis vērā ņemams skaits⁹⁸. Par riteņbraukšanas stāvokli liecina 1905. gada 3. augustā “Tēvija” publicētie Kurzemes gubernatora noteikumi pilsētu un lauku iedzīvotājiem. Noteikumi regulēja iedzīvotāju braukšanu ar velosipēdu pa Kurzemes guberņas teritoriju⁹⁹. Noteikumu sastāvēja no 6 paragrāfiem, tie paredzēja, ka riteņbraucējiem jāvēršas policijā pēc braukšanas atļaujas, policija izgatavo numuru 2 eksemplāros, kas jāpieliek pie velosipēda, policija izgatavo arī riteņbraucēja apliecību, kura jāuzrāda pilsētas, apriņķa vai muižas policijas ierēdnim¹⁰⁰.

“Kurzemes riteņbraucēju biedrība” darbojās arī ārpus Jelgavas, biedrības gada pārskatos ir iespējams konstatēt, ka biedrība devās izbraukumos, piemēram, 1901. gadā sarīkoja 2 eksternās sacīkstes un 3 izbraukumi uz Rīgu¹⁰¹. 1910. gadā biedrība devās vairākos izbraukumos – 1 uz Tukumu, 4 uz Olaini, 1 uz Dobeli un 1 uz Rīgu kā arī uz Jelgavas nomales pagastiem¹⁰². Pirmā pasaules kara priekšvakarā biedrība darbojās samērā aktīvi, jo 1914. gadā biedrībā sarīkoja izbraukumus uz Rīgu, Olaini, Dobeli un Jelgavas apkārtnes pagastiem¹⁰³. “Kurzemes riteņbraucēju biedrībai” bija kontakti ar II Rīgas riteņbraucēju biedrību, par abu biedrību sadarbību savās atmiņās rakstīja vēlākais neatkarīgās Latvijas viens no vadošajiem sporta darbiniekiem Jānis Dikmanis, pirms Pirmā pasaules kara viņš pats bija aktīvs sportists. Kurzemes riteņbraucēju biedrībai bijusi veiksmīga sadarbība ar II Rīgas riteņbraucēju biedrību, kuru J. Dikmanis nodevēja par “māsas organizāciju”. Kurzemes riteņbraucēju biedrība 2 – 3 reizes vasarā rīkoja riteņbraukšanas sacīkstes, kurās piedalījās II Rīgas riteņbraucēju biedrības sportisti. Rīdzinieki uz Jelgavu ieradušies kuplā skaitā, arī kurzemieki kuplā skaitā braukuši uz Rīgu piedalīties sacīkstēs¹⁰⁴.

Pārmaiņas Jelgavas sporta dzīvē pienāca pēc 1905. gada revolūcijas, iedzīvotājiem tika atļauta lielāka pulcēšanās brīvība, līdz ar to Jelgavā tika dibinātas vairākas jaunas sporta

⁹⁷ Šūberte, J. *Jānis Čakste un Jelgava*. 47. lpp.

⁹⁸ Kurzemes riteņbraucēju biedrība. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 198, 03.09.1903. 2. lpp.

⁹⁹ Kurzemes gubernatora obligātoriskie noteikumi priekš Kurzemes guberņas pilsētu un lauku apkārtnu iedzīvotājiem. *Tēvija*. Nr. 31, 1905.

¹⁰⁰ Turpat, 1. lpp.

¹⁰¹ Jelgavas notikumi. *Tēvija*. Nr. 12., 1902.

¹⁰² Kurzemes Riteņbraucēju biedrības gada sapulce. *Sadzīve*. Nr. 23, 26.02.1911. 2. lpp.

¹⁰³ Kurzemes Riteņbraucēju biedrība. *Latviešu Avīzes*. Nr. 58, 01.03.1915., 3. lpp.

¹⁰⁴ Dikmanis, J. 60 sporta gadi. Piedzīvojumi, novērojumi un iespaidi sportā un sabiedriskā darbā. Ņujorka: 1965, 19. lpp.

biedrības un sporta dzīve kļuva rosīgāka, jo pilsētā bez riteņbraukšanas un airēšanas sāka piekopt arī citus sporta veidus. Līdz 1913. gadam Jelgavā bija uzskaitītas 7 sporta biedrības:

1. Jelgavas strēlnieku biedrība (dibināta 1869. g.)
2. Jelgavas riteņbraucēju biedrība (dibināta 1891. g.)
3. Kurzemes riteņbraucēju biedrība (dibināta 1898. g.)
4. “Unions” Jelgavas nodaļa (dibināta 1904. g.)
5. Jelgavas airētāju klubs (dibināta 1908. g.)
6. Jelgavas atlētu biedrība (dibināta 1901. g.)
7. Jelgavas “Manēžas” biedrība (jātnieku biedrība, dibināta 1909. g.¹⁰⁵)

Gan Latvijas Nacionālā Arhīva Latvijas Valsts Vēstures arhīvā, gan preses izdevumos ir pieejama informācija par Jelgavas vāciešu 1851. gadā dibināto peldēšanas biedrību “Duše¹⁰⁶”. Pirms Pirmā pasaules kara dibināja vēl vienu sporta biedrību “Titan¹⁰⁷”. 1914. gada 16. martā notika Jelgavas sporta biedrības “Titan” pirmā sapulce. Biedrībā darbojās vīrieši, sievietes un bērni/pusaudži, kopā ap 40 biedru¹⁰⁸. “*Dzimtenes Vestnesī*” par jauno sporta biedrību rakstīts: “*Jaundibinātā sporta biedrība “Titan” savā 2 mēnešu pastāvēšanas laikā ir jau paspējusi pulcināt pie sevis pāri par 100 biedru¹⁰⁹.*” Biedrības “Titan” dibināšanas kontekstā tika raksturota sporta dzīvē Jelgavā, “*Dzimtenes Vestnesis*” raksturoja Jelgavas sporta dzīves stāvokli, minot, ka arī citas sporta biedrības ir piesaistījušas jaunus biedrus, bet Jelgavas sporta biedrības norobežojās no plašāka iedzīvotāju skaita piesaistīšanas. Jaunā sporta biedrība “Titāns” atvēra savas durvis visiem, kuriem rūpēja sports un fiziskā attīstība, kā arī biedrība attīstīja daudzus sporta veidus, lai sports piesaistītu plašāku iedzīvotāju skaitu¹¹⁰. Jaunās biedrības dibināšana nebija tikai Jelgavas sporta sabiedrībai svarīgs notikums, jo biedrības dibināšanu sveica arī Rīgas sporta biedrības, piemēram, Biedrība “Titāns” 1914. gada 3. maijā sarīkoja savu pirmo sporta vakaru, kura laikā tika prezentēta sporta biedrība plašākai publikai, vakara ietvaros tika nolasīts priekšlasījums par sporta nozīmi, dalībnieku lokā bija arī viesi no Rīgas¹¹¹. Sporta biedrība

¹⁰⁵ Sast. Kurzemnieks G. *Beedribu Kalendars 1913*. Jelgava: Latviešu Lauksamnieku Ekonomiskās Sabiedrības drukātava, 1913, 226. – 227. lpp.

¹⁰⁶ Liberts, V. Jelgavas peldēšanas sporta vesture ielūkojoties. *Darba Uzvara*. Nr. 118, 26.07.1980.

¹⁰⁷ Jelgavas sporta biedrība “Titan”. *Sadzīve*. Nr. 35, 27.03.1914.

¹⁰⁸ Jelgavas sporta biedrība “Titan”. *Sadzīve*. Nr. 35, 27.03. 1914.

¹⁰⁹ Jelgavas sporta biedrība “Titāns”. *Dzimtenes Vestnesis*. Nr. 78, 08.04.1914.

¹¹⁰ Turpat, 4. lpp.

¹¹¹ Sports. *Dzimtenes Vestnesis*. Nr. 99, 02.05.1914.

“Titan”, kā vairums sporta biedrību, nodarbojās ar vairākiem sporta veidiem. Biedrība nodibināja 3 sekcijas – vieglatlētikas, smagatlētikas un riteņbraukšanas, katru no sekcijām vadīja 2 sporta instruktori jeb kā viņus dēvēja presē - sporta skolotāji¹¹².

Pēc 1905. gada revolūcijas Jelgavā parādījās sporta entuziasti, kas nodarbojās ar tādiem sporta viediem kā vieglatlētiku, futbolu un ziemā ar ātrsliidošanu. ap 1909. gadu Jelgavā sāka nodarboties ar vieglatlētiku. Pirmās sacīkstes vieglatlētikas disciplīnās skriešanā, lekšanā, stafetes skrējienā un mešanā organizēja Mītavas Reālskolas audzēkņi Alberts Rumba un Teodors Rudzrogs¹¹³. Skolēnus piesaistīja vieglatlētika, piemēram, Reālskolā tika organizēts vieglatlētikas pulciņš skolēniem, kuri aizrāvās ar vieglatlētikas piekopus¹¹⁴. Pirmās sacīkstes vieglatlētikas disciplīnās notika 1901. gada maijā, kad notika skrējieni Olaine – Jelgava. Par pirmo skrējieni Jelgavas pilsētas sporta vēstures pētnieks A. Cīrulis raksta: “*Tie kājāmgājēji un braucēji, kuri agrā rīta stundā devās uz Kurzemes guberņas centru, ar izbrīnu vēroja vēl neredzētu notikumu – skrējējus Rīgas – Jelgavas ceļā*¹¹⁵”. Skrējiena dalībnieki Olainē pulcējās 4 no rīta un plkst. 6.05 pirmais dalībnieks startēja, skrējēji viens otram nodeva stafetes kociņus, skrējējus pavadīja riteņbraucēji. 1909. gada 14. jūnijā tika sarīkotas vieglatlētikas sacīkstes sporta biedrības “Unions” atlētiem, sacensībās piedalījās 50 atlēti, 30 no Rīgas, 20 no Jelgavas. Sacensībās uzvarēja rīdzinieki, viņi bija labāk sagatavojušies un pieredzējušāki, jelgavniekus pārstāvēja ģimnāzijas, reālskolas un valsts skolas audzēkņi¹¹⁶.

Jelgavā pirms Pirmā pasaules kara piekopa arī futbolu, Anglijā populāro sporta veidu Jelgavā ieviesa Harijs Adisons, futbola aizsācēja Latvijā Herolda Holla svaini. H. Adisons sāka pilsētas futbola komandas organizēšanu un trenēšanu, Adisons bija spēlētājs 1907. gadā Rīgā dibinātajā britu futbola klubā. Futbols kļuva populārs skolēnu vidū, pirmās pilsētas futbola komandas noorganizēja lielākajās Jelgavas skolās gan latvieši, gan vācieši. Skolu komandas rīkoja savstarpējas spēles, taču kopš 1911. gada jelgavnieki sacentās ar Rīgas komandām, braucot gan uz Rīgu, gan rīdziniekiem braucot uz Jelgavu. Jelgavnieki sacentās arī ar Kuldīgas komandām, dodoties gan uz Kuldīgu, gan uzņemot viesus Jelgavā¹¹⁷. Par Jelgavas skolu futbola komandu cīņām ziņoja arī prese, 1913. gadā no 28. septembra līdz

¹¹² Jelgavas sporta biedrība “Titan”. *Sadzīve*. Nr. 35, 27.03.1914.

¹¹³ Staģis, A. *Latvijas vieglatlētikas vēsture 1897 -1944*. Rīga: Jumava, 2016, 18. lpp.

¹¹⁴ Štāmers, K. Sporta veterāni runā...*Sporta Pasaule*. Nr. 731, 1939

¹¹⁵ Cīrulis, A. “Karalienes” pirmie soļi Jelgavā. *Darba Uzvara*. Nr. 204, 28.12.1985.

¹¹⁶ Cīrulis, A. “Karalienes” pirmie soļi Jelgavā. *Darba Uzvara*. Nr. 204, 28.12.1985.

¹¹⁷ Ērmanis, A. *Jelgavas futbola vēsture*. Jelgava: Jelgavas Sporta servisa centrs. 2012, 6. lpp.

1. oktobrim 4 Jelgavas skolu komandas aizvadīja vairākas savstarpējās spēles¹¹⁸. 1933. gadā žurnālā “Stadions” publicēja futbolista Kārļa Gaupnera atmiņas ar nosaukumu “Ekskursija latvju futbola vēsturē”, savās atmiņās Gaupners atceras kā 1912. gadā brauca uz futbola spēlēm Liepājā, Kuldīgā un Jelgavā un tieši Jelgavas biedrības uzskatīja par spēcīgākajām provincē¹¹⁹. Futbolu mēģināja ieviest arī pilsētas sporta biedrības, viena no tādām bija “Kurzemes riteņbraucēju biedrība”. Biedrībā, kā vairumā pastāvošo sporta biedrību, biedri nodarbojas ar vairākiem sporta veidiem, galvenais sporta veids bija riteņbraukšana, bet bez tās biedri izmēģināja vingrošanu un futbolu. 1913. gadā biedrība iekārtoja futbola laukumu, bet futbols nepiesaistīja biedru interesi, jo vairums biedru vai nu labāk nodarbojās ar “vieglo sportu” vai pavadīja vakarus pilsdārza alejās nekā svaigā gaisā pulcējās ap gumijas bumbu, tāpēc laukums bija vāji apmeklēts¹²⁰.

Jelgavā piekopa arī ziemas sporta veidus, iecienītākais ziemas sporta veids bija slidošana. Ziemas sporta kontekstā jāmin amerikāņu baletdejojāja Džeksona Heinsa viesošanās Jelgavā 1866. gada februārī. Heinss 2 dienas pavadīja Jelgavā, to laikā sniedza 4 priekšnesumus¹²¹. Džeksons Heinss apvienoja baleta elementus ar slidošanu, viņu uzskata par daiļslidošanas “tēvu”¹²². Jelgavā ar slidošanu sāka nodarboties dažus gadus pirms Pirmā pasaules kara sākuma, kopš 1909. gada Jelgavas vidusskolas rīkoja slidošanas sacīkstes. Starp dalībniekiem bija vēlākais neatkarīgās Latvijas viens no labākajiem 20. gadu ātrslidotājiem un sporta darbiniekiem Alberts Rumba. 1909. gada februārī vidusskolu meistarosacīkstes piedalījās Mītavas reālskolas skolēns Alberts Rumba¹²³. Alberts Rumba sacīkstēs izcīnīja 3 uzvaras un godalgas viņam pasniedza Mītavas reālskolas direktors¹²⁴. Pie Jelgavas reālskolas ziemā tika atklāta slidotava. Jelgavā, strēlnieku dārzā arī bija slidotava, tur notika ikgadējās skolēnu slidošanas sacīkstes, sacīkstēs sīva cīņa bijusi starp reālskolas un Jelgavas vācu vidusskolas slidotājiem¹²⁵. Par skolēnu aizraušanos ar slidošanu savās atmiņās rakstījis aculiecinieks Aleksandrs Strekavins¹²⁶. Uz Driksas upes augšpus tiltam atradušās 3

¹¹⁸ Futbols. *Jaunās Latviešu Avīzes*. Nr. 80., 04.10.1913.

¹¹⁹ Graupners, K. Ekskursija latvju futbola vēsturē. *Stadions*. Nr. 62, 20.11.1933., 81. lpp

¹²⁰ Kurzemes Riteņbraucēju biedrība. *Sadzīve*. Nr. 34, 22.03.1914.

¹²¹ Sporta attīstība Latvijas teritorijā līdz 1918. gadam. *Latvijas olimpiskā vēsture*, 35. lpp.

¹²² Džeksons Heinss, pieejams: <https://www.britannica.com/biography/Jackson-Haines> [skatīts 14.12.2018]

¹²³ Mūs spējīgākie sporta reprezentanti. Pulkv. – ltn. A. Rumba – trīsdesmitgadējs jubilārs ātrslidošanas sportā. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 2, 02.02.1939.

¹²⁴ “Eiropas meistarosacīkstes” uz pīļu dīķa. *Rīts*. Nr. 29, 29.01.1939.

¹²⁵ Štāmers, K. Sporta veterāni runā...*Sporta Pasaule*. Nr. 731, 9.11.1939., 1. lpp.

¹²⁶ Aleksandrs Strekavins (1889 – 1971) līdz 1904. gadam dzīvojis Jelgavā, 1910. gadā pēc Kazaņas mākslas skolas absolvēšanas atgriezās Jelgavā, strādāja par skolotāju, vēlāk par ugunsdzēsēju. Atmiņas sarakstītas 20. gadsimta 50. gados.

slidotavas, piederējušas 3 Jelgavas vidusskolām – Mītavas rēalskola, Pētera ģimnāzijai un vācu privatģimnāzijai. Katra vidusskola norīkoja konkrētu skaitu skolēnu, kuri rūpējās par slidotavu uzturēšanu kārtībā, slidotavās notikušas ne tikai sacīkstes, bet arī paraugdemonstrējumi. No citiem sporta veidu tika praktizēta slēpošana un daiļslidošana¹²⁷.

1.4. Jelgavas sportistu sakari ar Rīgu

Jau iepriekš rakstīts, ka salīdzinoši nelielais attālums starp Jelgavu un Rīgu veicināja abu pilsētu sportistiem attīstīt sporta sakarus, tie izpaudās savstarpējo sacensību rīkošanā, daļēji pat kopīgu sacīkšu rīkošanā. Jelgavniekiem sakari ar Rīgu nodrošināja iespēju piedalīties starptautiskās sacīkstēs. Bez jau minētajiem ciešajiem sakariem starp “Kurzemes riteņbraucēju biedrību” un “II Rīgas riteņbraucēju biedrību” arī citas Jelgavas sporta biedrības uzturēja kontaktus ar rīdziniekiem, tiesa, lielāko daļu sporta sakaru uzturēja vācu biedrības. Sporta sakari starp Jelgavas un Rīgas sportistiem izveidojās jau 19. gadsimta beigās, 1897. gadā Rīgas Airētāju klubs sarīkoja 25 gadu pastāvēšanai veltītas airēšanas sacīkstes, sacīkstēs piedalījās komandas no Sanktpēterburgas, Pērnavas un Jelgavas¹²⁸. Sporta kontakti pastiprinājās 20. gadsimta sākumā un līdz Pirmajam pasaules karam bija nostiprināta cieša saikne starp pilsētu sportistiem. Pirms 1912. gada Stokholmas olimpiskajām spēlēm notika riteņbraukšanas sacīkstes, lai pārbaudītu braucējus un atlasītu tos, kuri brauks uz olimpiskajām spēlēm. Olimpiskajiem kandidātiem bija jābrauc pa maršrutu Rīga – Jelgava – Šauļi – Jelgava – Rīga. Uz pārbaudi pietiecās arī riteņbraucēji no Jelgavas¹²⁹. II Viskrievijas olimpiādē, kas notika 1914. gada jūnijā Rīgā bija jāskrien maratons posmā Jelgava - Rīga¹³⁰. 1904. gada 6. maijā posmā Rīga – Jelgava notika pirmais maratona skrējieni¹³¹.

Jelgavas sportisti Rīgā sastādīja cienīgu konkurenci pārējiem dalībniekiem, piemēram, 1914. gada 12. janvārī 2. Rīgas riteņbraucēju biedrība savā slidotavā sarīkoja slidu skriešanas sacīkstes. Jauniešu grupā 3000 m slidojumā otro vietu izcīnīja sportists no Jelgavas¹³². 1914. gada 16. jūlijā Jelgavas airētāji piedalījās Rīgā sarīkotajās airēšanas sacīkstēs, kurās ātrāki bija Rīgas airētāju kluba pārstāvji¹³³. Vācu vidusskolas futbola komanda vairākas spēles aizvadīja Rīgā, to starpā tikās ar vienu no Rīgas spēcīgākajām

¹²⁷ Ģ. Eliasa vēstures un mākslas muzejs, JVMM ZA – 275, A. Strekavina 2. atmiņu burtnīca, 12. lpp.

¹²⁸ Turpat, 19. – 20. lpp.

¹²⁹ Forands, I. Kehris, E. Ķīse, A., Vītola, A. *Latvijas sporta vēsture*. Rīga: “Poligrāfists”, 1994, 24.lpp.

¹³⁰ Turpat, 28. lpp.

¹³¹ Apine, R. *Rīga dimd, Rīga sporto (1857 – 1914). Rīga sporto gadsimta griežos*. Rīga: “Jumava”, 2015, 36.lpp.

¹³² Sports. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 10, 10.01.1914.

¹³³ Airēšanas sacīkstes. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 165, 22.07.1914.

komandām “Kaiserwald”. Par Jelgavas sporta sakariem ar Rīgu var uzzināt ne tikai pēc sporta ziņām, bet ieskatu var gūt no 30. gados veļtītajām publikācijām par ievērojamākajiem sporta darbiniekiem, Jelgavas reālskolas audzēknis Alberts Rumba 30. gadu otrajā pusē bija viens no vadošajiem sporta darbiniekiem, tāpēc viņa sporta gaitām vairākkārt veļtīja publikācijas, no tām konstatēt, ka līdz 1914. gadam starp abu pilsētu sportistiem notika sacīkstes, piemēram, 1911. gadā A. Rumba sacentās atklātajās ātrslidošanas sacīkstēs rīdziniekiem Vīthofu, Fogeli un Martinu, kā arī 1912. gadā Rumba startēja Rīgas meistarsacīkstēs pēc spēka otrajā klasē 500 metru distancē, izcīnot pirmo vietu un pirmās klases 10 000 metru distancē izcīnot otro vietu¹³⁴. Turpmāko sporta dzīvi Jelgavā ietekmēja Pirmā pasaules kara sākšanās ar visām no tā izrietošajām sekām. Nozīmīgs sporta notikums Latvijas teritorijā bija Rīgā notikusī II Viskrievijas olimpiāde, starp daudzo Krievijas impērijas pilsētu sportistiem olimpiādē piedalījās arī sportisti no Jelgavas¹³⁵. Taču olimpiādes noslēgumā apkoptajā rezultātu tabulā starp visām 13 pilsētām nav minēta Jelgava¹³⁶, tāpēc iespējams, ka daļa Jelgavas sportistu II Viskrievijas olimpiādē startēja kā Rīgas pārstāvji. Jelgavnieki piedalījās vieglatlētikas, riteņbraukšanas un cīņas sporta sacīkstēs. Jelgavas sportisti startēja ar dažādiem panākumiem, vieglatlētikā 800m skriešanas distancē trešo vietu izcīnīja A, Rumba, savukārt 10 km soļošanā otro vietu izcīnīja T. Francis, taču viņa rezultātu neieskaitīja, jo cenšoties panākt pretinieku, Francis sācis skriet, to pamanīja tiesnesi un viņu diskvalificēja. Bez vērā ņemamiem panākumiem jelgavnieki piedalījās arī riteņbraukšanā un cīņas sporta sacīkstēs. Labus panākumus uzrādīja airētāji, lielākais panākums bija otrā vieta akadēmiskajā airēšanā. Olimpiādes laikā Rīgā tika sarīkotas mazāka mēroga sacīkstes, vienas no tādām notika airēšanā, airētāji sacentās 2000m distancē par Rīgas kausu. Kausu izcīnīja airētāju četrinieks no Jelgavas¹³⁷. Pēdējie presē atspoguļotie sporta sakari starp Jelgavu un Rīgu bija 1915. gada 1. martā “II Rīgas riteņbraucēju biedrības” rīkotās slidskrējēju sacīkstes biedrības slidotavā. Sacīkstēs piedalījās Rīgas, Rēveles un Jelgavas labākie slidskrējēji¹³⁸.

1.5. Sports Jelgavā 1914. – 1920.

Pirmā pasaules kara priekšvakarā Jelgavā dzīvoja 45 000 iedzīvotāju, pilsēta bija kļuvusi par Krievijas impērijas Kurzemes guberņas vienu no tirdzniecības un rūpniecības

¹³⁴ Mūs spējīgākie sporta reprezentanti. Pulkv. – ltn. A. Rumba – trīsdesmitgadējs jubilārs ātrslidošanas sportā. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 2, 02.02.1939

¹³⁵ Cīrulis, A. Jelgavnieki II Viskrievijas olimpiādē. *Darba Uzvara*. Nr. 185, 1986.

¹³⁶ II Viskrievijas olimpiāde. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 158, 14.07.1914.

¹³⁷ Cīrulis, A. Jelgavnieki II Viskrievijas olimpiādē. *Darba Uzvara*. Nr. 185, 26.11.1986.

¹³⁸ Sports. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 57., 28.02.1915.

centriem¹³⁹. Pirmā pasaules kara sākumā sporta dzīve aktivitātes būtiski samazinājās, jo sākās mobilizācija. Kara sākums un mobilizācijas atstāja iespaidu uz sporta dzīvi, par stāvokli Jelgavā kara sākumā nav izdevies noskaidrot, taču par sporta dzīvi kara sākumā var spriest pēc Rīgā notiekošā, laikraksts “Dzimtenes Vēstnesis” sporta dzīvi Rīgā jūlija beigās raksturoja: “*Sporta dzīvē pie mums iestājies tagad pilnīgs klusums. Laba daļā aktīvo sportistu un sporta darbinieku iesaukti aktīvā kara dienestā. Sporta laukumi gandrīz kā izmiruši: neredz vairs vingrināmius neviena sportista.*”¹⁴⁰ Ļoti iespējams, ka sporta dzīve Jelgavā bija līdzīgā situācijā. 1915. gada pavasarī vācu armija uzsāka uzbrukumu Jelgavai un 1. augustā Jelgavā iegāja Vācijas karaspēks¹⁴¹. Pirms Jelgavas nonākšanas Vācijas armijas kontrolē Jelgavu pameta tūkstošiem cilvēku, No pirmskara 45 000 iedzīvotāju vācu okupētajā Jelgavā bija palicis ap 11 000 iedzīvotāju 1916. gada beigās¹⁴², pēc citām ziņām pilsētā pēc vācu karaspēka ienākšanas palika nedaudz vairāk kā 8 000 iedzīvotāju¹⁴³. Par sportu Jelgavā vācu okupācijas laikā trūkst ziņu, ņemot vērā, ka uz Krieviju evakuējās daudzi sportisti un sporta darbinieki un mobilizācijas dēļ no pirmskara sporta sabiedrības nekas daudz pāri nepalika. Sporta dzīve nebija atrauta no pilsētas sabiedriskās dzīves, tāpēc par sporta stāvokli Jelgavā var aptuveni spriest izvērtējot stāvokli Jelgavā pēc vācu armijas ienākšanas. Vācu armija ieviesa savu militāro pārvaldi, vietejo iedzīvotāju vajadzības okupācijas iestādes uzskatīja par otršķīgām, okupācijas pārvalde mobilizēja visus vietējos resurs, lai no zemes un iedzīvotājiem iegūt maksimālo ekonomisko labumu¹⁴⁴. Pirmskara laikā pieņemtais sports tādus apstākļos objektīvu iemeslu dēļ vairāk nebija iespējams, kā arī palikušos iedzīvotājus nodarbināja svarīgākas lietas par sportošanu. Ja arī kāds gribēja trenēties vai doties uz sacīkstēm kaut vai uz kaimiņu pagastu, bija jāsasakarās ar būtiskiem pārvietošanās ierobežojumiem. Okupācijas iestādes izdeva iedzīvotājiem pasēs bez kurām nedrīkstēja pārvietoties, kā arī bez pasēs iedzīvotājiem nepieciešamas pārvietošanās atļaujas, lai šķērsotu administratīvās robežas. Iedzīvotājiem bija arī apriņķa pamešanas gadījumā personīgi policijā jāierodas un jāizskaidro ceļojuma mērķis, arī uzturēšanās galamērķī bija ierobežota¹⁴⁵. Līdz

¹³⁹ Zariņš, K. Vācu okupācijas režīms Kurzemes guberņā (1915 – 1917): Militārā pārvalde un civiliedzīvotāji. Mārupe: SIA “Izdevniecība Drukātava”, 2014, 9. - 10. lpp.

¹⁴⁰ Sports. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 167, 26.07.1914.

¹⁴¹ Zariņš, K. Vācu okupācijas režīms Kurzemes guberņā (1915 – 1917): Militārā pārvalde un civiliedzīvotāji. SIA “Drukātava”, 19. – 20. lpp.

¹⁴² Autoru kolektīvs. 20. gadsimta vēsture I. Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai 1900 – 1918. Rīga: LVI apgāds, 2000, 634. lpp.

¹⁴³ Skujenieks, M. *Latvija. Zeme un iedzīvotāji*. Rīga: A. Gulbja apgāds. 1927, 172. lpp.

¹⁴⁴ Zariņš, K. Vācu okupācijas režīms Kurzemes guberņā (1915 – 1917): Militārā pārvalde un civiliedzīvotāji. SIA “Drukātava”, 102. lpp.

¹⁴⁵ Turpat, 49. lpp.

Pirmajam pasaules karam starp Jelgavu un Rīgu pastāvēja dzelzceļa līnija, kas padarīja ērtu pārvietošanos sportistiem, lai ātri un ērt brauktu uz sacīkstēm vienā vai otrā pilsētā. Kara laikā dzelzceļa satiksme starp Jelgavu un Rīgu, protams, tika pārtaukta, taču arī Kurzemes guberņā pārvietošanos ar vilcienu ierobežoja vācu okupācijas varasiestādes. Lai kontrolētu dzelzceļu un novērotu aizdomīgas personas vācieši dibināja speciālas policijas vienības¹⁴⁶. Kurzemes guberņā notika iedzīvotāju novērošana un pastiprināta kontrole, vācu militārā pārvalde dibināja policijas un žandarmu vienības, lai apspiestu jebkādu iedzīvotāju pretestību okupācijas varai, vācieši tā rīkojās, jo fronte nebija pārāk tālu no Kurzemes guberņas¹⁴⁷. Potenciālos sportistu ietekmēja darbaspējīgo vīriešu mobilizācija un piespiedu nosūtīšana darbā uz Vāciju, kā arī vācu militārās pārvaldes veiktās visu militārajām vajadzībām noderīgo mantu rekvizīcija¹⁴⁸.

Sportošana vācu okupētajā Jelgavā un visā Kurzemes guberņā pilnībā netika pārtraukta. Vācieši izveidoja savu izglītības sistēmu, tika saglabātas arī līdz kara sākumam darbojošās skolas. Skolās ieviesa vairākus obligātos priekšmetus, viens no šādiem priekšmetiem bija vingrošana¹⁴⁹.

Sports Jelgavā attīstījās līdzīgi kā visā reģionā 19. gadsimta otrajā pusē. Jelgavas sporta dzīvi būtiski ietekmēja Krievijas impērijā un Rīgā notiekošie sporta procesi. Sporta pirmsākumos sportu piekopa turīgākie iedzīvotāji, jo viņiem bija gan laiks, gan līdzekļu, ko veltīt sportam, tāpēc pirmie sportisti un sporta biedrības dibināja airēšanā, burāšanā. Sports bija pilsētas iedzīvotāju nodarbošanās.

19. gadsimta 80. – 90. gados Krievijā, Rīgā un salīdzinoši ātri arī Jelgavā parādījās jauns sporta veids, kuru piekopa plašāki sabiedrības slāņi. Masveida popularitāti ieguva riteņbraukšana, par iemeslu tam bija masveida velosipēdu razošana, ko nodrošināja Rīgā esošie velosipēdu ražotāji, no kuriem īpaši jāizceļ A. Leitners, viņa velorūpnīca ar velosipēdiem apgādāja ne tikai Baltijas guberņas, bet arī visu Krievijas impēriju. Riteņbraukšanā tika dibināta pirmā latviešu sporta biedrība Rīgā, kā arī pirmās latviešu sporta biedrības pamātā bija riteņbraukšana. Uz Jelgavas Latviešu biedrības riteņbraukšanas sekcijas bāzes 1898. gadā dibināja pirmo latviešu sporta biedrību “Kurzemes riteņbraucēju biedrība”.

¹⁴⁶ Turpat, 50. lpp.

¹⁴⁷ Turpat, 46. lpp.

¹⁴⁸ Turpat, 35. lpp.

¹⁴⁹ Turpat, 81. lpp.

Sporta biedrību skaits Jelgavā 19. / 20. gadsimta mijā nebija liels, biedrībās bija maz biedru, biedrību mērķi nebija sportam piesaistīt plašāku interesentu skaitu, bet gan šaurā domubiedru lokā nodarboties ar sportu. Stāvoklis Jelgavas sporta dzīvē būtiski mainījās pēc 1905. gada revolūcijas, kad pilsētā nodibināja jaunas sporta biedrības, kā arī sports no šauras entuzisastu grupas kļuva masveidīgāks. Jelgavas sporta dzīve kļuva daudzveidīgāka, pilsētas sportisti, jo sevišķi skolēni, sāka spēlēt futbolu, nodarboties vieglatlētiķu un ātrslidošanu. Skolēni rīkoja savstarpējas sacīkstes, kā arī nodibināja kontaktus ar Rīgas un Kuldīgas skolēnu futbola komandām. Daudzveidību Jelgavas sportā ienesa arī sporta biedrību dibinātie kontakti ar citu pilsētu sporta biedrībām, īpaši cieši sakari izveidojās ar Rīgas sporta biedrībām. Abu pilsētu sportisti piedalījās kopīgās sacīkstēs gan Rīgā, gan Jelgavā. Kontakti ar Rīgas sporta biedrībām jelgavniekiem pavēra iespējas sacensties ar ārzemju un Krievijas impērijas sportistiem.

Jelgavas sporta dzīvi ietekmēja Pirmā pasaules kara sākšanās, jau 1914. gadā sporta biedrību rosība kļuva mazāka, bet kopš 1915. gada, kad Vācijas armija uzbruka Jelgavai, sporta dzīve apstājās. Pirms Jelgavu ieņēma vācu karaspēks, bēgļu gaitās devās tūkstošiem Jelgavas iedzīvotāju. Pilsētas idzīvotāju skaits dramatiski samazinājās, palikušos iedzīvotājus pakļāva vācu varasiestāžu pārvaldes kārtībai.

2. JELGAVAS PILSĒTAS VALDE UN SPORTS 1920. – 1940. GADĀ

2.1. Jelgavas un Jelgavas apriņķa raksturojums

Lai pilnīgāk varētu izpētīt fizisko aktivitāšu un sporta stāvokli Jelgavā un Jelgavas apriņķī, nepieciešams veikt iedzīvotāju sastāva analīzi.

Jelgavas apriņķi dēvēja arī par Dobeles apriņķi, jo līdz 1899. gadam apriņķis bija Dobeles sastāvā. Jelgavas apriņķis bija lielākais un visvairāk apdzīvotais apriņķis Zemgalē¹⁵⁰. Jelgavas apriņķis aizņēma 5, 35% no valsts teritorijas, apriņķī bija 41 pagasts un 3 pilsētas. Jelgavas apriņķis bija lielākais apriņķis Zemgalē un 8. lielākais Latvijā. Jelgavas iedzīvotāju skaits dramatiski saruka Pirmā pasaule kara laikā, taču pēc Latvijas Neatkarības kara beigām iedzīvotāju skaits auga, ja 1920. gadā iedzīvotāju skaits bija nepilni 20 000, tad 1925. gadā iedzīvotāju skaits pārsniedza 28 000, līdz 1935. gadam iedzīvotāju skaits bija pieaudzis līdz vairāk nekā 34 000¹⁵¹.

Pilsēta un apriņķis pēc nacionālā sastāva bija latviski, jo 1930. gadā apriņķī 91% iedzīvotāju bija latvieši, savukārt pilsētā 1930. gadā bija 87% latviešu, no citu tautību iedzīvotājiem lielākā minoritāte apriņķa pagastos bija lietuvieši 6%, Lietuvas pierobežas pagastos lietuviešu skaits svārstījās no 12 līdz 19 % no kopējā iedzīvotāju skaita. Jelgavā lietuvieši arī bija lielākā minoritāte 4%, otra lielākā minoritāte bija vācieši 3%, no minoritātēm Jelgavā vēl dzīvoja ebreju, krievu, poļu un citu tautību iedzīvotāju, sastādot 6% no iedzīvotāju skaita¹⁵². 30. gados iedzīvotāju skaits turpināja augt un pēc 1935. gada tautas skaitīšanas datiem Jelgavas apriņķī dzīvoja vairāk nekā 104 000 iedzīvotāju., savukārt Jelgavā 1935. gadā dzīvoja nepilni 35 000 iedzīvotāju. Apriņķa pilsētās Aucē un Dobeļē iedzīvotāju skaits kopa bija nepilni 6 000, attiecīgi Aucē 3320 iedzīvotāju, Dobeļē 2470 iedzīvotāju¹⁵³. Lielākā daļa iedzīvotāju abā pilsētās bija latvieši: Dobeļē 90% latviešu¹⁵⁴ un Aucē 86% latviešu¹⁵⁵.

¹⁵⁰ *Latviešu konservācijas vārdnīca*. Rīga: A. Gulbja Apgāds. 1932 – 1933, 449. lpp.

¹⁵¹ Salnais, V., Maldrups, A. *Pilsētu apraksti. (Pēc 1935. gada tautas, sējumu – mājlopu un tirdzniecības – rūpniecības skaitīšanas materiāliem)*. IV Jelgava. Rīga: Valsts Statistikas Pārvaldes izdevums, 1936, 172. lpp.

¹⁵² *Latviešu konservācijas vārdnīca*. Rīga: A. Gulbja Apgāds. 1932 – 1933, 14341 – 14344. lpp.

¹⁵³ Jelgavas apriņķis skaitļu apgaismojumā. *Brīvā Zeme*. Nr. 282., 11.12.1936.

¹⁵⁴ Salnais, V., Maldrups, A. *Pilsētu apraksti. (Pēc 1935. gada tautas, sējumu – mājlopu un tirdzniecības – rūpniecības skaitīšanas materiāliem)*. I Dobele. Rīga: Valsts Statistikas Pārvaldes izdevums, 1936, 77. lpp.

¹⁵⁵ Turpat, 66. lpp.

2. 2. Jelgavas pilsētas valde un sports 1920. – 1934. gadam

Neatkarīgajā Latvijā sports kļuva par nozīmīgu sabiedriskās dzīves daļu, tika atjaunota daļa pirmskara sporta biedrību, taču daudz lielāku nozīmi Jelgavas un apriņķa sporta dzīvē ieguva jaunās sporta biedrības, kuras 20. – 30. gados tika dibinātas. Sportošanai nepietika tikai ar vēlēšanos sportot, kā arī sportistu līmenis nestāvēja uz vietas, ar sportu nodarbojās tam piemērotās vietās ar atbilstošu ekipējumu. Sportošana, laukumu un telpu uzturēšana, sportistu ceļa izmaksas, tas viss būtiski ietekmeja sporta līmeni, sportisti visu par saviem līdzekļiem nespēja izdarīt. Ierasta lieta sporta dzīvē kļuva vēršanās pēc atbalsta pie pašvaldības, Jelgava nebija izņēmums, pilsētas valdes nozīme pilsētas sporta dzīvē pieauga.

No iedzīvotāju aizrautības ar sportu pilsētas valde atrada veidu kā papildināt pilsētas ienākumus, 1922. gada 15. novembrī stājās spēkā “Noteikumi par nodokli no izpriecām un izrīkojumiem Jelgavas pilsētas robežās.” Noteikumos noteica, ka sporta pasākumi apliekami ar Biļešu nodokli, tie bija 10 % no biļetes cenas, sarīkojumi ar dejām savukārt tika aplikti ar 35% no biļetes cenas¹⁵⁶. Vairākkārt grozītais likums noteica, ka vienu pasākumu gadā bez nodokļa iekasēšana varēja sarīkot skolas, Jelgavas garnizons, policija un vēlāk arī aizsargi. Izrīkojumu nodoklis bija spēkā arī pirms 1922. gada, jo 1920. gada 20. februāra valdes sēdes darba plānā bija paredzēts lemt par atbrīvošanu no izrīkojuma nodokļa kādas kultūras biedrības plānotu pasākumu¹⁵⁷. Lūgumi atbrīvot no izrīkojuma nodokļa plānotos pasākumus pilsētas valdei bija jāizskata samērā regulāri, piemēram, 1921. gadā valdei bija jāizskata lūgums atbrīvot no izrīkojuma nodokļa Rīgas sporta biedrības “Krauze” Jelgavā plānoto sarīkojumu¹⁵⁸. Pilsētas valde lielākoties noraidīja lūgums atbrīvot no izrīkojuma nodokļa plānotos pasākumus, jo lūgumiem nebija nopietna pamata, piemēram, 1929. gada 15. maija sēdē tika skatīts vietējo sporta organizāciju iesniegums atbrīvot sarīkotās sporta sacīkstes no izpriecu nodokļa. Pilsētas valde noraidīja lūgumu, lēmumu pamatoja, ka sporta sacīkšu nodoklis ir zems un pilsētas budžetā izpriecas nodokļa atlaišana tik plašos apmēros nebija paredzēta¹⁵⁹. Ne visus lūgumus pilsētas valde noraidīja, piemēram, 1929. gada 18. septembra valdes sēdē tika nolemts apmierināt Jelgavas Futbola kluba lūgumu atbrīvot no izpriecu nodokļa par divām sacīkšu dienām. Nodokļos nesamaksātā summu tika uzskatīta kā pabalsts klubam¹⁶⁰. Jelgavas apriņķa gadskārtējo šaušanas sacīkšu labāko šāvēju apbalvošanai,

¹⁵⁶ LNA LVVA 3723. f, 2. apr., 2013. l. (Jelgavas pilsētas valdes sēžu protokolu noraksti), 301. lp.

¹⁵⁷ Turpat, 334. lp.

¹⁵⁸ Turpat, 276. lp.

¹⁵⁹ Turpat, 151. lp.

¹⁶⁰ Turpat, 320. lp.

atsaucoties uz Jelgavas apriņķa priekšnieka lūgumu, pilsētas valde 1932. – 1935. gadā labāko policijas šāvēju apbalvošanai no neparedzētajiem līdzekļiem atvēlēja summas Ls 35 - 40¹⁶¹.

Vēl viens no finansiālās palīdzības veidiem kādu sporta biedrības lūdza pilsētas valdei bija sacensību uzvarētāju apbalvošanai paredzēto balvu iegāde par pilsētas līdzekļiem. 1929. gada 3. jūlijā 1. Jelgavas sporta biedrība kā pirmā pilsētas sporta biedrība vērsās pie pilsētas valdes ar lūgumu dibināt ceļojošo balvu soļošanas sacīkšu uzvarētājiem,¹⁶² pilsētas valde lūgumam piekrita un atbalstīja ceļojošā kausa dibināšanu¹⁶³.

1931. gada 25. jūnijā Strādnieku Sports un Sargs Jelgavas nodaļa vadība vērsās pie Jelgavas pilsētas valdes ar lūgumu piešķirt Ls 200 Jelgavas SSS nodaļas sportistu sūtīšanai uz Vispasaules strādnieku olimpiādi Vīnē¹⁶⁴. Pilsētas valde prasīto summu piešķīra.

Jelgavas sporta dzīvē lielākā problēma bija sporta laukumu trūkums, par laukumu trūkumu bieži rakstīja prese, turklāt ne tikai vietējai laikraksts “*Zemgales balss*”, bet arī Rīgas laikraksti un žurnāli, piemēram, “*Sporta Pasaule*”. Jelgavā bija viens pilsētas laukums, kuru izīrēja pilsētas sporta biedrībām, 20. gados pilsētas laukums bija izīrēts 1. Jelgavas Sporta biedrībai, 20. gadu beigās – 1938. gadam pilsētas laukums bija izīrēts Jelgavas ASK¹⁶⁵, 1938. gadā laukumu izīrēja 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubam¹⁶⁶. Pilsētas valde kopš 20. gadu otrās puses atvēlēja līdzekļus sporta infrastruktūras izbūvei, 1927. gadā pilsēta valde piešķīra līdzekļus peldētavas vajadzībām, glābšanas piederumu iegādei¹⁶⁷. Pieņemot Jelgavas pilsētas 1930. gada budžetu, sociāldemokrātu frakcijas deputāts izvirzīja priekšlikumu līdz 1931. gada 1. jūnijam iedzīvotāju vajadzībām izbūvēt brīvi pieejamu peldētavu¹⁶⁸. Par Jelgavas sporta laukumu stāvokli un kopējo sporta dzīvi pilsētā līdz 1933. gadam sporta apskatnieki vērtēja kā pasīvu, vietējās sporta biedrības nemēģināja piesaistīt pilsētas un lauku jauniešus savās rindās, lai veicinātu jauniešu iesaisti sportā, taču pilsētas sporta biedrības kūtri darbojās ar jauniešiem. Pašvaldības attieksme pret sportu tika smagi kritizēta, jo pilsētas vienīgais sporta laukums, kuru izīrēja 1. Jelgavas sporta biedrībai, prasīja pamatīgus remontdarbus, lai tas atbilstu sporta laukumam. Vairākkārtējie 1. Jelgavas sporta

¹⁶¹ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 258. l. (Balvas policijas darbiniekiem – labākajiem šāvējiem), 2., 8., 15. lp.

¹⁶² LNA LVVA 807. f., 2. apr., 210. l. (1. Jelgavas sporta biedrība), 1. lp.

¹⁶³ Turpat, 8. lp.

¹⁶⁴ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 178. l. (Strādnieku biedrības: 1) Tautas nama biedrība, 2) Strādnieku Sports un Sargs, 3) Raiņa klubs), 35. lp.

¹⁶⁵ LNA LVVA 1479. f., 1. apr., 54. l. (Dažāda rakstura sarakstīšanās), 141. lp.

¹⁶⁶ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 471. l. (Sarakste ar sporta biedrībām un 4. Vienības brauciena riteņbraucēju saraksts), 8. – 9. lp.

¹⁶⁷ LNA LVVA 3723. f., 2. apr. 2021. l. (Jelgavas pilsētas valdes protokolu noraksti), 18. lp.

¹⁶⁸ LNA LVVA 3723. f., 2. apr., 2022. l. (Jelgavas pilsētas valdes protokolu noraksti), 60. lp.

biedrības priekšlikumi Jelgavas pilsētas valdei uzlabot sporta laukumu tika noraidīti. Pilsētas valdes pasivitāte sporta laukuma jautājumā atlika jauna sporta laukuma celšanu uz nenoteiktu laiku, kaut arī jauna laukuma būvniecībai tika piedāvāti priekšlikumi¹⁶⁹.

Sporta biedrībām bija nozīmīga vieta pilsētas sporta dzīvē, taču tajās darbojās mazākā daļa pilsētas iedzīvotāju. Fiziskā spēka izkopšanu un citas sporta aktivitātēs piekopa arī privātie iedzīvotāji. 1922. gada 2. augustā Jelgavas pilsētas valdā ar lūgumu atļaut tirgus laukumā uzstādīt spēka vingrošanas āmuru vērsās Rīgas iedzīvotājs Aleksandrs Berends, pilsētas valde lūgumu apstiprināja¹⁷⁰ 1932. gada 9. aprīlī pilsētas valde atļāva Jelgavas iedzīvotājam A. Kaurem pilsdārzā ierīkot vingrošanas stangu¹⁷¹. Rīgas iedzīvotāja Kristapa Gūtmaņa lūgumu iznomāt Muzeja laukumu sporta izrāžu sarīkošanai 1933. gada 12. - 14. maijā pilsētas valde apmierināja¹⁷². Jelgavas pilsētas valde atļāva Rīgas iedzīvotājam Andrejam Cinovskim pilsdārzā 1934. gada 25. aprīļa – 4. maijam sarīkot sporta un mākslas izrādes¹⁷³, kā arī vēl vienam Rīgas iedzīvotājam Jānim Cinovskim pilsētas valde ierādīja vietu pilsdārzā sporta izrāžu rīkošanai 1934. gada 9. – 17. jūnijam¹⁷⁴.

2. 3. Jelgavas pilsētas valde un sports 1934. – 1940. gadam

1934. gada 15. maijā veikta apvērsuma rezultātā K. Ulmanis iedibināja autoritāro režīmu. Sports autoritārajā režīmā piedzīvoja būtiskas izmaiņas¹⁷⁵, tās ietekmēja arī Jelgava un Jelgavas apriņķa sporta dzīvi. 30. gadu otrajā pusē Jelgavas sporta dzīvē nozīmīgu vietu ieņēma aizsargu sports un Latvijas arodorganizāciju sports Jelgavas nodaļa. Jelgavas pilsēta valde, salīdzinot ar citām sporta biedrībām, pret abu sporta organizāciju lūgumiem bija labvēlīgāka, biežāk piešķīra naudas līdzekļus, neiekasēja izpriecu nodokli vai piešķīra pilsētas īpašumus sporta vajadzībām bez atlīdzības. Šāda labvēlība ir skaidrojama ar Jelgavas salīdzināšanu valsts kontekstā. Ja skatās uz aizsargu nozīmi 30. gados, jāņem vērā, ka organizācija bija būtiska Ulmaņa režīmam, 1936. gadā tika pieņemts “Likums par aizsargu organizāciju” un 1938. gadā “Noteikumi par aizsargu organizācijas iekārtu un aizsargu pienākumiem, tiesībām un apmācību”¹⁷⁶. Aizsargiem piešķīra vairākus atvieglojumus, kas būtiski varēja ietekmēt arī aizsargu sportistu darbību, starp atvieglojumiem bija aizsargu

¹⁶⁹ Sporta dzīve provincē. Jelgava. *Stadions*. Nr. 34, 11.05.1933., 7. lpp.

¹⁷⁰ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 759. l. (Pilsētas laukumos izpriecai uzstādītie karuseļi, laiviņas u. t. t.), 1. -2. lp.

¹⁷¹ Turpat, 39. lp.

¹⁷² Turpat, 178. lp.

¹⁷³ Turpat, 191. lp.

¹⁷⁴ 197. lp.

¹⁷⁵ Sīkāk par sporta nozīmi K. Ulmaņa režīmā skatīt 4. nodaļu.

¹⁷⁶ Butulis, I. *Sveiki, Aizsargi!*. Rīga: “Apgāds Jumava”. 2011, 74. lpp.

sarīkojumu, nekustamā īpašumu, satiksme līdzekļu atbrīvošana no nodokļiem, kā arī ne mazāk svarīgs atvieglojums bija braukšana vilcienā par pazeminātu cenu¹⁷⁷. Aizsargi bija privilēģētākā stāvoklī arī tādā ziņā, ka aizsargi varēja pārņemt slēgto biedrību, gan eksistējošo biedrību stadionus, zemes gabalus un sporta inventāru¹⁷⁸. Arī Latvijas Arodorganizāciju sports bija labākās pozīcijās nekā citas sporta organizācijas, jo organizācija bija valsts pārziņā, tās patrons bija Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš¹⁷⁹. LAS Jelgavs nodaļa, vēršoties ar lūgumiem pie Jelgavas pilsētas valdes, vienmēr uzsvēra gan valsts, gan arī Rīgas pilsētas valdes atbalstu organizācijai, kā arī atgādināja Ulmaņa labvēlību sportam¹⁸⁰. Abas organizācijas, apelējot pie sporta veicināšanas un piesaucot valsts nostāju sporta jautājumos, pilsētas valdei lika manīt, ka lūgumi lielā mērā bija jāatbalsta.

Pie Jelgavas pilsētas valdes ar lūgumiem dažādi atbalstīt sportiskās aktivitātes vērsās samērā bieži. 1936. gada 24. oktobrī LAS sarīkoja boksa sacīksti starp Jelgavas un Rīgas bokseriem, LAS Jelgavas nodaļas valde vērsās pie pilsētas valdes ar lūgumu ziedot balvas iegādei¹⁸¹. Jelgavas pilsētas valdes Izglītības nodaļa izvērtēja lūgumu un atbalstīja Ls 30 piešķiršanu balvas iegādei¹⁸², taču pilsētas valdes atbildē LAS tika paziņots: “...*pilsētas valde paziņo, ka viņa principā neatsakās no strādnieku sporta atbalstīšanas, bet tā kā šinī gadījumā iet runa par boksa sacīkstēm, tad šādu sportu valde nolēma neatbalstīt un ierosinājumu atstāja bez ievēribas*¹⁸³.” LAS Jelgavas nodaļa 1938. gada 26. jūlijā vērsās pie Jelgavas pilsētas valdes ar lūgumu ziedot naudas līdzekļus riteņbraukšanas sacīkšu labāko braucēju apbalvošanai¹⁸⁴. Pilsētas valdes izglītības nodaļa ieteica balvu iegādei piešķirt Ls 100, pilsētas valde LAS rīkoto sacīkšu balvu iegādei atvēlēja Ls 100 no neparedzētiem izdevumiem paredzētajiem līdzekļiem¹⁸⁵.

Vēl viena, ne mazāk svarīgs jautājums sporta biedrībām, bija zemes piešķiršana sportistu vajadzībām. Zemes nomas maksu sporta biedrības gribēja, lai valde samazina vai neiekasē vispār. Arhīva materiālos redzams, ka 16. Jelgavas aizsargu pulks sporta jautājumos vairākkārt vērsās pie pilsētas valdes, 16. Jelgavas aizsargu pulkā darbojās lidotāju pulciņš (

¹⁷⁷ Turpat, 74. lpp.

¹⁷⁸ Turpat, 74. lpp.

¹⁷⁹ Lieli sporta svētki Jelgavā. *Sporta Pasaule*. Nr. 508, 04.07. 1938.

¹⁸⁰ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 41. lp.

¹⁸¹ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 14. lp.

¹⁸² Turpat, 15. lp.

¹⁸³ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 16. lp.

¹⁸⁴ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 55. lp.

¹⁸⁵ Turpat, 56. lp.

lidsporta), taču tam trūka piemērots aerodroms. Lidotāji izpētīja Jelgavas apkārtni un par aerodromam piemērotu vietu atzinuši pilsētas īpašumu – Lapskalna muižas ganības. 1934. gada 9. aprīlī 16. Jelgavas aizsargu pulka komandieris rakstiski vērsās pie Jelgavas pilsētas valdes, lai tā piešķir izvēlēto teritoriju lidotāju apmācībām, turklāt, par teritorijas izmantošanu neprasot maksu¹⁸⁶. 26. aprīlī pilsētas valde pulka komandierim ziņoja, ka izvēlēto teritoriju pulka lidotāji drīkstēja izmantot apmācību organizēšanai¹⁸⁷. 1935. gada 3. aprīlī pulka komandieris vērsās pie pilsētas valdes ar lūgumu atļaut bez atlīdzības izmantot pilsētas zirgu turgus laukumu futbola treniņu un spēļu rīkošanai, jo aizsargu pulkam nebija savs futbola laukums. Pulka komandieris lūdza arī laukumā ļaut uzstādīt futbola vārtus (2 vārtus)¹⁸⁸. 12. aprīlī pilsētas valde atbildēja, ka atļauj izmantot zirgu turgus laukumu futbola treniņu un spēļu rīkošanai, laukumu pilsētas valdes finanšu nodaļa atļauj izmantot bez maksas, taču vārti pulkam bija jāuzstāda par saviem līdzekļiem. Laukums bija jāatbrīvo pēc pilsētas valdes pieprasījuma un treniņu un sacīkšu norise nedrīkstēja traucēt satiksmi¹⁸⁹. 30. gadu otrajā pusē par izrīkojuma nodokļa neiekasēšanu pie pilsētas valdes vērsās Latvijas Arodorganizācijas Sports Jelgavas nodaļa. 1936. gada 4. jūlijā tika atklāta Arodorganizācijas Sports Jelgavas nodaļa, LAS valde vērsās pie Jelgavas pilsētas valdes ar lūgumu atbrīvot nodaļas rīkotos atklāšanas pasākuma sporta sarīkojumus no izprieču nodokļa, jo nodaļai vēl nebija iegādāti sporta rīki turpmāko sacīkšu rīkošanai, nodokļa nomaksai paredzēto summu LAS lūdz uzskatīt kā pilsētas valdes pabalstu¹⁹⁰. Uz šo lūgumu pilsētas valde paziņoja, ka izprieču nodokļa nomaksai paredzēto summu Ls 65,30 uzskatīs kā pabalstu LAS Jelgavas nodaļai¹⁹¹. 1936. gada oktobrī LAS Jelgavas nodaļa vērsās pie pilsētas valdes, lai tā atrastu piemērotas telpas sportistu vajadzībām. LAS gribēja, lai nodaļas sportistiem ļauj izmantot kādas skolas vingrotavu vai citas iestādes piemērotas telpas¹⁹². 1938. gada pavasarī LAS Jelgavas nodaļa vērsās pie pilsētas valdes ar lūgumu atļaut vasarā Vienības parkā LAS sportistiem rīkot volejbola un basketbola treniņus¹⁹³. Pilsētas valde atļāva sarīkot treniņus Vienības parkā. Pilsētas valde Jelgavas strādnieku arodbiedrībai piekrita iznomāt prasīto zemesgabalu pie

¹⁸⁶LNA LVVA 807. f. (Jelgavas pilsētas valde), apr. 2, lieta nr. 987 (Jelgavas aizsargu pulka sarakste ar pilsētas valdi), 11. lp.

¹⁸⁷ Turpat, 12. lp.

¹⁸⁸ Turpat, 31. lp.

¹⁸⁹ Turpat, 32. lpp.

¹⁹⁰ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 9. lp.

¹⁹¹ Turpat, 10. lp.

¹⁹² LNA LVVA 807. f., 2. apr., 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 11. lp.

¹⁹³ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 41 .lp.

dzelzceļa tilta strādnieku sportistu vajadzībām uz 1939. gada vasaru, pilsētas valde noteica nomas maksu Ls 38¹⁹⁴, strādnieku organizācija lūdza piešķirt zemi lietošanā bez atlīdzības¹⁹⁵.

Sporta biedrības lūdza pilsētas valdei, lai tā atlaiž maksu par elektrību ūdeni un citiem komunālajiem maksājumiem, kas nepieciešama sportistu vajadzībām. 1934. gada 5. septembrī 1. Jelgavas sporta biedrība vērsās pie pilsētas valdes ar lūgumu atļaut sportistu treniņiem nepieciešamo apgaismojumu Ls 100 vērtībā izlietot par velti¹⁹⁶, pilsētas valde lūgumu noraidīja, jo pilsētas budžetā nebija paredzēti līdzekļi tādām vajadzībām¹⁹⁷. 1932. gada 14. decembrī Jelgavas ASK vērsās pilsētas valdē ar lūgumu ļaut izmantot pilsētas valdes rīcībā esošo ielu aplaistīšanas šļūteni izmantot kluba slidotavas laistīšanai¹⁹⁸, pilsētas valde deva atļauju¹⁹⁹. Jelgavas ASK pilsētas valdei lūdz finansiāli atbalstīt 1935. gada 28. un 29. septembrī paredzētās 3. Jelgavas kājnieku pulka un 16. Jelgavas aizsargu pulka kopīgi organizētās šaušanas sacīkstes, pilsētas valde piešķīra vienu rokas pulksteni, ko piešķirt sacīkšu rīcības komitejas izvēlētam dalībniekam²⁰⁰. 1937. gada 27. februārī Jelgavas ASK valde griezās pie pilsētas valdes ar lūgum nodaļas slidotavai samazināt maksu par izmantoto ūdeni un elektrību, pilsētas valde lūgumu noraidīja²⁰¹.

Pilsētas valdei 30. gadu otrajā pusē dažādas sporta veidu savienības lūdza finansiālu atbalstu, taču par atbalsta piešķiršanu vai noraidīšanu lemjošā Izglītības pārvalde ne vienmēr prasīto palīdzību uzskatīja par pamatotu. 1939. gada futbola sezonai sākoties, Zemgales apgabala futbola savienība pilsētas valdei lūdza atvelēt līdzekļus labākās Jelgavas komandas apbalvošanai, savienības priekšnieks norādīja, ka 1938. gada sezonā pilsētas valde piešķīra Ls 50 šim nolūkam²⁰². 1939. gada 14. jūnijā pilsētas valde piešķīra Ls 50 1939. gada labākās Jelgavas futbola komandas apbalvošanai²⁰³. Piešķirot naudu, pilsētas valde izvirzīja noteikumu, ka balvu piešķirs ZAFS Jelgavā reģistrētajām biedrībām, taču jau pēc mēneša, 15. jūlijā ZAFS vērsās pie valdes ar lūgumu balvas piešķiršanas noteikumā iekļaut izmaiņas, lai

¹⁹⁴ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 471. l. (Sarakste ar sporta biedrībām un 4. Vienības brauciena riteņbraucēju saraksts), 5. lp.

¹⁹⁵ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 471. l. (Sarakste ar sporta biedrībām un 4. Vienības brauciena riteņbraucēju saraksts), 7. lp.

¹⁹⁶ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 210. l. (1. Jelgavas sporta biedrība), 10. lp.

¹⁹⁷ Turpat, 11. lp.

¹⁹⁸ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 1013. l. (Armijas sporta kluba sarakste ar pilsētas valdi), 1. lp.

¹⁹⁹ Turpat, 2. lp.

²⁰⁰ Turpat, 4. lp.

²⁰¹ Turpat, 5., 6. lp.

²⁰² LNA LVVA 807. f., 2. apr., 468. l. (Sarakste ar labdarības biedrībām, sporta biedrībām un ziedojumi biedrībām), 93. lp.

²⁰³ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 468. l. (Sarakste ar labdarības biedrībām, sporta biedrībām un ziedojumi biedrībām), 91. lp.

uz balvu varētu pretendēt arī Jelgavas apkārtnē reģistrētās futbola komandas²⁰⁴. Jelgavas pilsētas valde lūgumu apmierināja un veica izmaiņas balvas saņemšanas noteikumos.

1939. gada futbola sezonā Jelgavas pilsētas komandai bija ieplānotas vairākas spēles pret Rīgas, Liepājas, Ventspils un Cēsu pilsētu futbola komandām, kā arī bija plānotas spēles pret ārzemju komandām. ZAFS priekšnieks lūdza pilsētas valdei, lai tā piešķir pilsētas komandai Ls 250 sporta tērpu ar pilsētas krāsām iegādei, jo savienībai līdzekļu tērpu iegādei trūka²⁰⁵. Jelgavas pilsētas valdes izglītības nodaļa ieteica noraidīt lūgumu piešķirt naudu, jo budžetā nebija paredzēta nauda tādiem nolūkiem, kā arī norādīja, futbols Jelgavā nav tādā līmenī, lai pilsētas komanda varētu sekmīgi sacensties ar citu pilsētu komandām²⁰⁶. Pilsētas valde Zemgales apgabala futbola savienība atbildēja, ka prasītos Ls 250 nepiešķirs, jo pilsētas budžetā prasītajam nolūkam līdzekļi nebija paredzēti. 1939. gada 5. jūnijā Latvijas Futbola savienība vērsās pie Jelgavas pilsētas valdes ar lūgumu valdes priekšsēdētājam atklāt Jelgavā paredzēto Latvijas kausa izcīņas spēli un piešķirt uzvarētājam piemiņas balvu²⁰⁷. Izglītības nodaļa norādīja, ka Latvijas Futbola Savienība nav minējusi sacensību dalībniekus, norises vietu un laiku, bet attiecībā uz piemiņas balvu, norādīts, ka pilsētas valde jau piešķīra Ls 50 labākās Jelgavas komandas apbalvošanai. Pilsētas valde 1937. gada septembra sākumā piešķīra Ls 120 aizsargu pulka rīkoto jāšanas sacīkšu uzvarētāju apbalvošanai²⁰⁸. 1938. gada 24. jūlijā Jelgavā notika Kurzemes un Zemgales apgabalu jāšanas sacīkstes. Sakarā ar sacīkstēm Aizsargu organizācijas priekšnieks pulkvedis K. Prauls jūnija sākumā pilsētas valdei nosūtīja lūgumu ziedot jāšanas sacīkšu uzvarētāju apbalvošanai finansiālu atbalstu, summas apjomu pilsētas valde varēja pati noteikt²⁰⁹, pilsētas valde jāšanas sacīkšu uzvarētāju apbalvošanai piešķīra Ls 250²¹⁰. 1939. gadā aizsargu rīkoto Kurzemes un Zemgales apgabala jāšanas sacīkšu uzvarētāju apbalvošanai piešķīra Ls 100²¹¹.

30. gadu otrajā pusē presē vairākkārt publicēja rakstus par Jelgavas sporta laukuma stāvokli un nepieciešamību uzbūvēt jaunu modernu laukumu. Jelgavā piemērota sporta laukuma trūkums bija aktuāla problēma līdz pat Latvijas okupācijai, jo tikai 30. gadu beigās sākās reāli darbi, lai uzlabotu stāvokli. Par Jelgavas sporta laukumu stāvokli interesējās ne

²⁰⁴ Turpat, 116. lp.

²⁰⁵ Turpat, 97. lpp.

²⁰⁶ Turpat, 96. lp.

²⁰⁷ Turpat, 101. lp.

²⁰⁸ Turpat, 55. lp.

²⁰⁹ Turpat, 64. lp.

²¹⁰ Turpat, 65. lp.

²¹¹ LNA LVVA 807. f, 2. apr., 468. l. (Sarakste ar labdarības biedrībām, sporta biedrībām un ziedojumi biedrībām), 104. lp.

tikai pilsētas sportisti, bet arī sporta darbinieki Rīgā. Viens no vadošajiem Latvijas futbola darbiniekiem un ievērojamākajiem tiesnešiem J. Rēdlihs stāstot par futbola attīstības perspektīvām Latvijā negatīvi pieminēja Jelgavu, ka pilsētā nav piemērots futbola laukums, tas neatbilst Latvijas virslīgas spēļu standartiem un tāpēc Rēdlihs vērsās ar aicinājumu pie Jelgavas pilsētas valdes ar aicinājumu rast iespēju piemērot laukuma būvniecībai. Jelgava tas bija aktuāli, jo spēcīgākajā Latvijas futbola līgā jaunajā sezonā spēlēja arī komanda no Jelgavas²¹². Nepiemērota sporta laukuma trūkums radīja problēmas 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta kluba futbola komandai, jo jau 1937. gada pavasarī par virslīgas spēļu aizvadīšanai neatbilstošu atzina Jelgavas sporta laukumu. Jelgavnieki veica sporta laukuma uzlabošanas darbus, lai laukums būtu piemērots futbola spēlēšanai. Pēc veiktajiem darbiem Zemgales futbola savienība paziņoja, ka laukums ir piemērots virslīgas spēļu uzņemšanai, tomēr 22. oktobrī Latvijas Futbola Savienības komisija pēc laukuma pārbaudes neatzina laukumu par piemērotu virslīgas spēļu uzņemšanai, jo laukums joprojām neatbilda visām prasībām²¹³.

30. gadu otrajā pusē sāka apspriest jaunā Jelgavas stadiona projektu, 1936. gada 25. jūnijā Rīgā Izglītības ministrijā par Jelgavas stadiona projektu notika apspriede fiziskās audzināšanas vadītāja Cekula vadībā, no Jelgavas ieradās pilsētas valdes loceklis Izglītības nodaļās vadītājs P. Bendrups. Apspriedē nolēma, ka bez galvenā stadiona būs laukumi dažādiem sporta veidiem, bērnu rotaļu laukums, parādēs laukums, laukums jāšanas sacīkstēm²¹⁴. Par sporta laukumu trūkumu kārtējo kritisko rakstu publicēja “*Zemgales Balss*” sakarā ar Jelgavas Lauksaimniecības akadēmijas dibināšanu. Ņemot vērā studentu rosību sportā Rīgā un Universitātes Sporta (US) darbību un panākumus, Jelgavā studenti arī iesaistītos sporta dzīvē, taču pilsētā 1939. gadā joprojām bija tikai 1 sporta laukums, tas bija sporta entuziastu labiekārtots un iespēju robežās uzlabots, taču laukums neatbilda visām prasībām. Rakstā salīdzina Jelgavas sporta atpalcību ar Rīgu un Ventspili, Ventspilī bija 1 stadions un 4 sporta laukumi. Lauksaimniecības akadēmijas studentu klātbūtne Jelgavas sporta infrastruktūrai paredzēja papildus grūtības²¹⁵. Par Jelgavas sporta laukumu “*Zemgales Balss*” rakstā par 16. JAPSK futbolistu izkrišanu no virslīgas veltīts teikums: “...*Jo vēl nevienā tik lielā pilsētā nav tik mazs sporta laukums kā Jelgavā*²¹⁶.”

²¹² Paredzami ievērojami pārgrozījumi mūsu futbola dzīvē. *Sporta Pasaule*. Nr. 327, 12.11.1936.

²¹³ Nepiemērots sporta laukums. *Zemgales Balss*. Nr. 241., 23.10.1937.

²¹⁴ Kā izbūvēs sporta laukumu. *Zemgales Balss*. Nr. 140., 26.06.1936., 2. lpp.

²¹⁵ Kur Jelgavā trenēsies Lauksaimniecības akadēmijas sportisti? *Zemgales Balss*. Nr. 163., 24.07.1939.

²¹⁶ Jelgavnieku futbolisti turpmāk spēlēs 1. līgā. *Zemgales Balss*. Nr. 154. 13.07.1939.

Potenciālā sporta laukuma plānu 1937. gada beigās Jelgavas pilsētas valde nosūtīja Pašvaldību departamentam, sporta laukumu ieplānoja pilsētas būvniecības plānā, kas būtu paredzēts 4 gadiem. Pilsētas valde 1938. gadā sporta stadiona sagatavošanai treniņiem atvelēja Ls 26 000. Būvniecības plāns paredzēja, ka pilsētā izbūvēs peldētavu un sporta stadionu, taču būvniecības galvenos darbus uzsāktu tikai 1941. gadā²¹⁷. 1939. gada pavasarī Iekšlietu ministrijas Būvniecības departamenta Būvinspekcijas daļa pilsētu valdēm pieprasīja ziņas par pilsētu sporta laukumiem, valdēm tika nosūtīta aptauju lapa, kurā bija jānorāda informācija par sporta laukumiem²¹⁸. Pēc pilsētas valdes ziņām sporta laukums bija sliktā stāvoklī. Sporta laukumu izmantoja aizsargu sporta klubs, sporta klubs "Hakoah", Jelgavas strādnieku arodbiedrība un policija, kā arī 4 skolas. Sporta laukumā nebija skatītāju tribīnu, 1938. gadā notika 30 sacīkstes, sporta laukumā bija tikai viens laukums, kas nebija pilnībā izbūvēts, uz kura notika visa veida treniņi un sacīkstes, aptaujas lapā norādīts, ka laukumā varēja ietilpt 2000 skatītāju²¹⁹.

Sporta laukumu būvniecību ietekmēja valsts ietekmes palielināšanās sportā. 1936. gadā tika izdots sporta likums un dibināta Fiziskās kultūras un sporta komiteja, komitejas satāvā izveidoja sporta padomi. Viens no pirmajiem jaunās sporta vadības rīkojumiem, kas tieši skāra Jelgavu bija Fiziskās kultūras un sporta komitejas 1937. gada 28. jūnijā padomes sēdē nolēmtais dibināt sporta padomes vairākās Latvijas pilsētās, arī Jelgavā. Padomes uzdevums bija vērsties pilsētu un lauku pašvaldībās ar priekšlikumiem uzbūvēt modernus sporta laukumus un sporta telpas, kā arī izbūvēt atklātas peldētas²²⁰. Jelgavas apriņķa lauku pašvaldībām sporta padomes rakstu nosūtīja 1937. gada jūlijā, tajā tika norādīts, ka sporta attīstību bremzē piemērotu laukumu un telpu trūkums, it īpaši, provincē. Lai novērstu laukumu un telpu trūkumu, Fiziskās kultūras un sporta komiteja vērsās pie Latvijas celtniecības komitejas ar lūgumu lielākās sabiedriskajās celtnēs paredzēt sportam atbilstošas telpas. Sporta padomes rakstā tika pieminēta Ulmaņa ideja uzbūvēt Uzvaras laukumā sporta stadionu, tāpēc padome vērsās pie lauku pašvaldību vadītājiem, lai viņi sekotu Ulmaņa piemēram un veicinātu sporta laukumu un vingrotavu ierīkošanu pilsētu un lauku centros²²¹. Būtībā sporta padome, bruņojoties ar Ulmaņa piemēra piesaukšanu, vērsās lauku pašvaldību

²¹⁷ Gedrovics, V. Jelgavas izbūves 4 gadu plāns. *Zemgales Balss*. Nr. 267., 24.11.1937.

²¹⁸ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 471. l. (Sarakste ar sporta biedrībām un 4. Vienības brauciena riteņbraucēju saraksts), 15. lp.

²¹⁹ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 471. l. (Sarakste ar sporta biedrībām un 4. Vienības brauciena riteņbraucēju saraksts), 16. lp.

²²⁰ Jelgavā dibinās sporta padomi. *Zemgales Balss*. Nr. 141, 29.06.1937.

²²¹ Sporta attīstības labā. *Zemgales Balss*. Nr. 158, 19.07.1937.

vadītājiem ar lūgumu atrast piemērotu zemesgabalu, nodrošināt laukumu būvniecību, to visu finansējot no pašvaldību budžeta, lai pašvaldībām nebūtu pašām viss par saviem līdzekļiem jādara, sporta padome vērsās ar lūgumu pie Fiziskās kultūras un sporta komitejas ar lūgumu piešķirt pabalstus laukumu būvei, kā arī lai būvniecību laikā tiktu peisaistīti eksperti, kas regulētu būvniecību, lai viss būtu atbilstoši prasībām. Sporta laukumu būvniecību noteica I Sporta kongresā, kad valsts sporta vadītāji un sporta darbinieki apsprieda turpmāko sporta attīstības plānu. Uz pilsētām attiecās šādi noteikumi:

1. Katrā pilsētā bija jābūt vismaz vienam sporta laukumam,
2. Pilsētu pašvaldībām jā rūpējās par sporta laukumu izbūvi vai nu izbūvējot saviem līdzekļiem vai atbalstot ar līdzekļiem, darba spēku, būvmateriāliem u. tml. vietējās sporta biedrības laukumu izbūves darbā²²².

Sporta laukumu izbūves sakarā jāmin 30. gadu otrajā pusē plānotais projekts par Uzvaras laukuma izbūvi. Laukuma izbūvei nepieciešamos līdzekļus ieguva no iedzīvotāju ziedojumiem. Taču ziedošanu nevarēja uzskatīt par pilnīgi labprātīgu; uz valsts prezidenta aicinājumu, Jelgavas pilsētas valdes un pilsētas skolu darbinieki ziedoja 1 dienas izpeļņu laukuma izbūves vajadzībām²²³. No pilsētas līdzekļiem Uzvaras laukuma izbūvei 1936. gada 15. augusta sēdē piešķīra Ls 1000²²⁴. Vēl viens K. Ulmaņa iedibināts sporta pasākus, kas ietekmēja Jelgavu bija riteņbraucēju Vienības brauciens. Brauciena vajadzībām pilsētas valde piešķīra līdzekļus no pilsētas budžeta, piemēram, 1939. gadā Vienības brauciena vajadzībām no līdzekļiem neparedzētiem izdevumiem piešķīra Ls 600²²⁵, kā arī pilsētas valde bez atlīdzības brauciena vajadzībām atvēlēja tai piederošo automašīnu²²⁶. Papildus valdei bija jāatvēr līdzekļi balvu iegādei, lai apbalvotu labākos pilsētas riteņbraucējus²²⁷.

Sporta dzīve Jelgavā neatkarības laikā būtiski mainījās no tās, kāda tā bija līdz Pirmajam pasaules karam. Neatkrības laikā dibināja vairākas jaunas sporta biedrības, sporta aktivitāšu skaits auga, sportu piekopa vairāk cilvēku, cēlās sporta līmenis. Lai kavlatīvi

²²² Spāde, T. Sporta kongresā pieņemtās tēzes. *Sporta Pasaule*. Nr. 485, 25.04.1938.

²²³ LNA LVVA 807. f., 2. apr. 840. l. (Uzvaras laukuma izbūvei ziedojumi), 8. – 10. lp.

²²⁴ Turpat, 12. lp.

²²⁵ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 471. l. (Sarakste ar sporta biedrībām un 4. Vienības brauciena riteņbraucēju saraksti), 10. lp.

²²⁶ Turpat, 13. lp.

²²⁷ Turpat, 18. lp.

varētu sportot bija nepieciešami piemēroti sporta laukumi vingrotavas un sporta ekipējums, tas viss prasīja lielus līdzekļus. Pēc materiālā abalsta sporta biedrības vērsās pie Jelgavas pilsētas valdes.

Jelgavas pilsētas valde jau kopš 20. gadu sākuma sporta pasākumiem piemēroja Izpriecu nodokli, tieši Izpriecu nodoklis bija viens no galvenajiem iemesliem kāpēc sporta biedrības vērsās pie Jelgavas pilsētas valdes ar lūgumiem, kuros pārsvarā prasīja, lai Izpriecu nodokli nepiemēro. Jelgavas pilsētas valde 20. gadu pirmajā pusē sporta biedrību lūgumus neiekāsēt Izpriecu nodokli noraidīja, pārsvarā atbildot vai nu, ka nodoklis nav tik liels, lai to atceltu, vai tas radīs zaudējumus pilsētas budžetam.

Jelgavas pilsētas valde 20. gadu beigās sāka apspriest sporta dzīvei saistošus lēmumus, 1927. gada pilsētas valde piešķirā pilsētas peldvietai līdzekļus peldlīdzekļu iegādei, kā arī, domnieku vidū pacēlās balsis par labu sportam. Jelgavas pilsētas valde kopš 1929. gada atsevišķus sporta biedrību lūgumus par pasākumu atbrīvošanu no Izpriecu nodokļa arī apstiprināja, tā pat 1929. gadā pilsētas valde pirmoreiz piešķirā nauda sporta biedrību sacīkstēm.

Jelgavas pilsētas valdes nozīme sporta dzīvē pieauga 30. gados, jauns pavērsiens sadarbībā starp pilsētu sporta biedrībām bija 1934. gada 15. maija apvērsums. Autoritārā režīma ideologi atrada vietu arī sportam, sportā lielāku lomu atvēlēja valstij, Jelgavas pilsētas attieksmē pret sporta biedrībām jaunus akcentus varēja manīt, jo pilsētas budžetā tika iedalīti līdzekļi sporta laukumu uzturēšanai. Jelgavā 30. gadu beigās sāka priekšdarbus jauna sporta stadiona būvniecībai.

Sporta biedrību atbalstīšanā bija jūtama autoritārā režīma kartība. Jelgavā darbojās aizsargu sports un Latvijas Arodorganizāciju sports, abas organizācijas bija valsts pārziņā, Jelgavas pilsētas valde abu organizācij lūgumus pēc atbalsta ar retiem izņēmumiem apstiprināja, piešķirot naudu arī no citie mērķiem paredzētajiem līdzekļiem.

3. SPORTA BIEDRĪBU DARBĪBA JELGAVĀ UN JELGAVAS APRIŅĶĪ 1920. – 1940. GADĀ

3.1. Sports Latvijā

Sports Jelgavā un apriņķī nebija atrauts no kopējiem sporta procesiem Latvijā, tāpēc ir jāaplūko norises sportā 20. – 30. gados Latvijas merogā un to iespaids un sporta norisēm Jelgavā un apriņķī. Sports neatkarīgajā Latvijā netika aizmirsts pat kara laikā, 1919. gada rudenī, pirms Bermonta karaspēka uzbrukuma Rīgai, Vidzemes divīzijas sporta klubs sarīkoja vieglatlētikas sacīkstes. Iestājoties mieram, sporta dzīve Latvijā pakāpeniski sāka nostiprināties sabiedrībā, jau 1920. gada 19. – 26. septembrī Rīgā norisinājās I Latvijas vispārējie sporta svētki. Skatītāju vidū bija valsts un armijas augstākās amatpersonās, to skaitā Satversmes sapulces priekšsēdētājs Jānis Čakste. Sporta svētkos lielākā pārstāvniecība bija armijas sportam, jo 20. gadu sākumā joprojām lielākā daļa sportistu bija karavīri. Neatkarības laikā Latvijā darbību atjaunoja 19. gadsimta beigās – 20. gadsimta sākumā dibinātās sporta biedrības. Darbību atjaunoja ne tikai latviešu, bet arī vāciešu un ebreju sporta biedrības²²⁸.

Jau kopš neatkarības sākuma gadiem sporta biedrības apvienojās, lai kopīgi popularizētu un attīstītu sportu Latvijā, 1921. gadā nodibināja Latvijas Pagaidu olimpisko komiteju, taču komiteja nebija spējīga pārvaldīt sportu valsts mērogā. 1923. gadā sešu sporta veidu savienības, kas kopā apvienoja 28 biedrības ar apmēram 5 000 biedru izveidoja Latvijas Sporta organizāciju apvienību. Bez tam starptautisko sporta sakaru veicināšanai tika dibināta arī Latvijas Olimpiskā komiteja. Sporta kļūstot populārākam, auga gan biedrību, gan sportistu skaits, kā rezultātā 1934. gadā Latvijā darbojās 12 sporta veidu savienības aptverot aptuveni 100 biedrības, 1939. gadā reģistrētas bija jau 32 sporta veidu apvienības ar 167 biedrībām²²⁹. 20. – 30. gados Latvijā tika dibinātas dažādas sporta veidu savienības, lai popularizētu attiecīgo sporta veidu, kā arī veicinātu sporta izplatību visā valstī, jo sports 20. – 30. gados pārsvarā koncentrējās lielākajās Latvijas pilsētās. Sporta organizāciju savienības dibināja nodaļas valsts reģionos un Jelgava un apriņķis nebija izņēmums, pilsētā un apriņķī darbojās vairāku Latvijā populāru sporta veidu savienību nodaļas. Sporta attīstīšana un koordinēšana visa valstī tika plānota ilgstoši, taču sporta veidu savienību dibināšana bija pakāpeniska pirmās 1925. – 1926. gadā dibināja reģionālās futbola savienības, 1938. – 1939. gadā dibināja reģionālās basketbola savienības, bet 1940. gadā vieglatlētikas reģionālās

²²⁸ 20. gadsimta Latvijas vēsture II. Neatkarīgā valsts 1918 – 1940. Rīga: LVI Apgāds, 2003, 810. – 811. lpp.

²²⁹ Turpat, 811. – 812. lpp.

savienības sāka darbu²³⁰. Jelgavā kā Zemgales metropole atradās vairāku sporta savienību nodaļu ievēlētas valdes, kuras nodarbojās ar attiecīgā sporta veida attīstīšanu reģionā.

Karš Jelgavu bija skāris smagi, lielie dzīvā spēka zaudējumi un materiālie zaudējumi atstāja iespaidu uz sporta dzīvi pilsētā. 1921. gadā Jelgavas pilsētas ziņojumā Pašvaldību departamentam minēts, ka no 45 000 pirmskara pilsētas iedzīvotāju vācu okupācijas laikā Jelgavā palika dzīvot 4 000 – 5 000 iedzīvotāju, 1921. gadā Jelgavā dzīvojuši ap 23 000 iedzīvotāju²³¹. Kaut arī karš nesa lielo postu, sporta dzīve Jelgavā atsakās, daļa bijušo sporta biedrību atjaunoja darbību, kā arī 20. – 30. gados Jelgavā un apriņķī dibināja daudz jaunu sporta biedrību. Salīdzinot ar laiku līdz Pirmajam pasaules karam sporta biedrības Jelgavā un apriņķī dibināja pārvarā latvieši, taču bez minoritāšu biedrībām Jelgava nepalika, sporta dzīvei uzplaukstot, sporta biedrības dibināja arī pilsētā dzīvojošie vācieši, ebreji un citu tautību Jelgavas iedzīvotāji.

20. gadu sākumā darbību atsāka pirmskara Jelgavas pirmā latviešu sporta biedrība “Kurzemes ritenbraucēju biedrība”, 1924. gada 28. aprīlī Jelgavas apgabaltiesa biedrībai apstiprināja jaunu nosaukumu 1. Jelgavas sporta biedrība²³². Darbību atjaunoja arī vācu peldēšanas biedrība “Duše”²³³. 20. gadu sākumā darbojās arī Jelgavas airētāju klubs, klubu 1923. gadā uzņēma Latvijas Sporta Organizāciju Apvienībā (LSOA)²³⁴.

3. 2. Sporta stāvoklis Jelgavas apriņķī

Sporta biedrību dibināšanu lielā mērā nosaka sportistu skaits, attieksme pret sportu un sporta entuziastu darbība vai bezdarbība. 20. gados Jelgavas apriņķī sportošana bija samērā sveša, piemēram, apriņķa pilsētā Dobelē līdz 20. gadu beigām sporta dzīvi presē raksturoja kā pasīvu, sporta vadība nebija, uzskati par sportu bija novecojuši, pret sportu pastāvēja aizspriedumi, kā arī jaunatne ar sportu neaizrāvās. Savukārt 30. gadu sākumā situācija mainījās, 1932. gadā Dobelē bijuši 60 aktīvi sportisti, 1932. gadā Dobelē bija 2 futbola komandas, sportisti nodarbojas arī ar volejbolu, basketbolu un vieglatlētiķi. Aktivitātes sporta dzīvē Dobelē prese apskatā tika pamatotas ar to, ka Dobeles pilsētas ģimnāzijā darbu bija sācis vingrošanas skolotājs virsleitnants A. Lukstiņš, viņš bija populārs

²³⁰ Turpat, 812. lpp.

²³¹ LNA LVVA 186. lp

²³² Jelgavas apgabalt. reģ. nodaļa. *Valdības Vēstnesis*. Nr. 114, 21.05.1924.

²³³ Liberts, V. Jelgavas peldēšanas sporta vesture ielūkojoties. *Darba Uzvara*. Nr. 118, 26.07.1980

²³⁴ Latv. Sp. Organ. Apveeniba. *Latvju Sports*. Nr.3., 1923.

skolēnu vidū. Kopš 1930. gada Dobeļē darbojās Latvijas Valsts karoga apvienības nodaļa, nodaļā darbojās liela daļa Dobeles jauniešu. Dobeļē popularitāti ieguva arī basketbols, tam par iemeslu bija “Universitātes Sporta” basketbolista Rūdolfā Jurciņa strādāšana ka pilsētas ģimnāzijas basketbola komandas trenerim²³⁵. Savukārt “Sporta Pasaule” par sportu Dobeļē publicēja kritiskāku vērtējumu, norādot, ka rezultāti nebija pārāk augsti, jo trūka piemērots laukums un telpas, nebija treneru, katrs trenējās kā mācēja. Dobeles sportistiem reti bija iespēja sacensties ar citu pilsētu komandām, piemēram, no Rīgas uz Dobeļi neviena komanda nebrauca, Dobeļē nebija tādi apstākļi, lai uzņemtu sportistus²³⁶. Krietni pozitīvāk uz sporta stāvokli Dobeļē “Sporta Pasaules” žurnālisti atskatījās 1932. gada beigās, konstatējot, ka Dobeles jaunieši pēdējā laikā cītīgi nodevās sportam, liels nopelns sporta dzīves veicināšanā tika uzskatīta virsleitnanta A. Lukstiņa strādāšana Dobeles pilsētas ģimnāzijā, kā arī ģimnāzijas direktora E. Francmaņa nesavtīgā darbība nesusi rezultātus. Tomēr Dobeļē sporta dzīves aktivitātem būtisks kavēklis bija piemērota sporta laukuma trūkums, kā arī nebija vingrošanas zāles²³⁷. Piemērota sporta laukuma trūkuma dēļ Dobeles futbolistiem līdz 1938. gada rudenim spēles bija jāaizvada Jelgavā²³⁸. Arī aprīņķa mazākajā pislētā Aucē sports 30. gados saskārās ar līdzīgām problēmām. Apskatot sporta dzīvi Aucē 1933. gadā minēts, ka Aucē nebija sporta laukums un sporta instruktoru, sportisti par saviem personīgajiem līdzekļiem sedz ceļa izdevumus un dalības maksas, Auces sportisti vairākkārt devās uz Rīgu, lai piedalītos sacīkstēs. Auces sporta darbinieki sagādāja līdzekļus, lai uzsāktu uz sev piederošas zemes sporta laukuma izbūves priekšdarbus²³⁹. 1934. gada pavasarī norisinājās Auces sporta laukuma paplašināšanas darbi, esošajai laukuma teritorijai pievienoja blakus esošos gruntsgabalus²⁴⁰. Sporta laukums vēl 1935. gada pavasarī nebija gatavs, tāpēc Auces sportistiem bija jāizlīdzas kā var. Kamēr sporta laukums nebija piemērots sportošanai, Aucē tika piekoptas skriešanas disciplīnas pa pilsētu un apkārtnes mežiem²⁴¹. Apskatot sportu Aucē 1935. gadā, norādīts, ka piemērotu telpu dēļ ziemā nebija iespējams trenēties volejbolā, bet kopumā Auces sportā vispopulārākais bija futbols, Auces futbolisti uzrādīja labus Zemgales apgabala meistarsacīkstēs un citos turnīros, kā arī aizvadīja vairākas draudzības spēles ar Lietuvas komandām²⁴². 30. gadu sākumā Aucē notika futbola sacīkstes ar vietējām aizsargu

²³⁵ Dobeļe. *Sports*. Nr. 5, 25.05.1932.

²³⁶ Sports Dobeļē. *Sporta Pasaule*. Nr. 19., 15.08.1932.

²³⁷ Sporta dzīve Dobeļē. *Sporta Pasaule*. Nr. 30, 31.10. 1932.

²³⁸ Kad pieņems sacīkstēm sporta laukumu Dobeļē?. *Zemgales Balss*. Nr. 190, 24.08.1938.

²³⁹ Auce. *Stadions*. Nr. 58, 23.10.1933., 47. lpp.

²⁴⁰ Lielāks sporta laukums. *Auce*. Nr.,1. 30.04. 1934.

²⁴¹ Auces “Ausma” gatavojas vasaras sezonai. *Sporta Pasaule*. Nr. 157, 08.04.1935.

²⁴² Griķis, V. Aizvadīta sezona Aucē. *Sporta Pasaule*. Nr. 205, 11.11.1935.

komandām. Aucē bez futbola kopš 1933. gada sāka pieversties vieglatlētikai, jo Latvijas Vieglatlētikas savienība uzņēma Auces sporta biedrību “Ausma”, paverot iespējas startēt visās valsts oficiālajās sacīkstēs. 1939. gadā Aucē sāka piekopt basketbolu, taču bez nopietnām sacīkstēm, īpaši ziemā, jo Auces aizsargu namā aizsargi iekārtoja tikai vienu grozu, otram neptieka līdzekļu. Ārā laukumu iekārtoja sporta laukauma Auces Vanagi²⁴³.

Sporta dzīve Jelgavas apriņķī 20. gados bija pasīva, atkarīga no sporta entuziastu skaita un aktivitātēm. Apriņķa sportisti piekopa galvenokārt vienu sporta veidu, pārsvarā tas bija futbols, taču kopš 30. gadu sākuma sporta dzīve apriņķī aktivizējās, sporta dzīvi vadīja sporta entuziasti, kas spēja radīt interesi par sportu, apriņķa sportisti dibināja sakarus ar citam apriņķa komandā, arī ar Jelgavas sporta biedrībām tika dibināti kontakti, apriņķa sportisti piedalījās Jelgavas un Zemgales meistarsacīkstēs, kā arī devās uz Rīgu un Rīgas sportisti devās uz Jelgavas apriņķa pilsētām. Sporta dzīve aktivizējās un 30. gadu otrajā pusē sports apriņķī ieņēmu svarīgu vietu sabiedriskajā dzīvē. 30. gadu otrajā pusē apriņķī sportā notika pārmaiņas, tika dibinātas 16. Jelgavas aizsargu pulka klubs ar nodaļām visā Jelgavas apriņķī.

20. – 30. gados Jelgavā un apriņķī darbojās vairākas sporta biedrības, izmantojot arhīva un prese materiālus var rast aptuvenu sporta biedrību skaitu. 1928. gadā Jelgavas apriņķī darbojās 26 sporta biedrības²⁴⁴. Par Jelgavas sporta biedrībām ir atšķirīga informācija, 1932. gada tūristu ceļvedī minētas 4 sporta biedrības: 1. Jelgavas Sporta biedrība, futbola klubs “Hakoah”, tenisa klubs un airētāju klubs²⁴⁵, savukārt presē atspoguļotajos sacensību rezultātos parādās arī citas sporta biedrības, piemēram, ASK, Latvju Jaunatne un LVKA²⁴⁶ (neesmu noskaidrojis pilno nosaukumu). 30. gados sporta dzīvē nozīmīgu vietu ieņēma aizsargu sports, 1934. gadā ar Iekšlietu ministra instrukciju tika dibināti aizsargu sporta klubi²⁴⁷, aizsargu sporta pulciņus, kas pirms tam jau darbojās apvienoja 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubā. 30. gadu otrajā pusē presē minētas 14 sporta biedrības. 1936. gadā laikrakstā “*Brīva Zeme*” publicēja apjomīgu pārskatu par Jelgavas apriņķi, par sporta organizācijām Jelgavas apriņķī sniegtā informācija rāda, ka apriņķī darbojās 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubs, Armijas sporta klubs, Jelgavas airētāju klubs, I Jelgavas sporta biedrība, Latvju Jaunatnes Jelgavas, Jaunsvirslauka, Lielvircavas, Rubas un Sesavas nodaļas,

²⁴³ Sporta dzīve Aucē. *Sporta Pasaule*. Nr. 732., 11.11.1939.

²⁴⁴ Latvijas Republikas desmit pastāvēšanas gados. 1928, 507. lpp.

²⁴⁵ Jelgava: tūristu vadonis. 1932, 126. lpp.

²⁴⁶ Salmiņš, Ž. Jelgavas vieglatlētikas sezonu beidzot. *Sporta Pasaule*. Nr. 79., 09.10. 1933.

²⁴⁷ Butulis, I. Sveiki, Aizsargi! Rīga: Jumava, 2011, 128. lpp.

kā arī biedrību savienība “Ausma” un LAS Auces nodaļa²⁴⁸. 1937. gada 7. aprīlī Jelgavas apriņķa priekšnieks uz apspriedi uzaicināja visu 14 Jelgavas sporta organizāciju vadītājus, lai apspriestu organizētas sporta vadības izveidi²⁴⁹. Jelgavā 1939. gadā bija reģistrētas 10 sporta biedrības. Ja Jelgavu sporta biedrību skaitu salīdzina uz Latvijas fona, var redzēt, ka pēc aktīvo sporta biedrību skaita Jelgava bija 3. vietā valstī, tomēr sporta biedrību skaits būtiski atšķīrās starp Jelgavu un 2. vietā esošo Liepāju, Liepājā darbojās 21 sporta biedrība. Jelgavā sporta biedrību bija nedaudz vairāk nekā Daugavpilī, tur darbojās 9 sporta biedrības²⁵⁰.

3. 3. Sporta biedrības Jelgavā un Jelgavas apriņķī

Jelgavā 20. – 30. gadu sporta dzīvē darbojās vairākas sporta biedrības, taču ne visas sporta biedrības spēja vai gribēja izvērst plašu darbību. No Jelgavas sporta biedrībām atšķīrās Armijas Sporta kluba Jelgavas nodaļa un 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubs. Abas sporta organizācijas ieņēma nozīmīgu vietu Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīvē. Abas sporta organizācijas izvērta aktīvu darbību sporta laukumos un ārpus tā, it īpaši aizsargu sportisti bija nozīmīgākie sporta dzīves organizētāji Jelgavas apriņķī. Līdz 1940. gadam armijas un aizsargu sportisti bija kļuvuši par Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīves stūrakmeņiem.

3.3.1 Jelgavas ASK

Viena no nozīmīgākajām sporta biedrībām Jelgavā un Jelgavas apriņķī bija Armijas Sporta kluba Jelgavas nodaļa. 1919. gada vasarā tika dibināta Latvijas armija, jaundibinātajā armijā tika organizēta aktīva sporta dzīve un jau 1919. gada 7. jūlijā tika dibināta Armijas Sporta kluba priekštece Vidzemes divīzijas sporta klubs²⁵¹. Karaspēka sporta klubu skaitam augot 1920. gadā tika dibināta Armijas Sporta Savienība, tajā tika apvienoti 30 armijā dibinātie sporta klubi. 1922. gada 22. oktobrī Armijas Sporta Savienību likvidēja, tās vietā dibināja Armijas Sporta klubu²⁵². Armijas Sporta kluba galvenā nodaļa atradās Rīgā, taču sports piesaistīja karavīrus arī citos garnizonos, tāpēc 20. gados ASK dibināja vairākas nodaļas garnizona pilsētās visa Latvijā, vienu no nodaļām dibināja Jelgavā. ASK Jelgavas nodaļa dibināta 1921. gadā²⁵³, nodaļai darbības pirmsākumos bija trūcīga materiālā bāze un darbība sporta jomā mijās ar kāpumiem un kritumiem. 20. gadu sākumā ASK Jelgavas

²⁴⁸ Jelgavas apriņķa dzīve un darbs skaitļos. *Brīvā Zeme*. Nr. 282, 11.12.1936.

²⁴⁹ Jauni pamati Jelgavas sporta nākotnei. *Zemgales Balss*. Nr. 77., 08.04.1937.

²⁵⁰ *Latviešu konservācijas vārdnīca*. Rīga: A. Gulbja Apgāds. 1939. – 1940., 40193

²⁵¹ Roženšteins, H. *Latvijas armija 20 gados*. Rīga: Apmācības daļa. 1940, 239. lpp.

²⁵² Akermanis, V. Armijas sporta 15 darba gadi. *Kadets*. 1934, Nr. 7., 66. – 67. lpp.

²⁵³ LNA LVVA 1479. f., 1. apr., 54. l (Dažāda rakstura sarakstīšanās), 141. lp.

nodaļas darbību ierobežoja sporta piederumu un piemērota laukuma un telpu trūkums, nodaļa lūgusi palīdzību ASK valdei Rīgā, taču ASK valde Jelgavas nodaļai 1922. gadā ziņoja, ka finansiālā palīdzība un sporta piederumi tiks piešķirti ļoti ierobežotā daudzumā, jo brīvie kluba līdzekļi tika novirzīti ASK centrālā laukuma būvniecībai Rīgā²⁵⁴. Jelgavas ASK 1923. gada februārī ieradās inspicēt ASK priekšsēdētājs pulkvežleitnants V. Spandegs. Savus novērojumus pulkvežleitnants Spandegs adresēja Jelgavas garnizona priekšniekam. Jelgavas nodaļas stāvokļa raksturojums: “*Uz papīra skaitās, ka Arm. Sporta Klubam arī Jelgavā ir nodaļa. Tikai šī nodaļa jau ilgi nerāda nekādas dzīvības pazīmes*”²⁵⁵. ASK priekšsēdētājs pulkvežleitnants V. Spandegs nolēma par bezdarbību atlaist esošo Jelgavas ASK valdi un ievēlēt jaunu, piesaistot virsniekus, kuriem interesē sporta veicināšana²⁵⁶. Jelgavas garnizons rīkoja sporta sacīkstes pulka gadaspētēkos, kā arī kopš 1923. gada pulkā notika pilsētas dāvētās ceļojošās balvas izcīņa militārajā trīscīņā²⁵⁷. Pirmajos darbības gados piedzīvotās grūtības ASK pārvarēja, jo kopš 20. gadu vidus ASK rīkoti pasākumi un kluba sportistu dalība pilsētas svarīgākajās sacīkstēs pastiprinājās. Viens no svarīgākajiem notikumiem Jelgavas nodaļai notika 1925. gada 24. maijā, kad Jelgavas garnizonā tika sarīkoti sporta svētki pulka sporta laukumā Dambja ielā. Pulka sportistu vajadzībām fiziskās audzināšanas instruktora virsleitnanta Sukatnieka vadībā tika izbūvēts sporta laukums, laukums būvēts pēc ASK Rīgas laukuma parauga, tika izbūvēts futbola laukums un skrejceļš. Pirms vingrošanas paraugdemonstrējumiem sportisti, ap 400 cilvēku, devās gājienā cauri pilsētai no virsnieku kluba līdz sporta laukumam²⁵⁸.

Jelgavas ASK 20. gados kļuva par nopietnu konkurentu citām sporta biedrībām, Jelgavas ASK darbības rezultātus var redzēt kluba gada pārskatos, 1929. gada pārskatā norādīts, ka nodaļā darbojās 6 sporta sekcijas – šaušanas, futbola, vingrošanas, riteņbraukšanas, boksa, grieķu - romiešu cīņas un basketbola sekcijas²⁵⁹. 1929. gadā nodaļa sarīkoja 6 šaušanas sacīkstes un 16 futbola sacīkstes, kā arī futbola komanda piedalījās Rīgas kausa izcīņā un Zemgales meistarsacīkstēs. Nodaļas darbību būtiski ietekmēja piemērotu telpu un līdzekļu trūkums²⁶⁰. Savukārt ASK Jelgavas nodaļa 30. gadu sākumā darbojās salīdzinoši pasīvi, piemēram, ASK valdei iesniegtajā 1931. gada darbības pārskatā tika

²⁵⁴ LNA LVVA 1479. f., 1. apr., 54. l (Dažāda rakstura sarakstīšanās), 24. lp.

²⁵⁵ LNA LVVA 1479. f., 1. apr., 54. l (Dažāda rakstura sarakstīšanās), 147. lp.

²⁵⁶ Turpat, 148. lpp.

²⁵⁷ 3. Jelgavas pulka 7. gadaspētēki. *Latvijas Kareivis*. Nr. 181, 17.08.1926.

²⁵⁸ Karavīru dzīve. *Latvijas Kareivis*. Nr. 117, 27.05.1925.

²⁵⁹ LNA LVVA 1491. f. 1. apr., 1973. l. (Dažāda sarakstīšanās ar Jelgavas garnizonu 1930. gadā), 66. lp.

²⁶⁰ LNA LVVA 1491. f. 1. apr., 1973. l. (Dažāda sarakstīšanās ar Jelgavas garnizonu 1930. gadā), 66. lp

norādīts, ka Jelgavas ASK nesarīkoja nevienu sacīksti, nodaļa rīcība bija tikai viens laukums, laukumu īrēja no pilsētas, nebija vingrošanas zāle vai kādas citas sportam vajadzīgās telpas, skrejceļš bija nelietojamā stāvoklī, nebija savi sporta piederumi un rīki²⁶¹. 1933. gada pārskatā par ASK nodaļu darbību Jelgavas ASK darbība raksturota: ”*Aktīvi darbojās šaušanā, vieglatlētikā un futbolā gan piedaloties sacīkstēs, gan rīkojot savas sacīkstes, nodaļas darbību ietekmēja sportam piemērotu telpu un laukuma trūkums*²⁶²”. Par Jelgavas ASK 1933. gadā žurnālā “*Stadions*” rakstīts: “*Jelgavas sporta biedrību priekšgalā darbojās personas, kurām sporta lieta, liekas, pilnīgi vienaldzīga. Tā vismaz varētu teikt par vietējo ASK nodaļu. Viņas dibināšana radīja sajūsmu garnizona karavīros un plašākās sporta aprindās, jo domāja, ka šī būs viena no rosīgākām un spēcīgākām sporta organizācijām, bet izrādās, ka šīs cerības bijušas maldīgas. Tagad kluba vārdu reprezentē vairs tikai viena futbolkomanda... Liekas, būtu pēdējais laiks karavīru sporta organizācijas vadību nodot spējīgākās rokās*²⁶³”³⁰. gadu vidū Jelgavas nodaļas darbība atkal bija rosīgāka, par to liecina nodaļas darbības pārskats par 1935./1936. gadu, pārskatā norādīts, ka ASK Jelgavas nodaļa no Armijas ekonomiskā veikala saņēma Ls 300 sporta piederumu un inventāra iegādei. Nodaļā darbojās 8 sporta sekcijas, no tām aktīvākās bija futbola un apvienotā basketbola un volejbola sekcijas. Futbola komanda aizvadīja 22 spēles, gan nodaļas rīkotās, gan startējot citu rīkotajās spēlēs, 2 spēles tika aizvadītas pret ārzemju jūrniekiem, komanda piedalījās Jelgavas un Zemgales meistarsacīkstēs un Rīgas kausa izcīņā,. Basketbola un volejbola sekcija sarīkoja 45 sacīkstes Jelgavas meistara noskaidrošanai, tika nokomplektētas pa divām vīriešu komandām gan basketbolā, gan volejbolā, kā arī nokomplektēja 2 sieviešu volejbola komandas. Citās sekcijās darbība bija pasīva vai nenotika vispār, piemēram, vieglatlētikā un ziemas sporta veidos Jelgavas nodaļa neorganizēja pat treniņus, pasivitāte bija arī šaušanas un peldēšanas sekciju darbībā, jo katrā gada laikā tika sarīkotas 3 sacīkstes, taču sekciju sportisti starptautiskajās sacīkstēs²⁶⁴. Sporta nodarbības negatīvi ietekmēja nelabvēlīgi treniņu apstākļi, gan vietas, gan laika ziņā. Sieviešu volejbola komandu lielākā daļu spēlētāju bija skolnieces, kluba valde gribēja volejbolistēm piesaistīt pieredzējušu speciālisti disciplīnas uzlabošanai. 1935./1936. gada darbības pārskats atšķīrās no 20. gadu beigu un 30. gadu sākuma pārskatiem ar to, ka pārskatā tika norādīti paveiktie un plānotie darbi kluba darbības uzlabošanai. Jelgavas nodaļas veiktie darbi 1935./1936. gadā:

²⁶¹ LNA LVVA 1479. f., 1. apr., 54. l (Dažāda rakstura sarakstīšanās), 146. – 147. lp.

²⁶² Kā darbojas Armijas sporta klubs. *Militārais Apskats*. 1934, Nr. 5. 942. – 943. lpp.

²⁶³ Sporta dzīve province. Jelgava. *Stadions*. Nr. 34, 11.05.1933., 7. lpp

²⁶⁴ LNA LVVA 1491. f. 1. apr., 1979. l. (Jelgavas garnizona vispārējā lieta), 40. lp.

1. Iegūta Virsnieku kluba valdes atļauja sporta kluba biedriem izmantot tenisa laukumu,
2. Plānoja noslēgt nomas līgumu ar Jelgavas pilsētas valdi par sporta laukuma nomu uz trim gadiem, sporta laukumu pārņēma 1936. gada 7. martā,
3. No Zemkopības ministrijas par pazeminātu cenu tika iegūti 25 kubikmetri koka sporta laukuma izbūves vajadzībām,
4. Maijā plānoja sarīkot sporta propagandas svētkus Jelgavas Latviešu biedrībā ar skolēnu piedalīšanos, ienākumus plānoja izmantot ģērbtuvju ierīkošanai skolnieku vajadzībām²⁶⁵.

1935./1936. darbības gadā ASK Jelgavas nodaļas darbība tika vērtēta kā sekmīga, tika uzlabots kluba materiālais stāvoklis²⁶⁶.

ASK ne tikai sacentās ar citām pilsētas sporta biedrībām, bet rīkoja arī garnizona iekšējās sacīkstes dažādos sporta viedos, viens no sporta veidiem bija futbols, ASK sarīkoja Jelgavas garnizona iekšējās futbola sacīkstes starp garnizona virsnieku sastādīto komandu un ASK A klases komandu²⁶⁷. Latvijas armijā populārs bija zirgu sports, tika dibināts arī Armijas zirgu sporta klubs, klubs darbojās arī Jelgavā, katru gadu Jelgavā tika rīkotas dažāda veida jāšanas sacīkstes.

1936. gadā viens no ASK Jelgavas nodaļas valdes plāniem bija noslēgt līgumu ar Jelgavas pilsētas valdi par pilsētas sporta laukam īri uz trim gadiem, plānotais tika sasniegts, jo Jelgavas pilsētas valde un Jelgavas ASK noslēdza līgumu par pilsētas sporta laukuma iznomāšanu uz 3 gadiem. Jelgavas ASK uzsāka laukuma labiekārtošanu, jo, noslēdzot nomas līgumu, laukums bijis sportošanai nepiemērots²⁶⁸. Pēc Jelgavas nodaļas 1936./1937. gada darbības pārskata var spriest, ka pilsētas sporta laukums bija kritiskā stāvoklī, jo Jelgavas nodaļas valde ieplānoja apjomīgu laukuma un apkārtnes labiekārtošanu. Kluba darbības plāna 1936./1937. gadam norādīts, ka nepieciešama sporta laukuma apkārtnes savešana kārtība, žoga labošana, jāuzlabo futbola laukuma stāvoklis un jāierīko siltas dušas, jāveic ģērbtuvju un citu būvju remonts. Jelgavas ASK laukuma stāvokļa uzlabošanai bija nepieciešami prāvi līdzekļi, tāpēc nodaļa vērsās pie valsts augstākās sporta vadības un 1937. gada pavasarī Fiziskās kultūras un sporta komitejai lūdza atbalstu sporta laukuma un ģērbtuvju izbūvei,

²⁶⁵ LNA LVVA 1491. f. 1. apr., 1979. l. (Jelgavas garnizona vispārējā lieta), 41. lp.

²⁶⁶ LNA LVVA 1491. f. 1. apr., 1979. l. (Jelgavas garnizona vispārējā lieta), 44. lp.

²⁶⁷ ASK futbola sezonas noslēgums. *Zemgales Balss*. Nr. 245, 28.10.1937.

²⁶⁸ Sports. *Latvijas Kareivis*. Nr. 90, 22.04.1936.

komiteja izlēma uz vietas apskatīt un novērtēt veicamos darbus²⁶⁹. Jelgavas ASK no Latvijas Futbola Savienības ieguva Ls 300 laukuma izbūvei. Kluba rosīgi darbojās visu gadu, ziemās jelgavniekiem nodrošināja iespēju slidot, vecās slidotavas vietā 1937. gada 16. janvārī ASK laukumā tika atklāta jaunā slidotava²⁷⁰. Jelgavas ASK īrēja pilsētas laukumu līdz 1938. gadam, kad pilsētas valde laukumu nodeva 16. Jelgavas aizsargu pulkas sporta klubam²⁷¹.

3.3.2. 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubs

Aizsargu organizācija 20. – 30. gados ieņēma nozīmīgu vietu Latvijas sportā, aizsargi darbojās visā Latvijā sevišķu uzmanību pievēršot lauku iedzīvotājiem. Viens no aizsargu darbības virzieniem bija sports, sporta popularizēšana laukos. Aizsargu organizācijas darbošanās sporta jomā sākās jau 20. gadu sākumā, kad Iekšlietu ministrs atļāva aizsargiem nodarboties ar sportu, 1925. gadā Iekšlietu ministrijas aizsargu nodaļas vadība aicināja aizsargu pulkus piedalīties LSOA sporta popularizēšanas pasākumos un sporta priekšnesumu rīkošanā. 20. gadu vidū aizsargiem tika rīkoti sporta kursi, kursus vadīja armijas instruktori. 20. gados aizsargi visai kūtri apmeklēja sporta kursus²⁷². 30. gadu sākumā vērtējot aizsargu sporta trūkums tika norādīts, ka trūka telpu un laukumu sporta nodarbībām, profesionālu vadītāju, laukos pret sportu bija aizspriedumi un nebija organizēta sporta sistēma²⁷³. Aizsargu sportā kopš 30. gadu sākuma parādījās jaunas vēsmas, kopš 1932. gada popularitāti ieguva sporta svētku rīkošana pulka vai nodaļas ietvaros, kā arī sporta elementi tika iekļauti aizsargu vidū iecīnītajos sarīkojumos²⁷⁴. Aizsargu sportā būtiskas izmaiņas ieviesa 1934. gada iekšlietu ministra atļauja dibināt aizsargu sporta klubus. Latvijā darbojās 20 aizsargu sporta klubi, sporta klubus sadalīja četros aizsargu apgabalos – Vidzemes, Latgales, Zemgales un Kurzemes. Bez aizsargu sporta klubu dibināšanas kopš 1932. gada Aizsargu organizācijas sporta dzīves vadītāja amatā iecēla fiziskās audzināšanas instruktoru, bijušo vieglatlētu Paulu Polī²⁷⁵. 30. gadu otrajā pusē regulāri tika rīkoti sporta instruktoru sagatavošanas kursi, reizi gadā Rīgā tika rīkoti pulku fiziskās audzināšanas instruktoru kursi, sporta instruktoru kursus rīkoja arī pulku ietvaros, piesasītot Latvijā pazīstamus sportistus un sporta darbiniekus²⁷⁶. Aizsargu sporta klubi rosīgi darbojās province, tika rīkoti sporta svētki,

²⁶⁹ Latvijas fiziskās kultūras un sporta un olimpiskās komitejas kopsēde. *Latvijas Kareivis*. Nr. 94., 28.04.1937.

²⁷⁰ Sarīkojumi šodien, 16. janvārī Jelgavā. *Zemgales Balss*. Nr. 12, 16.01.1937.

²⁷¹ Pilsētas sporta laukums nodots aizsargu pārziņā. *Zemgales Balss*. Nr. 162., 22.07.1938.

²⁷² Butulis, I. *Sveiki, Aizsargi!*. Rīga: Jumava, 2011, 124. lpp.

²⁷³ Turpat, 125. lpp.

²⁷⁴ Turpat, 106. lpp.

²⁷⁵ Turpat, 128. lpp.

²⁷⁶ Turpat, 130. lpp.

priekšlasījumi par sportu, tika demonstrēti vingrošanas paraugdemonstrējumi. Aizsargu sportistu rīkotajos sporta pasākumos piedalījās arī citu biedrību sportistu no kaimiņu pilsētām, pagastiem, bieži vien arī sportisti no Rīgas brauca uz provincē rīkotajiem sporta svētkiem, kā arī aizsargu rīkotajās sporta sacīkstēs piedalījās arī vietējo garnizonu sportisti²⁷⁷. Aizsargu sporta nozīmi Latvijas sabiedrībā pierādīja Latvijas Aizsargu Organizācijas sporta svētki 1937. un 1939. gadā Rīgā. Uz Rīgu brauca tūkstošiem aizsargu sportistu no visas Latvijas, lai piedalītos lielākajā aizsargu sporta sarīkojumā. Aizsargu sporta svētki bija nozīmīgs pasākums, gatavošanās tiem tika uztverta nopietni, Jelgavas aizsargiem tika rīkoti vairāki koplēmīgie vingrošanas treniņi, lai visi dalībnieki apgūtu vingrošanas programmu, viens no tādiem treniņiem 2 dienu garumā notika 1939. gada aprīļa beigās, kad Jelgavā sapulcējās Jelgavas un apriņķa aizsargi, lai vingrošanas skolotāja vadībā kopīgi vingrotu. Prese ziņoja, ka uz vingrošanas treniņiem ieradās ap 200 aizsargu²⁷⁸

Aizsargu sporta klubu darbību ietekmēja sportam piemērotu laukumu un telpu trūkums, šī problēma 30. gadu otrajā pusē tika risināta, ieguldot nesavtīgu darbu, aizsargu sportisti vairākās Latvijas pilsētās bija uzbūvējuši vai uzlabojuši vairākus stadionus un sporta laukumus. Tomēr aizsargu rosīgā darbība laukumu iekārtošanā Latvijas sporta akūto problēmu pilnībā līdz valsts okupācijai 1940. gadā neatrisināja, taču aizsargu darba rezultātā vairākās Latvijas pilsētās un lauku pagasti tika pie labiekārtotiem sporta laukumiem, kuros sporta prasmes varēja slīpēt vietējie sportisti²⁷⁹.

1934. gadā tika dibināti aizsargu pulku sporta klubi, Jelgavā un apriņķī darbojās 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubs²⁸⁰. Apriņķa pagastos aizsargu nodaļas dibināja sporta pulciņus un organizēja sporta dzīvi laukos. 16. JAPSK bija svarīga loma pilsētas un it īpaši apriņķa sporta dzīvē, jo aizsargu sporta pulciņi bieži vien bija vienīgie sporta dzīves organizētāji pagastā. Aizsargu sporta pulciņi aptvēra praktiski visu Jelgavas apriņķi, uzskatāmi to parāda 1938. gada janvārī pēc Aizsargu štāba Organizācijas daļas pieprasījuma sastādītais 16. Jelgavas aizsargu pulkā dibināto sporta pulciņu saraksts, 16. Jelgavas aizsargu pulkā 1938. gadā bija 42 nodaļas, sporta pulciņi bija nodibināti 40 aizsargu nodaļās, no tiem 1 pulciņš Jelgavā un 39 Jelgavas apriņķī²⁸¹.

²⁷⁷ Turpat, 131. lpp.

²⁷⁸ 200 Vingrotāju Jelgavā. *Zemgales Balss*. Nr. 97, 01.05.1939.

²⁷⁹ Butulis, I. *Sveiki, Aizsargi!*. Rīga: Jumava, 2011, 132. lpp.

²⁸⁰ Turpat, 128. lpp.

²⁸¹ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 508. l (Dažāda sarakstīšanās sporta pulciņa lietās), 8. lp.

Sporta klubā katram sporta veidam bija sava sekcija, kas nodarbojās ar sacīkšu rīkošanu, piedalīšanos sacīkstēs un uzturēja kontaktus gan ar citiem aizsargu sporta klubiem, gan ar citām sporta biedrībām. 30. gadu otrajā pusē viena no aktīvākajām Jelgavas aizsargu sporta kluba sekcijām bija smagatlētikas sekcija. Smagatlēti uzturēja kontaktus gan ar aprīnķa sporta biedrībām, gan ar citu Latvijas pilsētu sporta biedrībām. 30. gadu otrajā pusē pie Jelgavas aizsargu smagatlētiem viesojās smagatlēti un bokseri no Liepājas. Vairākkārt jelgavnieki sūtīja uz Rīgu savus sportistu gan uz pārbaudes spēlēm, gan uz Latvijas meistarsacīkstēm, tā pat vairākās smagatlētikas sacīkstēs piedalījās sportisti no Rīgas²⁸². Aizsargu sportisti labus panākumus uzrādīja Latvijā populārajos sporta veidos futbolā un basketbolā, aizsargu futbola komanda bija vienīgā Jelgavas komanda, kas izcīnīja vietu Latvijas futbola virslīgā, kaut arī virslīgā komandai klājās grūti, Rīgas komandu pārākums bija acīmredzams, tomēr iekļūšana starp valsts labākajām komandām bija adzīstams panākums. Basketbolā aizsargi rosīgi darbojās, ne tikai uzbūvējot āra basketbola laukumu, bet arī piedaloties basketbola popularizēšanā. No komandu sporta veidiem jelgavas aizsardžu volejbolistes uzrādīja labus panākumus, 1937. gada martā 16. JAPSK aizsardžu volejbola komanda, finālā uzvarot Jelgavas vācu ģimnāzistes, kļuva par pilsētas meistarēm volejbola²⁸³.

Jelgavas aizsargu sporta vadība rīkoja sporta pulciņu vadītāju kursus, kursus rīkoja regulāri un uz tiem bija jāierodas visu sporta pulciņu pārstāvjiem. Jelgavas aizsargu pulkā sporta kursus sāka rīkot 30. gadu vidū dažādos gadalaikos. Kursi bija dažāda apjoma un kursa dalībnieku skaits bija noteikts dažāds, piemēram, uz 1936. gada 4. – 16. janvārim organizētajiem kursiem bija jāierodās 1-2 pārstāvji no katras nodaļas, kopā uz kursiem ieradās 59 aizsargi²⁸⁴. Sporta pulciņu vadītāju kursi notika arī pulku ietvaros, 1939. gada 11. un 12. novembrī Jelgavā, Aizsargu namā, notika gadskārtējie fiziskās audzināšanas kursi, kuršos tika mācīti vingrošanas elementi ar sporta rīkiem²⁸⁵. Jelgavas aizsargu pulka sporta pulciņu vadītājiem bija jāpiedalās ne tika pulka rīkotajos sporta kuršos, bet arī Aizsargu štāba rīkotajos kuršos, piemēram, 1938. gadā no 25. jūlija līdz 14. augustam aizsargu štābs sarīkoja kursus visu sporta pulciņu priekšniekiem, no katra aizsargu pulka bija jāsūta 5 sporta pulciņu priekšnieki²⁸⁶. No 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta pulciņiem uz kursiem pieteicās 3

²⁸² LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 497. l. (16. JAP Sporta kluba smagatlētikas sekcijas protokolu grāmata), 5. – 8. lpp.

²⁸³ Kas notiek Jelgavā? *Sporta Pasaule*. Nr. 363, 18.03.1937.

²⁸⁴ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 496. l. (16. Jelgavas aizsargu pulka sporta pulciņa darbība 1936. gads.), 62 - 63. lp.

²⁸⁵ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 509. l. (1939. gada dokumentu reģistrs, sports), 41. lp.

²⁸⁶ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 508. l (Dažāda sarakstīšanās sporta pulciņa lietās), 90. lp.

dalībnieki, visi no pulka štāba bataljona sporta pulciņa, priekšnieks un 2 aizsargu sportisti²⁸⁷. 1936. gada 19. un 20. decembrī Jelgavā notika gadskārtējie pulka sporta pulciņu vadītāju fiziskās audzināšanas kursi²⁸⁸.

Jelgavas aizsargu pulka sporta pulciņi rīkoja sacīkstes un sporta svētkus ar citu pagastu aizsargu sporta pulciņiem, aizsargi devas uz citiem pagastiem ne tikai o Jelgavas apriņķa, bet arī no kaimiņu apriņķiem, piemēram, Bauskas vai Tukuma. Aizsargu pulks rīkoja savstarpējas sacīkstes, piemēram, futbolā, tiesa, piemēram, 1936. gadā rīkotajā pulka futbola zbeņturnīrā bija jāpiedalās obligāti²⁸⁹. Aizsargi rīkoja pulka ietvaros sacīkstes, lai noteiktu labāko pulka komandu futbolā, volejbolā un vieglatlētikā, sporta sacīkstes tika rīkotas lauku pagastos komandām vienojoties par sacīkšu vietu, taču dažādu apstākļu dēļ apriņķa aizsargu pulciņi savstarpējās spēles aizvadīja Jelgavā, piemēram, 1937. gadā pulka futbola meistarsacīkšu spēle starp Jelgavas apriņķa pagastiem Zaļeniekiem un Kalnciemu tika aizvadīta Jelgavā²⁹⁰. 1936. gada 5. jūlijā Vilces aizsargu nodaļa sarīkoja vieglatlētikas sacīkstes Vilces pamatskolas laukumā, sacīkstēs piedalījās 10 Jelgavas aizsargu pulku nodaļu sporta pulciņi²⁹¹. 1936. gada 27. septembrī Jelgavā tika aizvadītas 16. Jelgavas aizsargu pulka meistarsacīkstes vieglatlētikā, piedalījās 97 sportisti no Jelgavas apriņķa aizsargu nodaļu sporta pulciņiem²⁹². Elejas pagasta aizsargu nodaļa 1937. gada 18. jūlijā sarīkoja plašas sporta sacīkstes Elejas pils parkā, sacensībās piedalījās Jelgavas lielākās latviešu sporta biedrības, kā arī Bauksas un Tukuma aizsargi²⁹³. Sporta sacīkstes starp nodaļām varēja nenotikt dažādu apstākļu dēļ, piemēram, 1936. gada 11. oktobrī paredzētā futbola spēle starp Zaļenieku un Bukaišu nodaļām nenotika, jo Buikaišu komandai nebija transporta kā nokļūt uz Zaļeniekiem, kā arī nevarēja nokomplektēt komandu²⁹⁴. Jelgavas aizsargu pulka sportisti piekopa vairākus sporta veidus, uzrādot dažādus rezultātus, taču 1939. gada sporta kluba pārskatā redzams, ka aizsargu sportistu vidū populārākie sporta veidi bija bokss, futbols un basketbols, vēl aizsargi piekopa arī vieglatlētiku, peldēšanu un ritenbraukšanu, taču šos sporta veidus piekopa skaitliski mazāk sportistu²⁹⁵. Aizsargu pulka sportistiem bija jāsporto ar pieejamo inventāru, sporta piederumi bija ierobežotā daudzumā, piemēram, 1937. gadā

²⁸⁷ Turpat, 91. lp.

²⁸⁸ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 495. l. (Sporta lietas 1936. gads.), 13. lp.

²⁸⁹ Turpat, 74. lp.

²⁹⁰ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 503. l (1937. gada sarakstīšanās), 25. lp.

²⁹¹ Turpat, 88. lp.

²⁹² Turpat, 155. lp.

²⁹³ Sporta sacīkstes Elejā. *Zemgales Balss*. Nr. 152, 1937.

²⁹⁴ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 503. l (1937. gada sarakstīšanās), 168. lpp.

²⁹⁵ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 505. l. (16. jelgavas aizsargu pulka Sporta kluba paziņojumi), 19. – 20. lp.

Džūkstes pagasta aizsargu pulciņa rīcībā bija 2 futbola un 1 basketbola bumba, 1 augstlēcšanas kārts, 1 volejbola tīkls, sporta tērpi 10 – 13 futbolistiem un citi sporta piederumu ierobežotā daudzumā, daļa no ekipējuma un sporta tērpiem bija nolietoti vai bojāti.^{296 297}. Aizsargu sporta pulciņu aktivitāte bija dažāda, bija nodaļas, kurās rosība sporta laukumos bija pasīva vai pat nebija nemaz, atskatoties uz sporta pulciņa darbību 1937. gadā Jelgavas apriņķa Sņiķeres pagasta aizsargu sporta pulciņā pulciņa priekšnieks aizvadīto gadu raksturoja kā neaktīvu, jo sportistu aktivitātes ietekmēja laukuma trūkums, laukuma trūkums skaidrots ar aizsargu nama būvniecību, jo būvniecības laikā sporta laukumā tika turēti būvmateriāli²⁹⁸.

Aizsargu sportistiem Jelgavā bija jāsaskarās ar sportam nepiemērotu telpu trūkumu. 1935. gada 3. aprīlī pulka komandieris vērsās pie pilsētas valdes ar lūgumu atļaut bez atlīdzības izmantot pilsētas zirgu tirgus laukumu futbola treniņu un spēļu rīkošanai, jo aizsargu pulkam nebija savs futbola laukums. Pulka komandieris lūdza arī laukumā ļaut uzstādīt futbola vārtus (2 vārtus)²⁹⁹. Jelgavas aizsargu sportisti savā pārvaldībā ieguva pilsētas sporta laukumu, jo 1939. gada vasarā Jelgavas pilsētas valde noslēdza nomas līgumu ar 16. JAPSK par pilsētas sporta laukuma iznomāšanu. Laukumu nodeva lietošanā uz 5 gadiem. Klubam bija jānodrošina laukuma pieejamība citām Jelgavas sporta biedrībām un organizācijām. Sporta laukuma uzturēšanu sedza 16. JAPSK no saviem līdzekļiem, tāpēc klubs bija tiesīgs iekasēt maksu par laukuma lietošanu. Sporta biedrībām bija jāmaksā par laukuma iznomāšanu treniņiem, kā arī atsevišķi jāmaksā par sacensību rīkošanu, maksa par sacīkstēm bija atšķirīga un atkarīga kāda līmeņa sacīkstes tika rīkotas³⁰⁰. 16. JAP Sporta kluba 1939. gada pārskatā norādīts, ka klubam piederēja Jelgavas pilsētas laukums paredzēts futbola sacīkstēm, 1 skrējceļš, Aizsargu nama teritorijā bija uzbūvēts 1 basketbola un 1 voljebola laukums, Pils salā atradās kluba slidotava. Sporta laukumu izīrēja ASK Jelgavas nodaļai, LAS Jelgavas nodaļai, 1. Jelgavas Sporta biedrībai, ebreju biedrībai “Hakoah” un poļu sporta biedrībai. Pie slidotavas aizsargi tika straptautisko notikumu dēļ, sakārā ar 1939. gada 30. oktobrī Latvijas un Vācijas noslēgto līgumu par vācu tautības Latvijas pilsoņu izceļošanu uz Vāciju, 1939. gada 4. novembrī Sabiedrisko lietu ministrs Alfrēds Bērziņš

²⁹⁶ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 503. l (1937. gada sarakstīšanās), 3. lp.

²⁹⁷ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 508. l (Dažāda sarakstīšanās sporta pulciņa lietās), 8. lp.

²⁹⁸ LNA LVVA 3700. f., 1. apr., 508. l (Dažāda sarakstīšanās sporta pulciņa lietās), 85. lp.

²⁹⁹ Turpat, 31. lp.

³⁰⁰ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 471. l. (Sarakste ar sporta biedrībām un 4. Vienības brauciena riteņbraucēju saraksts), 8. – 9. lp.

pieņēma lēmumu par biedrības “Jelgavas airētāju klubs” slēgšanu³⁰¹. 1939. gada decembra sākumā 16. JAPSK vērsās pie “Jelgavas airētāju kluba” likvidatora ar lūgumu iznomāt airētāju kluba dārzu un kluba telpas slidotavas iekārtošanai³⁰².

Bez armijas un aizsargu sportistiem Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīve nozīmīga vieta bija arī Strādnieku sports un sargs līdz 1934. gadam un kopš 1936. gada Latvijas arodorganizāciju sporta Jelgavas nodaļai.

3.3.4. Sports Jelgavas un Jelgavas apriņķa sabiedriskajā dzīvē

Jelgavā un Jelgavas apriņķī sportu piekopa vairākas pilsoniskās sporta biedrības, kā arī tika organizēta dažādu iedzīvotāju grupu iekšējā sporta dzīve.

Strādnieku sports un sargs. 1921. gadā sociāldemokrātu vadībā dibināja Strādnieku sporta savienību, vēlāk tā nosaukta par Strādnieku sports un sargs. Strādnieku sportisti izvērsās plašu darbību laukos, popularizējot vieglatlētiķu un vingrošanu lauku iedzīvotāju vidū. Jelgavas apriņķī SSS nodibināja nodaļas, pirmo atklāšanas sapulci 1929. gada 29. septembrī noturēja SSS Lielplatones pagasta nodaļas atklāšanas sapulci³⁰³, savukārt 1932. gadā darbojusies SSS Auces nodaļa³⁰⁴. SSS Jelgavas apriņķa pagastos rīkoja sporta svētkus, visa Jelgavas apriņķa sporta svētki tika rīkoti Jelgavā ar plašu vērienu, piemēram, 1930. gada 22. jūnijā Jelgavā notika Zemgales novada svētki, svētkos aktīvi darbojās Jelgavas un citu pilsētu SSS nodaļu biedri, uz svētkiem bija ieradies arī SSS sporta vadītājs B. Kalniņš³⁰⁵. SSS Jelgavas nodaļas atklāšana notika 1924. gada pavasarī, sarīkojot atklāšanas sacīkstes³⁰⁶, taču 1933. gada 6. augustā notika Jelgavas SSS nodaļas 10. gadadienai veltīts pasākums³⁰⁷. 1929. gada sākumā SSS Jelgavas nodaļā bija 135 biedri, Jelgavas nodaļa 1929. gadā bija trešā lielākā SSS nodaļa³⁰⁸. 1933. gada 4. jūnijā SSS sarīkoja Zemgales novada 5. sporta svētkus, tie bija SSS sportistu svētki, kā arī 9. Jūnijā Jelgavas apriņķa Zaļenieku SSS nodaļas svētkus³⁰⁹. SSS nebija labas attiecības ar citām Latvijas sporta biedrībām, tā iemesla dēļ 1923. gadā no Latvijas Sporta organizāciju apvienība izslēdza strādnieku sportistu, viņi

³⁰¹ LNA LVVA 3724. f., 1. apr., 3154. l. (Biedrība “Jelgavas airētāju klubs”), 1. l.p.

³⁰² LNA LVVA 3724. f., 1. apr. 3153. l. (Biedrība “Jelgavas airētāju klubs”), 9. l.p.

³⁰³ LNA LVVA 2012. f., 1. apr., 247. l. (SSS Lielplatones nodaļas valdes sēžu un biedru sapulču protokoli.), 1. l.p.

³⁰⁴ LNA LVVA 2012. f., 1. apr., 162. l. (Auces nodaļas valdes sēžu un biedru sapulču protokoli), 1. l.p.

³⁰⁵ Zemgales novada svētki. *Strādnieku sports un sargs*. Nr. 7, 01.07.1930.

³⁰⁶ Strādnieku sporta savienība. *Sporta Žurnāls*. Nr. 11, 14.03.1924.

³⁰⁷ SSS 1933. gada sarīkojumu kalendārs. *Strādnieku sports un sargs*. Nr. 11, 01.11.1932.

³⁰⁸ Zutis, A. Mūsu septītais kongress. *Strādnieku sports un sargs*. Nr. 1, 01.03.1929.

³⁰⁹ SSS 1933. gada sarīkojumu kalendāra pielikums. *Strādnieku sports un sargs*. Nr. 5, 01.05.1933.

nedrīkstēja piedalīties valsts meistarsacīkstēs³¹⁰. Pēc 1934. gada 15. maija K. Ulmaņa veiktā valsts apvērsuma SSS tika slēgts, strādnieku sportisti tika apvienoti jaunā strādnieku sporta organizācijā³¹¹.

Latvijas Arodorganizācijas sports. Jelgavas sporta dzīvi autoritārā režīma pirmajos gados tieši skāra jaunas strādnieku sporta organizācijas dibināšana Latvijā. 1936. gada 4. jūlijā tika atklāta Arodorganizācijas Sports Jelgavas nodaļa³¹². LAS Jelgavas nodaļa bija lielākā ārpus Rīgas, Bez Jelgavas nodaļas Jelgavas apriņķī darbojās LAS Auces nodaļa³¹³. LAS, tā pat kā vairumam sporta biedrību, bija problēmas ar telpām, taču problēmu daļēji risināt, 1938. gadā LAS telpas izbūvēja Aucē, tiesa telpās varēja rīkot galda spēles, nodaļā dibināja šaha un novusa sekcijas, bez tām tika dibinātas arī volejbola un boksa sekcijas³¹⁴. LAS kļuva par vienu no aktīvākajiem sporta dzīves veicinātājiem Jelgavā un apriņķī, LAS rīkoja sacīkstes gan Jelgavā, gan apriņķa pagastos, sacīkstēm piesaistot citu pilsētu sporta biedrības. LAS aktīvi darbojās boksa sekcija, regulāri tika sarīkotas sacīkstes ar Rīgas un citu pilsētu bokseriem. 1938. gada jūnija beigās LAS Jelgavas nodaļa Jelgavā sarīkoja strādnieku sporta svētkus ar Rīgas un Slokas sportistu dalību. Sporta svētkos tika sarīkota plaša pasākuma programma, ieskaitot 5km skrējieni pa pilsētu³¹⁵. 1938. gada 23. septembrī LAS Jelgavas nodaļas valde nolēma paziņojumu, kas sasītoši LAS sportistiem publicēt “*Zemgales Balsī*”.

Skolu sports. 20. – 30. gados sports kļuva iecienīts dažāda vecuma iedzīvotāju vidū, bet jo īpaši sports piesaistīja skolēnus. Skolās dibināja sporta pulciņus, tika rīkotas skolas sacīkstes un nodibināti sakari ar citām pilsētas skolām, kā arī aktīvākie sportisti nodibināja sakarus ar citu pilsētu skolām, lai varētu rīkot starppilsētu sacīkstes. Jelgavā bija vairākas skolas, kuras piekopa sportu un vairākos sporta veidos un disciplīnās skolēni bija cienīgs pretinieks arī pilsētas sporta biedrībām. Lai pilnvērtīgāk varētu novērtēt skolu sporta nozīmi un mērogu, nepieciešams raksturot skolu un skolēnu stāvokli Jelgavā 20. – 30. gados.

1935. gadā Jelgavā bija 32 izglītības iestādes, ieskaitot bērnudārzus, pirmsskolas un pamatskolas³¹⁶. Ar sportu nodarbojās Jelgavas vidusskolās, presē

³¹⁰ Autoru kolektīvs. 20. gadsimta vēsture II. Neatkarīga valsts 1918 – 1940. Rīga: LVI apgāds, 2003, 811. lpp

³¹¹ Apine, R. Sports Latvijas Republikā. *Latvijas olimpiskā vēsture*. 48. lpp.

³¹² LNA LVVA 807. f., 2. apr., 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 10. lp.

³¹³ Ko LAS sportisti veikuši pirmajos 2 gados. *Sporta Pasaule*. Nr. 344. 11.01.1937.

³¹⁴ Strādnieku dzīve Aucē. *Zemgales Balss*. Nr. 243, 25.10.1938.

³¹⁵ Plaši strādnieku sporta svētki Jelgavā. *Sporta Pasaule*. Nr. 507.,04.07. 1938.

³¹⁶ Salnais, V., Maldups, A. *Pilsētu apraksti. (Pēc 1935. gada tautas, sējumu – mājlopu un tirzniecības – rūpniecības skaitīšanas materiāliem)*. IV Jelgava. Rīga: Valsts Statistikas Pārvaldes izdevums, 1936, 166. lpp.

regulāri publicēja vidusskolu sacīkšu datumus, programmas, kā arī vidusskolēnu uzrādītos rezultātus analītiskos rakstos vērtēja pilsētās un valsts līmeņa preses izdevumos. No Jelgavas skolām pilsētas sporta dzīvē aktīvi darbojās Hercoga Pētera ģimnāzija, Jelgavas Valsts ģimnāzija, Jelgavas Valsts lauksaimniecības vidusskola un Jelgavas valsts arodu skola. No augstākām mācību iestādēm Jelgavas sporta dzīvē darbojās Jelgavas Valsts Skolotāju institūts, 30. gadu beigās Jelgavā darbu uzsāka Jelgavas Lauksaimniecības akadēmija, dalība pilsētas sporta dzīvē tajā bija paredzēta, jo akadēmija dibināja sporta komisiju³¹⁷. No minoritāšu skolām sportā ar aktivitāti un labiem panākumiem darbojās Jelgavas vācu valsts ģimnāzija³¹⁸.

Lai noteiktu skola sporta nozīmi Jelgavas sporta dzīvē un noteiktu aptuvenu sportistu skaitu vidusskolās, jāapskata vidusskolēnu skaits Jelgavas skolās. 1935./1936. m. g. Jelgavas vidusskolās mācījās 1071 audzēknis, skolotāju institūtā 325, arodskolās 236 audzēkņi³¹⁹. 20. gadu sākumā Jelgavas vidusskolās mācījās mazāk nekā 1000 audzēkņi, arī vidusskolu skaits bija mazāks, tikai 2 vidusskolas, taču kopš 20. gadu sākuma vidusskolu skaits palielinājās, kopš 1926./1927. m. g. Jelgavā darbojās 5 vidusskolas, taču skolēnu skaits svārstījās no nepilniem 900 līdz vairāk nekā 1100 skolēniem³²⁰.

Par 20. gadu sākuma skolu sportu ir skopa informācija, ir zināms, ka 20. gadu sākumā Jelgavas skolu futbola komandas piedalījās vairākos turnīros, taču plašāku skolu sporta darbību var redzēt kopš 20. gadu beigām, kad presē tika publicēti skolu sporta dzīves pārskati. Pēc prese materiāliem var apgalvot, ka pilsētas skolās sporta dzīve bija pasīva, jo tā saskārās ar Latvijas mēroga sporta problēmu – piemērotu laukumu trūkumu, kā arī skolēnu vidū attieksme pret sportu bija neviennozīmīga. Sporta laukuma trūkums iespaidoja treniņu apstākļu un līdz ar to aizraušanos ar sportu, piemēram, 1929. gada aplūkojot sportu Jelgavas skolās konstatēts, ka vieglatlētika skolās nebija tik populāra kā, piemēram, futbols, jo nebija laukuma, kur trenēties. 20. gados Jelgavas pilsētas valde apsprieda ideju par kopīgu Jelgavas skolu sporta laukumu, bet tālāk par runāšanu ideja netika. Skolēni par saviem līdzekļiem irēja sporta biedrību vingrotavas un laukumus, lai varētu trenēties. Ar laukumu palīdzēja Jelgavas sporta biedrība, biedrība irēja pilsētas sporta laukumu, skolēniem laukumu atvēlēja

³¹⁷ Kvelde, P. Jelgavas Lauksaimniecības Akadēmija. *Studentu Dzīve*. Nr. 85, 01.05.1940.

³¹⁸ Salnais, V., Maldups, A. *Pilsētu apraksti*, 166. lpp.

³¹⁹ Turpat, 174. lpp.

³²⁰ Turpat, 175. lpp.

futbola treniņu organizēšanai³²¹. Sports Jelgavas skolās 30. gadu sākumā pēc sporta apskatnieku domām joprojām bija vērtējams kā zems un sportošana atradās panīkuma stāvoklī par iemeslu minot piemērotu sporta laukumu un vingrotavu trūkumu, kas jūtami ietekmēja sportistu līmeni. Jelgavas skolu sportisti tika uzskatīti par vāji sagatavotiem. Ziemā vienīgā skolēniem sportam piemērotā vingrotava bija vācu ģimnāzijai, tajā bija iespējams spēlēt basketbolu un volejbolu, taču īres maksa bijusi augsta un arī tā skolēniem bija jāsedz no saviem līdzekļiem. Skolēniem, ja tie gribēja sportot, bija jāpievienojas kādai no pilsētas sporta biedrībām, jo, piemēram, vienīgajā pieejamajā laukumā – 1. Jelgavas sporta biedrības laukumā, varēja trenēties tikai biedrību sportisti. 30. gadu sākumā preses izdevumos tika publicēti apskati par skolu sporta stāvokli Latvijā, Jelgavas skolu sports tika raksturots kritiski, taču nebija tā, ka Jelgavas skolēni vispār nesportoja. Apskatot 1934./1935. mācību gadā skolu sportā iespēto par Jelgavas aktīvāko skolu 1934./1935. mācību gadā uzskatīja Jelgavas vācu ģimnāziju, skolas sportisti aktīvi darbojās skolu sportā un bija labākie basketbolā un volejbolā, citu skolu sportistiem bija grūti izrādīt nopietnu pretestību vācu ģimnāzijas sportistiem. Apskatot skolu sportu tika novērota vēl kāda Jelgavas skolēnu darbība, kas neveicināja skolu sporta stiprināšanos, skolu sportisti pievienojās pilsētas sporta biedrībām, pārsvarā ASK, aizsargiem un 1. Jelgavas sporta biedrībai. Skolu sports tika vērtēts kā zems, jo starp skolā nebija sadarbība, nebija skolu sporta vadītāja un skolēnu mazā aktivitāte sadarbības veicināšanā³²².

30. gadu otrajā pusē Jelgavā sportu piekopa vairākas skolas, starp aktīvākajām bija Hercoga Pētera ģimnāzija, Jelgavas Valsts ģimnāzija, Vācu ģimnāzija, Jelgavas Valsts skolotāju institūts un Jelgavas Valsts Lauksaimniecības vidusskola. Šīs skolas piedalījās pilsētas un Zemgales meistarsacīkstēs dažādos sporta veidos, kā arī rīkoja skolu iekšējās sacensības vieglatlētikā, pilsētā šīs gadskārtējās sacīkstes bija gaidīts un kupli apmeklēts notikums. Kopš 1935. gada septembra beigās Jelgavas skolas rīkoja gadskārtējās vieglatlētikas sacīkstes, katru gadu kādai no Jelgavas skolām bija jārīko sacīkstes. Vairāku skolu komandas darbojās gan futbola, gan basketbola savienībās, tā sevi apliecinot kā pilnvērtīgus pilsētas sporta saimes locekļus.

No Jelgavas izglītības iestādēm 30. gadu sākumā sportā labus panākumus uzrādīja Jelgavas Valsts Skolotāju Institūts. Skolotāju institūtā populāri bija basketbola un volejbols,

³²¹ Zemgalietis. Sports Jelgavas skolās. *Mans Žurnāls*. Nr. 10, 01.10.1929.

³²² Skolu sports Jelgavā. *Skolu Dzīve*. Nr. 6, 01.02.1935., 6. lpp.

1939. gadā visas institūta klases bija izveidojušas savas komandas abos sporta veidos³²³. Pārējās pilsētas izglītības iestādēs sports kopumā bija zemā līmenī, izņēmums bija kādi atsevišķi sporta veidi (futbols, volejbols), kuros atsevišķas izglītības iestādes uzrādīja labus panākumus³²⁴. Viena no sportiskākajām skolām Jelgavā bija Hercoga Pētera ģimnāzija, skolas sportisti gan pilsētas, gan valsts mēroga sacīkstēs uzrādīja labus rezultātus. Hercoga Pētera ģimnāzijas vingrotavu ziemas mēnešos līdz 1938. gadam atļāva izmantot citu organizāciju sportistiem³²⁵, piemēram, 1937. /1938. gada ziemā ASK Jelgavas nodaļas basketbolisti un volejbolisti treniņus aizvadīja ģimnāzijas vingrotavā³²⁶. Hercoga Pētera Ģimnāzijas pagalmā katru gadu ziemā ierīkoja slidotavu³²⁷. Ģimnāzija piedalījās ne tikai sacīkstēs, bet arī sacīkšu rīkošanā, regulāri ģimnāzijas sportisti sacentās ar citām Jelgavas un citu pilsētu sporta biedrībām, kā arī uz sacīkstēm aicināja sportistus no Rīgas skolām. Kā piemēru var minēt 1940. gada 16. martā ģimnāzijas vingrotavā sarīkotas skolu sacensības volejbolā, tajās piedalījās V. Olava komercskola no Rīgas, Jelgavas Valsts skolotāju Institūts, Jelgavas Valsts ģimnāzijas un laukuma saimnieki Hercoga Pētera ģimnāzija³²⁸. Hercoga Pētera ģimnāzijas sportisti pievienojās dažādām sporta savienībām, piemēram, Zemgales basketbola savienībai.

1939. gadā Jelgavā darbību sāka Jelgavas Lauksaimniecības akadēmija, sportam arī tika paredzēta būtiska nozīme jaunajā izglītības iestādē. Kaut arī akadēmija tika dibināta neatkarības beigu posmā, akadēmijas studenti paspēja sacensties ar pilsētas sporta biedrībām. 1939. gada nogalē akadēmija basketbola un volejbola komandas sacentās ar 1. Jelgavas Sporta biedrību, ASK Jelgavas nodaļu un Skolotāju institūtu. Visās sarīkotajās sacīkstēs uzvarēja Lauksaimniecības akadēmijas komandas, akadēmijas komandās spēlēja bijušie Rīgas 1. ģimnāzijas audzēkņi³²⁹. Akadēmijā tika dibināta sporta komisija, pirmajā akadēmiskajā gadā plānoja uzņemt 785 studentus³³⁰. Jelgavas Lauksaimniecības akadēmijas darbība līdz Latvijas okupācijai bija neilga, taču par sporta vietu studentu ikdienā var spriest pēc sporta organizēšanas Latvijas Universitātē. Latvijas Universitātes sporta biedrības “Universitātes Sports” 30. gadu beigās bija kļuvusi par vienu no aktīvākajām sporta

³²³ Sports. *Skolu Dzīve*. Nr. 7., 01.05.1939., 23. lpp.

³²⁴ Salmiņš, Ž. Sporta gaitas Jelgavas skolās. *Sporta Pasaule*. Nr. 101, 12.03.1934.

³²⁵ Hercoga Pētera ģimnāzija jaunajā mācību gadā. *Zemgales Balss*. Nr. 225, 04.10.1938.

³²⁶ ASK basketbolistu un volībolistu ievērbībai. *Zemgales Balss*. Nr. 237. 18.10.1937.

³²⁷ V. V. Hercoga Pētera ģimnāzija slido...*Skolu dzīve*. Nr. 6, 01.02.1935., 21. – 22. lpp.

³²⁸ Skolu sacīkstes. *Zemgales Balss*. Nr. 63. 16.03.1940.

³²⁹ Jelgavas Lauksaimn. Akadēmija gūst panākumus sportā. *Sporta Pasaule*. Nr. 751, 24.12.1939.

³³⁰ Kvelde, P. Jelgavas Lauksaimniecības Akadēmija. *Studentu Dzīve*. Nr. 85, 01.05.1940.

biedrībām Rīgā, sporta biedrībā darbojās vairāk nekā 10 sporta sekcijas, studenti sportisti bija gan Latvijas, Eiropas mēroga meistari vairākos sporta veidos. Kopš 1938. gada oktobra universitātē tika rīkotas obligātas fiziskās audzināšanas nodarbības jaunāko kursu studentiem, katra semestra beigās studentiem bija jākārto fiziskā pārbaude³³¹. Lauksaimniecības akadēmijas sportistu vajadzībām nodeva daļu likvidētās biedrības “Jelgavas airētāju kluba” kluba telpās esošās ierīces, pārņemšanas brīdī klāt bija akadēmijas studentu pagaidu pašvaldības sporta komisijas priekšsēdētājs O. Sāpe³³².

Jelgavas apriņķa skolās sportu piekopa iespēju robežās, atšķirībā no Jelgavas, apriņķa nelielajās pilsētās Aucē un Dobelē nebija daudz sporta biedrību ar kurām varēja sacensties, kā arī skolu bija krietni mazāk. Tomēr arī apriņķa skolās piekopa sportu, aktīvākā Jelgavas apriņķa skola sportā bija Dobeles pilsētas ģimnāzijas. Ģimnāzijā bija dibināts sporta pulciņš, kas rīkoja ne tikai skoas sacīkstes, bet iesaistījās arī pilsētas sporta pasākumu rīkošanā, kā piemēru var minēt, ka Dobeles pilsētas ģimnāzijas sporta pulciņš rīkoja pilsētas meistarsacīkstes galda tenisā. 1935. gada 4. oktobrī Dobeles pilsētas ģimnāzijā tika sarīkotas sacīkstes galda tenisā, basketbolā un futbolā ar viesu komandām no 2. Rīgas pilsētas ģimnāzijas un Lietuvas Mažeikū ģimnāzijas³³³. Ģimnāzijas sporta pulciņš kopā ar Dobeles apkārtnes skolām 1932. gada vasarā sarīkoja bērnu svētkus, kuros tika sarīkota plaša vingrošanas programma. Dobeles pilsētas ģimnāzijas sporta pulciņš 1937. gadā sarīkoja sporta svētkus, kuros piedalījās Saldus pilsētas ģimnāzijas un II Rīgas pilsētas ģimnāzijas skolēnu komandas. Sacensības notika galda tenisā, šahā un basketbolā³³⁴. Arī Jelgavas apriņķa Zaļenieku pagasta skolēni piekopa galda tenisu un 1935. gadā devās uz Rīgu, kur sacentās ar 2. Rīgas valsts ģimnāziju un Rīgas Skolotāju institūtu, Zaļenieku ģimnāzijas sportisti uzvarēja abas skolas³³⁵.

30. gadu otrajā pusē, kad valsts ietekme sporta dzīvē bija būtiski pieaugusi, tika popularizēts militarizētais sports, jau skolā tika popularizēts šaušanas sports, 1937. gada jūnija sākumā tika sarīkotas šaušanas sacīkstes vidusskolēniem, sacīkstes notika šaušanas sporta popularizēšanas nolūkos. Sacīkstēs piedalījās Jelgavas Valsts arodskola, šīs skolas komanda arī uzvarēja, Jelgavas Valsts tehnikums, Jelgavas Valsts vidusskola, Jelgavas Pētera

³³¹ Sast. Melbārdis, J. *Sports Latvijas Universitātē: Vēsturiski informatīvs izdevums*. Rīgā: LU, 1999, 12. – 15. lpp.

³³² LNA LVVA 3724. f., 1. apr. 3153. l. (Biedrība “Jelgavas airētāju klubs), 15. lp.

³³³ Dobeles pils. ģimn. *Skolu dzīve*. Nr. 10, 01.05.1936., 23. lpp.

³³⁴ Gulbis, J. *Sports. Skolu Dzīve*. Nr. 8, 01.04.1937., 18. lpp.

³³⁵ *Sports. Skolu Dzīve*. Nr. 6, 01.02.1935. 21. lpp.

ģimnāzija, Jelgavas Valsts skolotāju institūts un Jelgavas vācu vidusskola. Sacīkstes vadīja Jelgavas ASK šaušanas sekcija³³⁶.

Sports policijā. Sava sporta dzīve bija arī Jelgavas un Jelgavas apriņķa policijai. Policijas galvenais sporta veids bija šaušana, tika rīkota gadskārtējas šaušanas sacīkstes Jelgavas apriņķa policistiem. Policijas iekšējās šaušanas sacīkstes notika 30. gadu sākumā, pilsētas valde sacīkšu uzvarētājiem dāvāja balvu – rokas pulksteni³³⁷. 1937. gada septembra sākumā tika sarīkotas šaušanas sacīkstes visiem Jelgavas apriņķa policistiem un Robežsargu brigāde 4. bataljona robežsargiem³³⁸. Šaušanas sacīkstes notika arī apriņķī, 1938. gadā Dobelē notika Jelgavas apriņķa policijas rīkotās šaušanas sacīkstes³³⁹. Policisti piedalījās armijas un aizsargu rīkotajās šaušanas sacīkstēs, uzrādot labus panākumus. Jelgavas un apriņķa policisti piedalījās arī valsts mēroga policija darbinieku šaušanas sacīkstēs, 1937. gada 23. septembrī Rīgā notika policijas šaušanas sacīkstes, sacīkstēs piedalījās labākie Jelgavas policijas rotas šāvēji³⁴⁰.

Policija Jelgavas apriņķī 1937. gadā bija sarīkojusi 70 sporta sacīkstes³⁴¹. 30. gadu beigās Jelgavas policisti sāka pievērsties tādiem populāriem sporta veidiem kā futbols un basketbols. Jelgavas policijai pamudinājumu aktivizēt sporta dzīvi veicināja Rīgā dibinātais policijas sporta klubs³⁴². 1939. gadā Jelgavas policijā sāka piekopt futbolu, futbola komandā iekļāva spēlētājus no apriņķa policijas, kriminālpolicijas un Politiskās policijas. 1939. gada 18. jūlijā Jelgavas policijas futbolisti aizvadīja pirmo spēli pret Latvijas lauksaimniecības kameras darbinieku vienību³⁴³. Kopš 1939. gada janvāra Jelgavas policisti sāka piekopt basketbolu, pirmie basketbolu sāka spēlēt Jelgavas apriņķa priekšnieka kancelejas un 1. iecirkņa darbinieki. Policistiem basketbola spēlēšanu būtiski traucēja piemērotu telpu trūkumus, jo visas basketbolam piemērotās telpas bija aizņemtas. Policisti tika Amatnieku biedrības zālē³⁴⁴ Policijas basketbolisti pirmās spēles aizvadīja pret Jelgavas cietuma darbinieku komandu³⁴⁵. Policijas basketbola komanda plānoja piedalīties 1939. gada vasarā Rīgas policijas svētkos un sacensties ar Rīgas policijas basketbolistiem, kā arī, ja rezultāti

³³⁶ Skolēnu šaušanas sacensības. *Zemgales Balss*. Nr. 122, 04.06.1937.

³³⁷ ³³⁷ LNA LVVA 807. f., 2. apr., 258. l. (Balvas policijas darbiniekiem – labākajiem šāvējiem), 2., 8., 15. lp.

³³⁸ Šaušanas sacīkstes policijai. *Zemgales Balss*. Nr. 207, 1937.

³³⁹ Šaušanas sacīkstes. *Zemgales Balss*. Nr. 226, 1938.

³⁴⁰ Policijas šaušanas sacīkstes. *Zemgales Balss*. Nr. 215, 1937.

³⁴¹ Jelgavas apriņķa policijas darbības gads. *Zemgales Balss*. Nr. 1938.

³⁴² Rīgas policijas darbinieku sporta kluba biedru pilnsapulce. *Policijas Vēstnesis*. Nr. 7, 1924.

³⁴³ Futbols Jelgavas policijā. *Policija*. Nr. 0, 1939.

³⁴⁴ Gailītis, J. Basketbols Jelgavas policijā. *Policija*. Nr. 3., 1939.

³⁴⁵ Basketbols Jelgavas policijā. *Policija*. Nr. 3, 1939.

ļautu, vēršoties ar lūgumu pie Zemgales apgabala basketbola savienības uzņemt policijas basketbolistus par biedriem 1940. gadā³⁴⁶. Policijas futbola un basketbola komandas bija jaunas un bez nopietnas pieredzes, tāpēc ar pilsētas spēcīgākajām komandām nesacentās. Savādāk bija ar šaušanu, Jelgavas policisti regulāri rīkoja un piedalījās šaušanas sacīkstēs uzrādot atzīstamu rezultātu. Līdzīga rakstura pilsētas un valsts mēroga sacīkstes notika katru gadu. Ar sportu brīvajā laikā nodarbojās arī Jelgavas cietuma darbinieki, 1939. gada vasarā cietuma darbinieki savām vajadzībām izveidoja basketbola un volejbola laukumu, laukumu iemēģināja cietuma darbiniekiem sacenšoties ar Jelgavas skolotāju komandu³⁴⁷. 1939. gada oktobra sākumā ar Jelgavas cietuma darbiniekiem sacensības volejbolā, basketbolā, šaušanā un novusā sarīkoja Rīgas centrālcietuma un termiņcietuma darbinieki³⁴⁸.

Sports jauniešu organizācijās. Sporta aktivitātes rīkoja arī Jelgavas un apriņķa skautu un mazpulku nodaļas. Jelgavā rīkotajās sporta sacīkstēs piedalījās Jelgavas Skolotāju institūta un Hercoga Pētera ģimnāzijas mazpulki. Mazpulku sportisti ar labiem panākumiem sacetās ar pilsētas vadošajām sporta biedrībām, piemēram, 1939. gada sākumā Hercoga Pētera ģimnāzijas mazpulku basketbolisti piedalījās kausa izcīņā basketbolā, kurā mazpulku basketbolisti zaudēja tikai aizsargu basketbola komandai³⁴⁹. 30. gadu otrajā pusē mazpulki sāka piekopt šaušanas sportu. Arī skauti piekopa sportu, skauti savā starpā rīkoja sacīkstes basketbolā un volejbolā un volejbolā. Skauti darbojās arī Jelgavas apriņķī, speciāls sakutu sports bija Dobelē. Jelgavas un Dobeles skautu komandas rīkoja savstarpējās sacīkstes basketbolā. Bez tradicionālajiem sporta veidiem Jelgavas skauti rīkoja iekšējās novusa un galda tenisa sacīkstes³⁵⁰.

Minoritāšu sporta aktivitātes. Jelgava un Jelgavas apriņķis bija ļoti latviski, taču gan Jelgavā, gan apriņķa pilsētās Aucē un Dobelē dzīvoja arī citu tautību iedzīvotāji. Iedzīvotāju skaita dēļ minoritāšu sporta biedrības pārsvarā atradās Jelgavā.

No minoritāšu sportistiem aktīvi Jelgavas sporta dzīvē darbojās ebreji, Jelgavā darbojās ebreju sporta biedrības "Hakoah" Jelgavas nodaļa³⁵¹. Ebreji aktīvi darbojās Jelgavas sporta dzīvē jau kopš 20. gadu vidus, "Hakoah" piedalījās galvenajās pilsētas futbola

³⁴⁶ Basketbols Jelgavas policijā. *Policija*. Nr. 3, 1939.

³⁴⁷ Cietuma darbinieku volejbola un basketbola laukums. *Zemgales Balss*. Nr. 167, 28.07.1939.

³⁴⁸ Jelgavas un Rīgas cietumu darbinieku draudzība sportā. *Zemgales Balss*. Nr. 200, 05.09.1939.

³⁴⁹ 894. Hercoga Pētera ģimnāzijas mazpulks basketbola II vietā Jelgavā. *Mazpulks*. Nr. 1, 1939.

³⁵⁰ Sports. *Zemgales Balss*. Nr. 34, 11.02.1938.

³⁵¹ Biedrības. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 11, 01.11.1939.

sacīkstēs, kā arī “Hakoah” darbojās Zemgales apgabala futbola savienībā kopš tās dibināšanas 1926. gadā, 1930. gada ievēlētajā savienības valdē par priekšsēdētāja biedru ievēlēja “Hakoah” pārstāvi. “Hakoah” regulāri sacentās ar latviešu sporta biedrībām dažāda līmeņa futbola sacīkstēs līdz pat 1940. gada vasarai. “Hakoah” bija viena no spēcīgākajām futbola komandām Jelgavā un Zemgalē. “Hakoah” pārstāvji darbojās Zemgales apgabala futbola savienības valdē. 1937./1938. gada futbola sezonā Zemgales apgabala futbola savienības rīkotajās sacīkstēs “Hakoah” pārstāvēja 19 spēlētāji. Bez futbola “Hakoah” sportisti nodarbojās arī galda tenisu.

Samērā aktīvi Jelgavā darbojās 1929. gadā dibinātās³⁵² lietuviešu sporta biedrības “Vytis” nodaļa³⁵³. Lietuvieši 30. gadu sākumā Jelgavā nodarbojās ar boksu, lietuvieši 1931. gada 29. martā piedalījās pilsētas boksa meistarsacīkstēs, startēja tikai divas komandas, bez lietuviešu bokseriem piedalījās 1. Jelgavas Sporta biedrības bokseri³⁵⁴. 1936. gada 4. Jūlijā “Vytis” apsveica LAS Jelgavas nodaļas dibināšanu³⁵⁵. 1936. gada 24. oktobrī notika Rīgas – Jelgavas boksa mačs, viens no Jelgavas komandas rezerves bokseriem bija no “Vytis” sporta biedrības³⁵⁶. Latvijas Smagatlētikas savienība 1933. gada augustā aizliedza “Vytis” sarīkot boksa sacīkstes, jo biedrība nebija nokārtojusi maksājumus ar smagatlētikas savienību³⁵⁷. Jelgavā darbojās krievu vingrošanas biedrības “Sokols” nodaļa. Nodaļas darbība nebija plaša vērīena, “Zemgales Balss” norādīts, ka nodaļa no 1934. līdz 1937. gadam bija pieklususi, 1937. gadā Jelgavas nodaļa sarīkoja vingrošanas vakaru, piedaloties arī Rīgas nodaļas pārstāvjiem³⁵⁸

Jelgavā sporta biedrības 20. – 30. gados pastāvēja arī vāciešiem, vāciešiem bija “Jelgavas airētāju klubs” un peldēšanas biedrība “Duše”. Abas sporta biedrības tika dibinātas 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta 20. gados atjaunoja darbību, abas vācu biedrības bija vecākās pilsētas biedrības, kas darbojās. Ar citiem sporta veidiem Jelgavā nodarbojās vācu skolēni, skolēniem rosīgi darbojās pilsētas sporta dzīvē, sacentās ar latviešu sporta biedrībām. “Jelgavas airētāju klubs” bija otrs lielākais airēšanas klubs Latvijā, airētāji pārsvarā rīkoja sacīkstes un piedalījās sacīkstēs ar Rīgas sporta biedrībām, kā arī ar ārzemju sportistiem. Latvijā “Jelgavas airētāju klubs” atsāka darbību 1922. gadā un kopš tā laika

³⁵² Cīrulis, A. Sports - visām tautām. *Jelgavas Ziņotājs*. Nr. 108, 1991.

³⁵³ Jelgavas lietuvji apvienojas, *Jaunākās Ziņas*. Nr. 18, 1937.

³⁵⁴ Boksa meistarsacīkstes Jelgavā. *Latviešu Balss*. Nr. 5, 1931.

³⁵⁵ Jelgavas strādnieku sportisti uzsāk darbību. *Rīts*. Nr. 189, 1936.

³⁵⁶ Jelgava – Rīga sacenšas boksa. *Sporta Pasaule*. Nr. 320, 1936.

³⁵⁷ Jelgavas meistarsacīkstes bokā. *Latvijas Kareivis*. Nr. 179, 1933.

³⁵⁸ Uz pareizā ceļa. *Zemgales Balss*. Nr. 278, 1937.

piedalījās visās rīkotajās airēšanas sacīkstēs³⁵⁹. Pēc preses ziņām var spriest, ka, atskaitot, airēšanu un peldēšanu vācu sporta biedrības ar latviešu sporta biedrībām kopīgās sacensībās nepiedalījās. Vācu sporta biedrības tika likvidētas 1939. gada beigās, kad 1939. gada 30. oktobrī Latvija ar Vāciju noslēdz līgumu par vācu tautības Latvijas pilsoņu izceļošanu uz Vāciju, 1939. gada 4. novembrī Sabiedrisko lietu ministrs Alfrēds Bērziņš pieņēma lēmumu par biedrības “Jelgavas airētāju klubs” slēgšanu³⁶⁰.

3.4. Sporta veidu savienības

Sporta biedrības sporta veidu popularizēšanas un attīstības nolūkos apvienojās sporta veidu savienībās. Jelgavas un Jelgavas apriņķī darbojās vairāku Latvijā populāro sporta veidu savienības.

Zemgales Apgabala Futbola Savienība. 1926. gada 8. jūlijā Jelgavas apgabaltiesas reģistrācijas nodaļa nolēma reģistrēt Zemgales Apgabala Futbola Savienību; Savienības valde atradās Jelgavā³⁶¹, apgabala komandas tika sadalītas 2 grupās Jelgavas un Ventspils³⁶², tas tika darīts, lai samazinātu ceļā pavadīto laiku braucot uz spēlēm. Futbola savienība organizēja futbola sacīkstes, sastādīja spēļu kalendāru un noteica spēļu norises vietas. Bez pieaugošo komandu turnīriem, tika noorganizētas jauniešu sacīkstes. Pirmajos darbības gados savienībā darbojās tikai Jelgavas biedrības, bet 10 darbības gadu laikā savienībā ietilpst komandas no Ventspils, Tukuma, Talsiem, Bauskas un Auces. Apskatot konkrēti Jelgavas un Jelgavas apriņķa biedrību dalību, redzams, ka savienībā darbojās visas lielākās Jelgavas sporta biedrības - 1. JSB, Jelgavas ASK, 16. JAPSK un “Hakoah”, savukārt no Jelgavas apriņķa ZAFS darbojās Auces “Ausma”³⁶³. ZAFS bija lielākā sporta organizāciju apvienība Zemgalē, 1937. gada sākumā ZAFS bija 15 sporta biedrības³⁶⁴. 1937./1938. gada sezonā dažādas savienības rīkotajās sacīkstēs Jelgavas apgabalā piedalījās 15 komandas, no tām 1 Latvijas virslīgas komanda, 6 A klases komandas un 8 jaunatnes komandas. Jelgavas apgabalā sacīkstēs piedalījās kopumā 268 futbolisti, visvairāk no ZAFS apgabaliem, visvairāk futbolistu 1937./1938. gada sezonā sacensības pieteica 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubs, 79 spēlētāji spēlēja aizsargu komandās³⁶⁵. 1937. gada futbola sezonu ZAFS

³⁵⁹ Veidemanis, K. Aktivitāti Jelgavas ūdenssportā!. *Zemgales Balss*. Nr. 158., 1938.

³⁶⁰ LNA LVVA 3724. f., 1. apr, 3154. l. (Biedrība “Jelgavas airētāju klubs”), 1. lp.

³⁶¹ Jelgavas apgabaltiesas reģistrac. nodaļa. *Valdības Vēstnesis*. Nr. 187., 1926.

³⁶² Rogenmanis, K. ZAFS 10 gadu jubileja. *Sporta Pasaule*. Nr. 196, 10.10.1935.

³⁶³ ZAFS 10 gadu jubileja. *Sporta Pasaule*. Nr. 196. 10.10.1935.

³⁶⁴ Kas vadīs šogad futbolsportu Zemgalē? *Zemgales Balss*. Nr. 54., 07.03.1937.

³⁶⁵ 547 futbolisti šogad spēruši bumbu Zemgales komandās. *Zemgales Balss*. Nr. 262., 17.11.1938.

atklāja ar zibeņturnīra rīkošanu Jelgavā un Aucē³⁶⁶. 1938. gadā ZAFS darbojās 5 komandas no Jelgavas: 16. JAPSK, Jelgavas ASK, 1. JSB, Jelgavas LAS, Jelgavas “Hakoah”, no Jelgavas apriņķa savienībā darbojās Auces “Ausma”. Zemgales apgabala futbola savienība bija rosīga futbola sacīkšu rīkošanā, atskatoties uz 1938. gada darbību, savienība uzskaitīja sarīkotos mačus, Jelgavā tika sarīkotas 67 futbola sacīkstes, savukārt Jelgavas apriņķa mazpilsēta Aucē tika sarīkotas 7 sacīkstes³⁶⁷.

Latvijas Vieglatlētikas Savienības Zemgales apgabala komiteja. Vieglatlētikas attīstības veicināšanai nolēma dibināt vieglatlētikas apgablu komitejas. Latvijas Vieglatlētikas Savienības Zemgales apgabala komiteja tika dibināta 1934. gada 22. novembrī, kad pirmajā sapulcē komiteja apsprieda darbības plānu, kas paredzēja dibināt sporta padomi, kas gādātu par materiālu un morālistisku atbalstu sportam Zemgalē, gādāt par piemērota sporta laukuma izbūvēšanu Jelgavā, kā arī panākt sportam piemērotu telpu ierīkošanu³⁶⁸. Padomē piesaistīja 30 redzamākos Zemgales pilsētu sabiedriskos darbiniekus, visvairāk locekļus padomē ieguva Jelgava 20, no Jelgavas apriņķa 3 locekļi padomē bija paredzēti Aucei un 2 Dobelei³⁶⁹. LVS nolēma piesaistīt kādu no savienības treneriem, lai tas palīdzētu sagatavoties Auces, Dobeles un Jelgavas sportistiem³⁷⁰. Zemgales apgabala komiteja 1935. gadā sarīkoja:

- 1 Apriņķa meistarsacīkstes Jelgavā,
- 2 Zemgales apgabala meistarsacīkstes,
- 3 Sporta propagandas svētkus Aucē un Dobelē,
- 4 Zemgales apgabala basketbola savienība³⁷¹

Par Zemgales apgabala komitejas darbību 30. gadu otrajā pusē ir skopas ziņas, presē praktiski ziņas par komiteju vairāk neparādās, savukārt vieglatlētikas sacīkstes mēdza rīkot arī Zemgales apgabala futbola savienība.

³⁶⁶ Pavasara zibeņturnīrs – 2. maijā. *Ventas Balss*. Nr. 43., 17.04.1937.

³⁶⁷ Zemgales apgabala futbola savienības gada darbs. *Zemgales Balss*. Nr. 97., 01.05. 1939.

³⁶⁸ LNA LVVA 1799. f., 2. apr., 222. l (LVS Zemgales apgabala komitejas valdes sēžu protokolu grāmata), 6. lp.

³⁶⁹ Sports. *Latvijas Kareivis*. Nr. 269, 28.11.1934.

³⁷⁰ LNA LVVA 1799. f., 2. apr., 222. l (LVS Zemgales apgabala komitejas valdes sēžu protokolu grāmata), 6. lp.

7. lp.

³⁷¹ LNA LVVA 1799. f., 2. apr., 222. l (LVS Zemgales apgabala komitejas valdes sēžu protokolu grāmata), 9. lp.

Zemgales apgabala basketbola savienība. Salīdzinoši vēlu tika sākts darbs pie viena no valstī populārākajiem sporta viediem - basketbola attīstīšanas provincē, 1939. pavasarī tika dibināta Zemgales apgabala basketbola savienība (ZABS), savienības vadība atradās Jelgavā. Savienību dibināja ar mērķi popularizēt basketbolu, savienība rīkoja gan Zemgales meistarsacīkstes basketbolā, gan Jelgavas pilsētas meistarsacīkstes basketbolā. Priekšdarbi savienības dibināšanai tika veikti jau 1938. gada vasarā, kad tika sastādīta savienības valde, tās sastāvu paredzēja nokomplektēt līdz 1. septembrim³⁷². ZABS sadalīja komandas pēc spēka divas līgās, pirmās līgas komandas sacentās par Zemgales meistara nosaukumu, no Jelgavas un apriņķa komandām pirmajā līgā startēja 1. Jelgavas sporta biedrība, ASK Jelgavas nodaļa, 16. Jelgavas APSK Jelgavas un Dobeles nodaļu komandas un 894. Hercoga Pētera ģimnāzijas mazpulku vienības komanda³⁷³. 1939. gada Zemgales apgabala basketbola sacīkstēs uzvarēja Jelgavas sporta biedrība³⁷⁴. Par basketbola attīstīšanas Jelgavā iespējām un basketbola stāvokli pilsētā 1. Jelgavas Sporta Biedrība aprakstīja iesniegumā, kas bija adresēts Latvijas Basketbola Savienībai (LBS), tajā minēts: “*No piecām Jelgavas sporta organizācijām ar basketbola un volibola piekopšanu nodarbojas četras organizācijas*³⁷⁵.” Iesniegumā minētas šādas sporta organizācijas: 16. JAPSK, 1. Jelgavas sporta biedrība, ASK Jelgavas nodaļa, Latvijas arodorganizāciju sporta (LAS) Jelgavas nodaļa. Basketbols bija populārs Jelgavas skolās, to norādīja arī 1. Jelgavas sporta biedrībā savā iesniegumā LBS. Ar basketbolu nopietni nodarbojās un labus rezultātus uzrādīja Hercoga Pētera ģimnāzija, Jelgavas valsts ģimnāzija, Jelgavas skolotāju institūts un Jelgavas valsts vācu ģimnāzija³⁷⁶. No iesnieguma var secināt, ka basketbols Jelgavas sporta biedrībās tika piekopts par spīti vingrotavu trūkumam, kā arī ar basketbolu nodarbojās Jelgavas skolās, respektīvi, jauniešu nodarbošanās ar basketbolu Jelgavā nebija problēma, tāpēc vajadzēja uzsākt basketbola organizētu vadīšanu. Pirmajās meistarsacīkstēs piedalījās 6 Jelgavas komandas, savukārt no Jelgavas apriņķa piedalījās viena komanda no Dobeles³⁷⁷.

Jelgavā un Jelgavas apriņķī darbojās vairākas nozīmīgas sporta biedrības, pirmkārt, jāmin 1. Jelgavas Sporta biedrība, biedrību bija 1898. gadā dibinātās “Kurzemes riteņbraucēju biedrības” pēctece, biedrība jau kopš 20. gadu sākuma atjaunoja sporta

³⁷² Izkops basketbolu province. *Zemgales Balss*. Nr. 179, 11.08.1938.

³⁷³ LNA LVVA 1799. f., 2. apr., 89. l. (Sarakste ar Zemgales apgabala basketbola savienību un tajā ietilpstošajām biedrībām), 29. lp.

³⁷⁴ Turpat, 40. lp.

³⁷⁵ Turpat, 44. lp.

³⁷⁶ Turpat, 44. lp.

³⁷⁷ Mūrnieks, A. Ko Zemgales basketbolam devis 1939. gads? *Sporta Pasaule*. Nr. 761., 18.01.1940.

aktivitātes, kā arī iekārtoja Jelgavas pirmo sporta laukumu. 20. gadu pirmajā pusē Jelgavas sporta dzīve atkopās no kara, sportu piekopa dažas sporta biedrības un kopējā sporta dzīve pilsētā samērā rosīga. Jelgavas apriņķī sportu popularizēja un sacīkstes rīkoja Strādnieku sports un sargs, savukārt citu sporta organizāciju darbība apriņķī bija ierobežota.

Jelgavā un Jelgavas apriņķī sporta dzīves avangardā 30. gados izvirzījās armijas un aizsargu organizācijas sporta klubi. Ar aizsargu sporta kluba darbības sākšanos sports Jelgavas apriņķī kļuva populārāks un sporta pasākumu skaits ievērojami pieauga, aizsargu sportistu darbības vērienu tas, ka gandrīz katrā apriņķa pagastā darbojās sporta pulciņš. Sporta pulciņu sportisti savā pagastā centās iekārtot sporta laukumu un organizēt sacīkstes, būtiski uzlabojot sportošanas apstākļus lauku pagastos. ASK Jelgavas nodaļa 30. gadu otrajā pusē bija viena no aktīvākajām sporta biedrībām gan sacīskšu organizēšanā, gan sporta organizēšanā. 30. gadu otrajā pusē Jelgavā un Jelgavas apriņķī darbību sāka Latvijas arodorganizāciju sports, ar plašo pārstāvniecību un aktivitātēm sportā, arodorganizāciju sports kļuva par vienu no Jelgavas un Jelgavas apriņķa vadošajām sporta organizācijām.

Jelgavā un Jelgavas apriņķī sporta dzīvē svarīga vieta bija skolu sportam. Jelgavas vidusskolu sportisti darbojās ļoti rosīgi, starp vidusskolām tika rīkotas sacīkstes dažādos sporta veidos. Vidusskolu sacensības bija nozīmīgs sporta notikums pilsētā, vidusskolas aktīvi darbojās arī Jelgavas un apriņķa pilsētu sporta organizēšanā, kā arī sporta popularizēšanā, pievienojoties sporta veidu savienībām.

Ar sportu nodarbojās arī ārpus sporta biedrībām, savas iekšējās sporta aktivitātes piekopa rūpnīcu strādnieki un pašvaldības iestāžu darbinieki. Ar sportu nodarbojās arī policisti un cietumu darbinieki, kuri savām vajadzībām iekārtoja sporta laukumu. Sporta piekopa arī Jelgavā dzīvojošo minoritāšu biedrības. Visaktīvāk Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīvē darbojās ebreju biedrības "Hakoah" futbola komanda, komanda piedalījās visās Jelgavas un apriņķa oficiālajās sacīkstēs, kā arī darbojās galvenajās sporta veidu savienību apgabalu komitejās.

4. K. ULMAŅA AUTORITĀRĀ REŽĪMA SPORTA POLITIKA 1934. – 1940.

K. Ulmaņa autoritārā režīmā iedoloģijā sportam arī tika atrasts pielietojums. Gan Ulmanis, gan citi autoritārā režīma augsta ranga darbinieki sportu propagandēja kā tautas vienotāju. 1934. gada 23. septembrī Rīgā tika sarīkoti Vispārējie tautas sporta svētki; šis bija viens no pirmajiem sporta pasākumiem, kur Ulmanis skaidroja sporta nozīmi autoritārajā režīmā. Sporta svētkus klātienē vērojusi ap 15 000 skatītāju, starp skatītājiem bija valsts presidents A. Kviesis, valdības ministri, armijas augstākie virsnieki, diplomātiskā korpusa pārstāvji un ārvalstu militārie pārstāvji. Ulmanis sportistiem veltītajā uzrunā atzīmēja, ka tika sarīkoti vienotās tautas sporta svētki; šos sporta svētkus varēja sarīkot tikai tāpēc, ka bija notikusi tautas apvienošana³⁷⁸. Ulmanis skaidroja, ka pēc 1934. gada 15. maija apvērsuma tauta atguva ticību saviem spēkiem³⁷⁹. Autoritārā režīma sporta politikas veidotāji lika uzvaru uz tautas sportu. Iespēja nodarboties ar sportu bija ikvienam, 1934. gada decembrī darbību sāka strādnieku arodorganizācu sporta biedrība “LAS”. Atklāšanas uzrunā arodorganizācijas vadītājs V. Feldmanis norādīja uz sporta lielo nozīmi valsts un strādnieku dzīvē³⁸⁰. Sporta nozīmi strādnieku dzīvē pamatoja ar to, ka tikai strādājo smagu fizisku darbu nevarēja izkopt visas muskuļu grupas. Strādnieku sports nevarēja sacensties ar spēcīgākajām Latvijas sporta biedrībām, bet tas neliedza piekopt sportu ar tiem, kam fiziskā sagatavotība nebija pašā augstākajā līmenī³⁸¹. 1936. gadā septembra sākumā K. Ulmanis Rīgā uzrunāja Vienības brauciena dalībniekus. Uzrunā Ulmanis skaidroja sporta nozīmi un turpmākos sporta uzdevumus. Par pašu Vienības braucienu Ulmanis skaidroja, ka riteņbraukšana bija vienīgais sporta veids, kas spēja apvienot plašas tautas masas, riteņbraukšana tika nodēvēta par īsto tautas sportu. Tieši riteņbraukšana palīdzēja izprast sporta nozīmi visās tā izpausmēs³⁸². Par sporta nozīmi Ulmanis izteicās arī 1937. gadā, kad tika atklāts Sporta nams Rīgā, Ulmanis sportu nodēvēja par tautu lielo vienotāju un plaisu izlīdzinātāju starp tautām³⁸³. Par sporta nozīmi Ulmanis runāja Uzvaras laukuma izbūves komitejas sēdē, runājot par Sporta nama izbūves darbiem, Ulmanis norādīja, ka valdība izprata sporta nozīmi. Ulmais runā norādīja, ka jaunatnei jānodrošina iespēja nodarboties ar sportu, jo sports veicināja fizisko un garīgo attīstību³⁸⁴. Par sporta nozīmi izteicās arī līdz sporta vadītājs M. Skujinieks. Skujinieks

³⁷⁸ Ar tautas apvienošanu domāts 1934. gada 15. maija apvērsums.

³⁷⁹ Tautā radusies jauna ticība saviem spēkiem. *Aizsargs* Nr. 10, 01.10.1934.

³⁸⁰ Strādnieku sporta biedrība atklāj darbību. *Rīts*. Nr. 110, 14.12.1934.

³⁸¹ Sporta nozīme strādnieku dzīvē. *Rīts*. Nr. 205, 28.07.1935.

³⁸² Valsts prezidenta Dr. Kārļa Ulmaņa norādījumi par sporta nozīmi valsts celtniecībā. *Tēvijas Sargs*. Nr. 37, 11.09.1936.

³⁸³ Sports ir tautu lielais vienotājs. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 98, 03.05.1937.

³⁸⁴ Jaunajai paaudeži jādod iespēja nodarboties ar sportu. *Sporta Pasaule*. Nr. 350, 01.02.1937.

novērtēja sporta lielo nozīmi, taču norādīja, ka ir atbalstāms tikai amatieru sports, jo sports nedrīkstēja būt par galveno brīvā laika pavadīšanas veidu. Sportošanai bija jābūt veidam kā jaunatne iegūtu spēkus garīgajam un arodnieciskam darbam³⁸⁵.

Sportā vadība Ulmaņa autoritārā režīma laikā piedzīvoja nozīmīgas izmaiņas. Pastiprināta valsts ietekme nenotiek uzreiz pēc 1934. gada 15. maijā apvērsuma, sports, iespējams, nebija tik svarīga nozare, kurā nekavējoties bija jāizpaužas jaunajam režīmam. Tomēr 1934. gada beigās tika doti skaidri plāni attiecība uz sportu. 1934. gada 23. septembrī Misnītru prezidents uzrunāja Vispārējo tautas sporta svētku dalībniekus; uzrunā Ulmanis teica, ka valdība saprot sporta nozīmi un pienācīgi sportu novērtēs³⁸⁶. 1934. gada novembra beigās Armijas Sporta klubs vadītājs pulkv. R. Klīnsons laikrakstā "Rīts" publicēja rakstu par sporta attīstību jaunajos apstākļos. Rakstā Klīnsons kritizēja pastāvošo sporta vadību un nespēju pietiekami efektīvi strādāt un sporta vadītāji sportam piesaistīja tikai šauru iedzīvotāju daļu, lai varētu piedalīties sacīkstēs un gūt peļņu. Rakstā pulkv. Klīnsons norāda kā būtu jāattīstās sportam turpmāk, sportam bija jāpiesaista plašas iedzīvotāju masas un sporta vadība valsts mērogā no sporta biedrībām jāpārņem valstij, jo biedrības nebija spējīgas pārvaldīt sportu valsts mērogā³⁸⁷. Sporta nozares vadīšanai 1936. gada 5. maijā valdība izsludināja likumu par fizisko kultūru un sportu³⁸⁸ un dibināja Fiziskās kultūras un sporta komiteju un par komitejas vadītāju iecēla Ministru prezidenta biedru M. Skujenieku³⁸⁹.

Jaunais likums paredzēja centralizētas vadības izveidi, likuma 2. pantā norādīts: „Sportu un fizisko audzināšanu vada un apvieno Latvijas fiziskās kultūras un sporta komiteja.” Sporta likuma nozīmi un valdības attieksmi pret sportu K. Ulmanis skaidroja 1936. gada septembra sākumā, uzrunājot Vienības brauciena dalībniekus, Ulmanis teica: “Kas zīmejams uz mani, tad es varu pateikt, ka esmu uzņēmis savā darba programmā arī sportu, un sports, šinī programmā uzņemts, tur arī paliksies. Tas nozīmē, kas es un valdība, atzīdami sporta svaru un nozīmi, sportu arī veicināsim un atbalstīsim. To apstiprina arī tas, ka mūsu zemē visu sporta lietu vadības, visa sporta priekšgalā ir nostādīts ministru prezidenta biedrs Skujinieka kungs”³⁹⁰. Izmaiņas Sporta likumā ieviesa 1938. gada 9. maijā Ministru kabinets veiktie grozījumi izglītības un kultūras nolikumā. Grozījumi noteica, ka

³⁸⁵ Skujinieks, M. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 1, 01.05.1937.

³⁸⁶ Tautā radusies jauna ticība saviem spēkiem. *Aizsargs* Nr. 10, 01.10.1934.

³⁸⁷ Klīnsons, R. Arī sportā parlamentārisms likvidējams. *Rīts*, Nr. 94, 28.11.1934, 2. lpp.

³⁸⁸ Lasis, J. Valdības lielais darbs sporta labā. *Sporta Pasaule*. 07.05.1936. Nr. 256, 1. lpp.

³⁸⁹ Šmits, A. Jauns pavasaris Latvijas sportā. *Starts*. 15.05.1936. Nr. 28. – 29., 3. lpp.

³⁹⁰ Valsts prezidenta Dr. Kārļa Ulmaņa norādījumi par sporta nozīmi valsts celtniecībā. *Tēvijas Sargs*. Nr. 37, 11.09.1936

uz Ministru prezidenta priekšlikumu Ministru kabinets ieceļ valsts sporta vadītāju, kas dod vadošos norādījumus fiziskās kultūras un sporta izveidošanā, darbībā un pārvaldībā³⁹¹. Vēl bez likuma pieņemšanas sportam 1936. gadā valdība piešķir finansu līdzekļus, tika apstiprināts, ka sportam budžetā paredzēti Ls 30 000, Kultūras fonds plānoja piešķirt Ls 100 00, bet no ikgadējiem ienākumiem paredzēja Ls 30 000, kopā sportam piešķirot Ls 160 000. Tomēr sporta nozare palika balstīta uz privātām iniciatīvām arī pēc līdzekļu piešķiršanas un likuma pieņemšanas³⁹².

1937. gadā sāka izdot ikmēneša sporta žurnālu “Fiziskā kultūra un sports”, žurnālā publicēja valsts nostāju sporta politikā. Jaunajā sporta žurnālā tika pamatota nepieciešamība pēc valsts izstrādāta fiziskā audzināšanas plāna, kā arī publikācijās tika sasaitīta fiziskā audzināšana atbilstoši autoritārā režīma idejām. Kā piemēru var minēt Izglītības ministrijas inspektora M. Štāla rakstā “Vingrošana kā audzināšanas līdzeklis” paustās atziņas par vingrošanu skolās, Štāls norādīja, ka vingrošanas ideāliem jābūt tādiem, kas attiecās uz visu tautu, kas ir sevišķi svarīgi kopš 1934. gada 15. maija³⁹³. 30. gadu otrajā pusē skaidri iezīmējās režīma plāni attiecībā uz sportu, “Fiziskā kultūra un sports” sāka publicēt rakstus, kuros pamato fiziskās kultūras nozīmi tautas veselības stiprināšanā³⁹⁴. Tika propagandēta tautas sporta svarīgā loma³⁹⁵. Jau ar pirmo žurnāla numuru tika publicēti fiziskās audzināšanas inspektora V. Cekula raksti par fiziskās attīstības normām ārzemēs, rakstos tika apskatīta fiziskā audzināšana tādās valstīs kā PSRS, Vācija, Itālija un Polija. Ne velti tika apskatītas valstis, kurās bija nodibināti antidemokrātiski režīmi, jo V. Cekuls atzina šo režīmu ievesto sporta pārvaldi³⁹⁶. Fizisko normu izstrāde visiem valsts iedzīvotājiem apstiprinājās I Sporta kongresā 1938. gadā. Obligāto normu nepieciešamību pamatoja ar to, ka obligātās sporta normas sagatavotu jaunatni ražīgam darbam un valsts aizsardzībai³⁹⁷.

K. Ulmaņa režīma sporta politiku noteikšanai 1938. gada 21. – 25. aprīlī Rīgā tika organizēts I Sporta kongress, uz kongresu ieradās 2000 dažādu nozaru pārstāvji, Referātus nolasīja Kara, Sabiedrisko lietu, Izglītības ministriju pārstāvji un ārsti. Kongresu apmeklēja vairākas augstas valsts un armijas amatpersonas, tādās kā Sabiedrisko lietu ministru Bērziņš, Valsts un Ministru prezidents K. Ulmanis, Ārlietu ministrs V. Munters, Izglītības ministrs

³⁹¹ Nodibināts valsts sporta vadītāja amats. *Sporta Pasaule*. 12.05.1938. Nr. 490, 1. lpp.

³⁹² Spāde, T. Sākas jauns posms Latvijas sporta dzīvē. *Sporta Pasaule*. 1936. Nr. 266, 1. lpp.

³⁹³ Štāls, M. Vingrošana kā audzināšanas līdzeklis. *Fiziskā kultūra un sports*. 01.01.1937. Nr. 1, 32. – 37. lpp

³⁹⁴ Turpat, 34. – 37. lpp

³⁹⁵ Bicziņš, A. Sports un veselība. *Fiziskā kultūra un sports*. 01.02.1937. Nr. 2, 46. – 47. lpp

³⁹⁶ Cekuls, V. Fiziskās normas attīstība dažādās valstīs. *Fiziskā kultūra un sports*. 01.01.1937. Nr. 1, 37. lpp

³⁹⁷ Turpat, 37. lpp

prof. Tentelis, Tautas labklājības ministrs J. Volonts. Vēl no augstām amatpersonām ieradās valsts kontrolieris J. Kaminskis, LU rektors prof. M. Prīmanis, Rīgas pilsētas priekšsēdētājs R. Liepiņš, kā arī armijas augstākā vadība³⁹⁸. Kongresā pieņēma sporta attīstības plānu, tajā noteica vairākus posmus, kuriem būtu jāiziet cauri.

Autoritārā režīma sporta dzīves vadītāji pieņēma vairākus plānus, kas attiecās uz skolēniem. I Sporta kongresā pieņemtie lēmumi tieši tika vērsti uz skolēniem. Piemēram, skolēni jau skolas laikā bija jāsaģatvojas dienestam armijā, uz šādu nodomu Sporta kongresā pieņēma šādus punktus: 1. Jaunatne jāsāk pieradināt pie šaušanas skolās un jaunatnes organizācijās,

2. Katrā apdzīvotā vietā, kur atrodas skolas vai jaunatnes organizācijas, jāierīko mazkalibra šautuves,
3. Kara dienests ir dabisks skolu fiziskās audzināšanas turpinātājs, tāpēc armijai jāņem daļība valsts fiziskās kultūras un sporta izkopšanā³⁹⁹.

1939. gada martā vieglatlētikas attīstīšanas plānotāji ieteica vieglatlētiķu pastiprināti mācīt skolā. Tika apspriesta ideja vieglatlētiķu ieviest jau pamatskolā un beidzot pamatskolu, skolēniem būtu jāparāda savas prasmes. Papildus jau esošajām sporta stundām gan pamatskolā, gan vidusskolā ieviestu 2 stundas nedēļai vieglatlētikas nodarbībām. Izvērtot šādu sistēmu, jaunieši jau skolā apgūtu vieglatlētikas pamatus un skolu beidzot, varētu iestāties kādā sporta pulciņā un turpināt pilnveidot savas prasmes un censties sasniegt augstus rezultātus. Bez praktiskām iemaņām jauniešiem būtu jāmācās arī teorija, lai jaunieši varētu mācīties vieglatlētikas teoriju ir nepieciešams izveidot komisiju, kas izstrādātu metodiskas grāmatas priekš pamatskolām, vidusskolām un sporta pulciņiem. Lai novērtētu sportistus ir nepieciešams izstrādāt jaunas vieglatlētikas normas, kuras izpildot, sportisti saņemtu nozīmes⁴⁰⁰. Skolēniem tika pievērsta liela uzmanība, kongresa dalībnieki bez jau minētās skolēnu piesaistīšanas šaušanai, tika piedāvāts sarīkot ikgadēju skolēnu spēju pārbaudi. Skolās plānoja ieviest obligātās peldēšanas nodarbības. Attiecībā uz visiem valsts iedzīvotājiem kongresā pieņēma lēmumu līdz 1939. gada 1. janvārim izstrādāt fiziskās attīstības normas dažādām iedzīvotāju grupām, ņemot vērā dzimumu, veselības stāvokli un auguma parametrus⁴⁰¹. Rezumējot kongresā pieņemtos lēmumus “*Fiziskā kultūra un sports*”

³⁹⁸ I Fiziskās kultūras un sporta kongress. *Fiziskā kultūra un sports*. 01.05.1938. Nr. 5, 2. lpp.

³⁹⁹ Spāde, T. Sporta kongresā pieņemtās tēzes. *Sporta Pasaule*, 25.04.1938, Nr. 485, 2. lpp.

⁴⁰⁰ Latvijas vieglatlētikas sporta plāns. *Aizsargs*. 1939. Nr. 3, 240. – 241. lpp.

⁴⁰¹ Sporta kongresa lēmumi. *Jaunākās ziņas*. Nr. 91, 25.04.1938.

publicēja karikatūru ar nosaukumu “Visiem jāvingro⁴⁰²”. 1940. gadā 18. – 20. martā Rīga Fiziskās kultūras un sporta komiteja sarīkoja I Latvijas vingrošanas darba skati. Viens no skates mērķiem bija parādīt un un propagandēt pareizu ķermeņa vingrošanu un vingrošanas mākslu piemērotu augumam un arodam⁴⁰³.

Bez praktiskā atbalsts, kas tika sniegts sporta dzīvei, sporta prese regulāri slavēja 15. maija nozīmi sportā, slavas dziesmas tika dziedātas īpaši, kad tuvojās apvērsuma gadadiena. Ikdienā Ulmani sporta presē slavēja kā sporta draugu un atbalstītāja, viņš ziedoja naudas summas sportam, ziedoja balvas, viņa vārdā tika nosaukti arī sporta pasākumumi, piemēram, visizteiktāk tas parādījās futbolā, jo kopš 1937. gada Latvijas futbola komandas cīnījās par Latvijas kausu, ko uzvarētājiem pasniedza Ulmanis⁴⁰⁴. Sportistu panākumu tika piedēvēti Ulmaņa pārraudzība veiktās sporta dzīves pārkārtošanas rezultātā. 1939. gadā, kad tika atzīmēta 5. apvērsuma gadadiena “*Sporta Pasaule*” publicēja veltījumu 15. maijam ar virsrakstu 15. maijs – vienota latvju sporta pamatakmens. 15. maijs deva latviešu sportam stāju. Attiecībā uz Ulmani, viņš publikācijā tiek dēvēts par zemes lielo saimnieku, kurš latvju sportam devis vienotu vadību, pabalstus sporta laukumu un sporta namu celšanai un algotu valsts treneru piesaistīšanu⁴⁰⁵. Savukārt 1940. gadā atzīmējot režīma 6. gadadienu “*Sporta Pasaule*” atskatījās uz padarīto aizvadītajos 6 gados, sporta pasākumi un sportistu panākumi tika pasniegti kā Ulmaņa režīma nopelns, tādā veidā tika uzskaitīti sasniegumi kopš 1934. gada: 1. gadā saskeltajā sportā sākās vienota doma un darbs, 2. gadā Latvijas basketbola izlase uzvarēja 1. Eiropas basketbola meistarsacīkstēs, 3. gadā Ulmanis dāvāja Latvijas kausu futbolā, kausa izcīņā piedalījās komandas no visas Latvijas, notika 1. Vienības brauciens, 4. gadā Rīgā notika 2. Eiropas meistarsacīkstes basketbolā, 5. gadā notika Latvijas sporta 1. kongres, 6. gadā Ulmanis ierosināja dibināt jaunu sporta biedrību “Viesturs”, kā arī prezidents atvēlēja Ls 30 000 ASK sporta laukuma izbūvei⁴⁰⁶.

⁴⁰² Visiem jāvingro, Fiziskās kultūras un sporta kongresa lēmums. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 6, 1938.

⁴⁰³ LNA LVVA 5487. f. (Sabiedrisko lietu ministrija), 1. apr., 33. l. (Sarakste ar organizācijām par dažādu pasākumu rīkošanu).

⁴⁰⁴ Atzinība uzvarētājiem. *Tevijas Sargs*. Nr. 40, 1937.

⁴⁰⁵ Smagars, A. 15. maijs – vienotā latvju sporta pamatakmens. *Sporta Pasaule*. 15.05.1939. Nr. 648, 2. lpp

⁴⁰⁶ Mūsu sporta lielais draugs. *Sporta Pasaule*. Nr. 814, 16.05.1940, 1. lpp.

4.1. Sabiedrisko lietu ministrija un sports

1937. gadā dibināja Sabiedrisko lietu ministriju⁴⁰⁷, līdz Latvijas okupācijai sports bija jaunās ministrijas pārziņā. 1937. gada 17. aprīlī prese ziņoja, ka par visiem iepļānotajiem sporta pasākumiem bija jāinformē Sabiedrisko lietu ministrija⁴⁰⁸; ministrijai bija jāiesniedz informācija par pasākuma vietu, laiku un pasākuma saturu. Sports nozare pilnībā pārgāja Sabiedrisko lietu ministrijas pārziņā 1938. gada sākumā kad no amata atbrīvoja līdzšinējo sporta vadītāju M. Skujenieku. Par jauno Fiziskās kultūras un sporta komitejas vadītāju Ministru kabinets uz Valsts un Ministru prezidenta priekšlikumu 1938. gada 17. februāra valdības sēdē iecēla Sabiedrisko lietu ministru Alfrēdu Bērziņu⁴⁰⁹, viņu iecēla arī par Latvijas Olimpiskās komitejas vadītāju⁴¹⁰. Bērziņš kā sporta dzīves vadītājs iecēla sporta savienību, apgabalu sporta savienību priekšniekus un locekļus, kā arī varēja noteikt savienību locekļu skaitu⁴¹¹. Sporta pārraudzība kopš 1938. gada pilnībā pārgāja valsts pārziņā, to veicināja 1938. gada 9. maijā Ministru kabineta veiktie grozījumi izglītības un kultūras nolikumā. Grozījumi noteica, ka uz Ministru prezidenta priekšlikumu Ministru kabinets iecēl valsts sporta vadītāju, kas dod vadošos norādījumus un rīkojumus fiziskās kultūras un sporta izveidošanā, darbībā un parvaldībā⁴¹². Fiziskās kultūras un sporta komiteja pārņēma savā ziņā sacensību rīkošanu, kurās piedalījās ārzemju komandas, lai Latvijas vārdu neskartu slikta slava, kuru sagādātu biedrības, kurām nav pieredzes starptautisku sacensību rīkošanā⁴¹³. Izmaiņas noteica vairākas būtiskas izmaiņas sportistu dalībai ārzemju sacīkstēs, ārzemju sacīkstēs sportisti drīkstēja izbraukt tikai ar Fiziskās kultūras un sporta komitejas atļauju, kā arī uz ārzemēm sportisti drīkstēja braukt tikai komitejas apstiprināta pārstāvja pavadībā. Ārzemēs sportisitem bija jārūpējas par Latvijas sporta labo slavu, respektīvi, sportistiem bija jāpiedomā par savu uzvedību, sportistiem esot ārzemēs bija savā starpā jāsarunājas latviski, kā arī sportistu pārstāvji nedrīkstēja būt aktīvi sportisti. Jaunās sporta likuma izmaiņas būtiski mainīja kārtību kā notika ārzemju sportistu aicināšana uz Latvijā rīkotajām sacīkstēm. Lai uzaicinātu ārzemju sportistu uz Latviju piedalīties sacīkstēs, bija nepieciešama attiecīgā sporta veida savienības un Fiziskās kultūras un sporta komitejas atļauja. Pieteikumā atļaujas saņemšanai bija jānorāda kādēļ nepieciešama ārzemju sportistu

⁴⁰⁷ Vakar sāka darboties sabiedrisko lietu ministrija. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 72, 02.04.1937.

⁴⁰⁸ Visi pasākumi jāpieteic sabiedrisko lietu ministrijai. *Rīts*. Nr. 105, 17.04.1937.

⁴⁰⁹ Valdības darbība. *Ministru kabineta sēde* 1938. gada 17. februārī. *Valdības Vēstnesis*. Nr. 40, 18.02.1938.

⁴¹⁰ Šmits, A. Minstrs A. Bērziņš – augstākais mūsu sporta vadītājs. *Starts*. 01.01.1938. Nr. 40, 3. lpp

⁴¹¹ Kārto mūsu sporta dzīves jautājumus. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 72, 29.03.1938.

⁴¹² Nodibināts valsts sporta vadītāja amats. *Sporta Pasaule*. 12.05.1938. Nr. 490, 1. lpp.

⁴¹³ Šmits, A. Minstrs A. Bērziņš – augstākais mūsu sporta vadītājs. *Starts*. 01.01.1938. Nr. 40, 3. lpp

dalība sacīkstēs un kādas materiālās saistības uzņēmās sacīkšu rīkotāji⁴¹⁴. 1938. gada 18. februārī piekrita sarīkot Fiziskās kultūras un sporta komitejas ierosināto sporta kongresu tā paša gada 22. – 24. aprīlī⁴¹⁵.

4.2. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš un sports

Alfrēds Bērziņš, līdzīgi Ulmanim, uzrunāja sportistu dažādos sporta pasākumus. Bērziņa uzrunās bez sportistu sveikšanas tika izklāstīta sporta nozīme autoritārajā režīmā.

Vēl pirms A. Bērziņš tika iecelts par augstāko sporta vadītāju, viņš uzrunāja sportistu. 1937. gadā Bērziņš uzrunāja aizsargu sporta svētku dalībniekus, runā Bērziņš uzsvēra, ka aizsargu sports bija nozīmīgs visam Latvijas sportam. Ministrs norādīja, ka aizsargu sportistiem savās rindās izdevās piesaistīt provinču pilsētu un lauku pagastu jauniešus, šajā sakarā minoto, ka ilgus gadus jaunatnei netika pievērsta uzmanība⁴¹⁶. 1937. gada janvāra sākumā LAS notika pasākums par godu organizācijas dibināšanas 2. gadadienai; pasākumu apmeklēja arī organizācijas patrons un idejiskais vadītājs Alfrēds Bērziņš.

Uzrunājot pasākuma dalībniekus Bērziņš skaidroja LAS devīzes “Par Vadoni!” nozīmi.

Bērziņš devīzi skaidroja kā aicinājumu strādāt par jaunā laikmeta ideoloģiju, par ideoloģijas vadītāju. Savukārt stāvēt par vadoni nozīmēja stāvēt par Latvijas cieņu, slavu un godu⁴¹⁷.

1938. gada 17. februārī Ministru kabinets Bērziņu iecēla par Fiziskās kultūras un sporta komitejas vadītāju, uz komitejas vicepriekšsēdētāja J. Anšmita apsveikumu Bērziņš atbildēja: “*Jaunajos apstākļos sports mūsu valsts dzīvē ir vienā no redzamākām vietām. Pēdējo gadu sasniegumi ir pateicoties ne tikai sportistu čaklumam, bet arī pateicoties tam, ka jūs esiet pratuši atminēt sportistu vajadzības, pratuši rast pareizos ceļus...*”⁴¹⁸. 21. februārī Fiziskās

kultūras un sporta komiteja noturēja palašināto sēdi, tās laikā M. Skujinieka vietā priekšsēdētāja amatā stājās A. Bērziņš. Stājoties amatā, Bērziņš uzrunāja komitejas locekļus un pateicās Skujiniekam par darbu. Uzrunā Bērziņš izcēla pārmaiņas sporta dzīvē pēc Ulmaņa apvērsuma: “*Pirms 15. maija sports bija privāta lieta un ar to nodarbojās tikai atsevišķas organizācijas. Jaunajos apstākļos sports tika ievirzīts mūsu valsts dzīves ļoti jūtāmā vietā, un ar pēdējā laika sasniegumiem varam lepoties.*”⁴¹⁹. 1938. gada notika I Latvijas Sporta kongress, arī A. Bērziņš kā augstākais sporta vadītājs uzrunāja kongresa

⁴¹⁴ Kārto mūsu sporta dzīves jautājumus. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 72, 12.02.1938.

⁴¹⁵ Lems par sporta dzīves turpmāko izveidošanu. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 41, 21.02.1938.

⁴¹⁶ Aizsargu sporta lielā nozīme. *Brīvā Zeme*. Nr. 188, 23.08.1937.

⁴¹⁷ Mūsu darbs un spēks Vadonim!. *Sporta Pasaule*. Nr. 344., 11.01. 1937.

⁴¹⁸ Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš Latvijas sporta dzīves augstākais vadītājs. *Motors*. Nr. 3, 01.03.1938.

⁴¹⁹ Sporta vadības maiņa. *Valdības Vēstnesis*. Nr. 43, 22.02.1938.

dalībniekus un viesus. Bērziņš akcentēja K. Ulmaņa un valdības lomu sporta veicināšanā: *“Jūs ar savu augsto personu un visu Jūsu valdību ar lielu nopietnību sekojat mūsu sporta dzīvei. No tā varam droši secināt ka sports mūsu laikā arī Latvijā vairs nav privāta jautājums, privāta lieta, nav atsevišķu biedrību jautājums, bet gan, ka sporta dzīves kārtošanā un veidošanā jo aktīvu dalību grib ņemt arī valsts vadība.”*⁴²⁰” A. Bērziņš norādīja uz valdības lomas pieaugumu sporta dzīves vadīšanā, pieminot arī valsts budžetā paredzētos līdzekļus sportam. Bērziņš savā runā pieminēja arī armijas interesi fiziski sagatavotu jauniešu uzņemšanā armijā, lai armijā jaunie karavīri tiktu apmācīti valsts aizsardzībai. 1938. gada 8. augustā A. Bērziņš pieņēma fiziskajai kultūrai un sporta komitejai pakļauto 16 sporta savienību priekšniekus. Bērziņš norādīja, ka sportu lietu kārtošana bija vieglāka nekā kādreiz, jo sporta savienību valdes bija kļuvušas neatkarīgākas no velēšanu intrigām, kas agrāk kavēja savienību tiešo darbu. Par savienību darbu Bērziņš teicis, ka ceļot katras savienības darbu, augs arī visas saimes sasniegumi un slava⁴²¹. Par 15. maija lielo nozīmi sporta dzīvē un turpmākajiem uzdevumiem sporta dzīvē Alfrēds Bērziņš skaidroja runā, kas bija veltīta jaunatnei. Savā runā Bērziņš skaidroja, ka Latvijas sporta dzīvē lielas pārmaiņas ieviesa jaunais laikmets, Bērziņš Ulmaņa režīmu sportā nodēvēja par sporta celtniecības laiku un aicināja jaunatni darboties celtniecības ideālu garā. Kārtējo rezi Bērziņš pamatoja valsts lomas pieaugumu sporta dzīvē, viņš skaidroja, ka vispirms ir nepieciešams radīt spēcīgu sporta dzīves organizāciju, lai varētu attīstīt sporta dzīvi. Bērziņš salīdzināja sporta stāvokli pirms un pēc 1934. gada 15. maijā: *“Agrāko laiku pirms 1934. gada 15. maija trūkumi mūsu sporta lietā lielā mērā izskaidrojami ar to, ka nebija tur pietiekošas plānveidības un līdz ar to nebija iespējams realizēt liela apmēra sistemātiskus darbus mūsu sporta dzīves izkopšanai”*⁴²². Sportu Bērziņš uzskatīja par veidu kā izaudzīnāt jaunajam laikmetam piemērotu cilvēku.

Bērziņš bez autoritārā režīma ideoloģijas slavēšanas izteica savu veidokli par valsts piešķirto līdzekļu izlietošanu un sporta laukumu būvniecību. Bērziņš uzsaktīja, ka sporta laukumu būvēšana un uzturēšana nebija valsts uzdevums. Arī valsts piešķirto līdzekļu izlietošana sporta būvēm nebija vēlama. Bērziņa ieskatā valsts piešķirtie līdzekļi bija jāizlieto svarīgākām sporta programmām. Bērziņš uzsaktīja, ka sporta laukumu būvniecība un uzturēšana bija jāveic pašiem sportistiem; brīvajā laikā būvējot vai uzturot sporta laukumus, nevis algotu darbiniekus, kas darbus būtu darījuši⁴²³. A. Bērziņš runās uzsvēra sporta nozīmi

⁴²⁰ Pirmais Latvijas fiziskās kultūras un sporta kongress. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 5, 01.05.1938.

⁴²¹ Sporta savienību priekšnieki pie valsts sporta vadītāja. *Zemgales Balss*. Nr. 177, 09.08.1938.

⁴²² Sports jaunatnei. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 3, 01. 03.1938.

⁴²³ Ministra A. Bērziņa runas noslēgums. *Starts*. Nr. 41, 01.07.1938.

valsts aizsardzības spēju stirpināšanā. Vienu no runām ar sporta sasitšanu ar valsts aizsardzību ministrs veltīja aizsargu šaušanas sacīkšu dalībniekiem 1939. gada 23. septembrī, runā Bērziņš norādīja, ka šausanas sportā iegūtās prasmes apieties ar ieročiem noderētu, kad dalībnieku kļūtu par tēvzemes sargiem⁴²⁴. 1940. gada 18. – 20. martā Rīgā notika Pirmā Latvijas vingrošanas darba skate, dalībniekus uzrunāja A. Bērziņš, savā runā viņš paskaidroja fiziskās audzināšanas un sporta galveno uzdevumu: “...*Fiziskās audzināšanas un sporta uzdevums valstī ir: veicināt tautas dzīvā spēka saglabāšanu un sekmēt visu pilsoņu veselības līmeņa un labklājības pacelšanu*”⁴²⁵. Bērziņš kā vēl vienu uzdevumu minēja, ka vajag panākt, ka fiziskās kultūras pasākumi ietekmētu visas dzīves nozares. Tādu stāvokli, pēc Bērziņa domām, varēja panākt, ja būtu vienota sadarbība no ieinteresētā resora līdz visplašākajām sportistu aprindām.

K. Ulmaņa autoritārā režīma laikā sporta dzīve piedzīvoja būtiskas izmaiņas, pirmkārt, jāmin valsts nozīmes pieaugums sporta dzīves organizēšanā. 30. gadu otrajā pusē Latvijā tika pieņemts sporta likums, ar likuma pieņemšanu tika centralizēta sporta pārvalde, sporta biedrību darbību ietekmēja Fiziskās kultūras un sporta komiteja. Sports Ulmaņa autoritārā režīma laikā kļuva par daļu no režīma ideoloģijas. Latvija sporta vadītāji noteica sporta politiku, sporta jaunus uzdevumus. Sportam bija jākļūst par jauno valsts sargu audzinātāju, sporta politikas izveides augstākais punkts bija I Latvijas sporta kongress, kura laikā tika izvirzīti turpmākie uzdevumi, galvenais kongresa vēstījums bija, ka turpmāk ikvienam valsts iedzīvotājam būs jāvingro.

30. gadu beigās sporta pārraudzība tika nodota Sabiedrisko lietu ministrijai, sporta pasākumu rīkošanu, sporta darbinieku iecelšanu un citus sporta dzīvi ietekmējošus lēmumu pieņēma Sabiedrisko lietu ministrs Alfrēds Bērziņš, viņš arī bija augstākais sporta vadītājs. Sabiedrisko lietu ministrijai bija nozīmīga loma pār sporta biedrību darbību, visu plānoto sporta pasākumu rīkošana bija jāsaskaņo ar ministriju, sporta biedrības bez ministrijas atļaujas nedrīkstēja ne tikai rīkot sacīkstes ar ārzemju komandu dalību, bet arī braukt uz ārzemju sacīkstēm.

⁴²⁴ Mūsu aizsargi izcīna Valsts prezidenta balvu. *Sporta Pasaule*. Nr. 712., 25.09.1939.

⁴²⁵ Vingrošanas darba skate – iespaidīgs latviešu fiziskās kultūras demonstrējums. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 4, 01.04.1940.

SECINĀJUMI

Vēstures avotu un literatūras analīze ļauj konstatēt, ka sports Jelgavā līdz Pirmajam pasaules karam kļuva par nozīmīgu sabiedriski kultūrālās dzīves daļu. Sportošana dažu gadu desmitu laikā kļuva par jaunu brīvā laika pavadīšanas veidu visām sabiedrības grupām. Salīdzinot sporta norises Jelgavā ar salīdzinoši netālo Rīgu un arī Krieviju, var konstatēt, ka sporta dzīves attīstību noteica vispārējās tendences. Jelgavas sporta dzīvē svarīga nozīme bija Rīgas tuvumam. Jo jau 20. gadsimta sākumā Jelgavas un Rīgas sporta biedrībām bija stabili sporta sakari, kā rezultātā Jelgavas sporta biedrību sportistu sniegums auga, jo bija iespējams sacensties ar labākajiem Rīgas un ārzemju sportistiem.

Laikaposmā pēc 1905. gada revolūcijas līdz Pirmajam pasaules karam Jelgavas sporta dzīve piedzīvoja uzplaukumu, tika dibinātas vairākas jaunas sporta biedrības, kā arī bez sporta biedrībām pilsētas sporta dzīvē iekļāvās Jelgavas vidusskolu sportisti. Sporta dzīve kļuva daudzveidīgāka, Jelgavas sporta biedrības un vidusskolas piekopa tādus sporta veidus kā futbolu un hokeju, ziemā populāra bija slidošana.

Ilgstošas karadabības un okupāciju rezultātā Jelgava, noslēdzoties Neatkarības karam, bija stipri cietusi, lielākā daļa iedzīvotāju bija pametuši pilsētu. Sporta dzīve Jelgavā bija jāorganizē no jauna. 20. – 30. gados sportā nozīmīga vieta bija pašvaldības atbalstam, jo sporta līmenis auga, sportistiem bija nepieciešami atbilstoši laukumiem un sporta inventārs, kā arī sportisti regulāri piedalījās sacīkstēs citās Latvijas pilsētās. Pilsētas valdes nozīmi sporta dzīvē varētu dalīt nosacīti trijos posmos, jo bija redzama pilsētas valdes attieksmes maiņa pret sporta. Pirmais posms nosacīti bija 20. gadu sākums, kad pilsētas valde pret sporta biedrību lūgumiem atbalstīt sporta biedrības izturējās noraidoši, kaut arī vismaz kopš 1920. gada februāra Jelgavas administratīvajās robežās rīkotos sporta pasākumus aplika ar Izprieču nodokli. Nodokļa esamību sporta biedrības neuztvēra pozitīvi, Jelgavas pilsētas valdei, galvenokārt, atbrīvošana no Izprieču nodokļa lūdza sporta biedrības. Par otro posmu pilsētas valdes nostājā pret sportu varēja uzskatīt laiku no 1927. līdz 1934. gadam, kad pilsētas valde no atsevišķu sporta pasākumu rīkošanas neiekasēja Izprieču nodokli, kā arī par pilsētas līdzekļiem iegādājās ceļojošu balvu vieglatlētkas sacīkšu uzvarētājiem, apbalvoja labākos apriņķa policijas šaušanas sacīkšu dalībniekus un piešķīra līdzekļu sportistu dalībai sacīkstēs ārpus Jelgavas. Arī kopš 20. gadu otrās puses pilsētas valde piešķīra līdzekļus sporta infrastruktūras labiekārtošanai un jaunu sporta objektu celtniecībai. Trešais posms bija 1934. – 1940. gads, kad Jelgavas pilsētas valdes atbalsts sportam jūtami pieauga. Atbalsts izpaudās

ne tikai kā balvu iegāde par pilsētas līdzekļiem, bet kopš 30. gadu otrās puses sāka apspriest jauna stadiona celtniecību, kā arī tika uzsakti stadiona celtniecības priekšdarbi. Jelgavas pilsetas valdes atbalsts sportam pieauga ciešā valsts sporta politikas ietekmē, kas kopš 1936. gada sporta dzīvē ieņēma galveno lomu.

Jelgavā un Jelgavas apriņķī 20. – 30. gados darbojās vairākas sporta biedrības, pirmkārt, jāizceļ “Kurzemes riteņbraucēju biedrības” darbības atjaunošana, kopš 1924. gada biedrība darbojās kā 1. Jelgavas Sporta biedrība. Jelgavā un Jelgavas apriņķī darbojās arī Latvijas sportā nozīmīgas sporta biedrības, 1921. gadā Jelgavas garnizonā dibināja Armijas Sporta kluba nodaļu. Armijas sportisti bija starp vadošajiem Jelgavas sportistiem un armijas sporta darbinieki aktīvi iesaistījās sporta dzīves organizēšanā Jelgavā, Jelgavas apriņķī un visa Zemgalē. Jelgavā Un Jelgavas apriņķī 1934. gadā sāka darboties 16. Jelgavas aizsargu pulka sporta klubs, tieši apriņķa pagastos aizsargu sportisti kļuva par galvenajiem sporta dzīves organizētājiem, jo gandrīz katrā lauku pagastā darbojās aizsargu sporta pulciņš. Bez sporta biedrību sacīkstēm Jelgavā un Jelgavas apriņķī izvērsās vidusskolu sports, vairākas Jelgavas vidusskolas organizēja sporta dzīvi skolās, kā arī nodibināja sakarus ar citu pilsētu vidusskolām. Sporta biedrības bija nozīmīgākās pilsētas un apriņķa sporta dzīves organizētājas, taču ne vienīgās. Ar fiziskā spēka izkopšanu vai vingrošanu nodarbojās dažādas sabiedrības grupas. Kopš 20. gadu sākuma var konstatēt, ka sporta elementu piekropšanu veicināja arī privātas aktivitātes, Jelgavā publiskās vietās uzņēmīgi pilsoņi uzstādīja vingrošanas stieņus. K. Ulmaņa autoritārā režīma laikā sportu propagandēja kā tautas vienotāju un režīmam atbilstošu iedzīvotāju sagatavotāju. Jelgavā tautas sports izpausmes bija strādnieku un ierēdņu sporta popularitātes pieaugums. Jelgavā atsevišķās rūpnīcās iekārtoja sporta laukumus un pilsētā iekārtoja speciāli strādniekiem paredzētu sporta laukumu.

Latvijā 20. – 30. gados sporta popularizēšanas un attīstīšanas nolūkos dibināja sporta veidu savienības, lai sports kļūtu populārs ārpus Rīgas, tika dibinātas reģionālās sporta veidu savienības un apgabalu komitejas. Jelgavā un Jelgavas apriņķī darbojās futbola, basketbola un vieglatlētikas savienības, kā arī katra Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta biedrība varēja iestāties arī citās sporta biedrībās. Sporta veidu savienību dibināšana ļauj secināt, ka sports Jelgavā un Jelgavas apriņķī nebija atrauts no Latvijas sporta vispārējās situācijas, tieši otrādi, Jelgavas un Jelgavas apriņķa sporta dzīvē bija vērojamas Latvijas sporta tendences.

30. gadu otrajā pusē Latvijas sporta dzīvē pārmaiņas ieviesa K. Ulmaņa autoritārais režīms. Savu vietu autoritārā režīma ideoloģijā ieguva arī sports, kopš 1936. gadā pieņemtas Sporta likuma, sporta dzīve kļuva par valsts regulētu jomu. Pilnīgu valsts lomas pieaugumu

sporta dzīvē veicināja sporta pārraudzības nodošana Sabiedrisko lietu ministrijai. Par augstāko Latvijas sporta dzīves vadītāju iecēla Sabiedrisko lietu ministru A. Bērziņu. 1938. gadā pieņēma grozījumus Sporta likumā, likuma grozījumi ierobežoja sporta biedrību darbību, jo visi plānotie sporta pasākumi bija jāpiesaka Sabiedrisko lietu ministrijā, tā pat bez ministrijas akcepta sporta biedrības nedrīkstēja doties uz ārzemēm piedalīties sacīkstēs, kā arī nedrīkstēja uz Latviju aicināt ārzemju sportistus. Sabiedrisko lietu ministrs un valsts sporta vadītājs 1938. gadā apstiprināja I Latvijas sporta kongresa rīkošanu, kongresā apsprieda jaunas sporta politikas plānošanu. Autoritārā režīma sporta politika bija vērsta uz sporta masveidību, režīma sporta politikas veidotāji plānoja ieviest fiziskās sagatavotības plānu. Ik vienam Latvijas iedzīvotājam, atkarībā no dzimuma, vecuma, veselības stāvokļa, bija jāizpilda konkrētas fiziskās prasības.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

I Avoti

1) Npublicētie

a) arhīvu materiāli:

1. LNA LVVA 3723. f. (Iekšlietu ministrijas Pašvaldību departaments), 2. apr.
2. 2013. l. (1920. gada Jelgavas pilsētas avldes sēžu protokolu noraksti), 334. lp.
3. 2103. l. (1929. gada Jelgavas pilsētas valdes sēžu protokolu noraksti), 151. lp
4. 2021. l. (1927. gada Jelgavas pilsētas valdes sēžu protokolu noraksti), 18. lp.
5. 2022. l. (1929. gada Jelgavas pilsētas valdes sēžu protokolu noraksti), 60. lp.
6. LNA LVVA 807. f. (Jelgavas pilsētas valde), 2. apr
7. 258. l. (Balvas policijas darbiniekiem – labākajiem šāvējiem), 2., 8., 15. lp
8. 178. l. (Strādnieku biedrības: 1) Tautas nama biedrība, 2) Strādnieku Sports un Sargs, 3) Raiņa klubs), 35. lp.
9. 210. l. (1. Jelgavas Sporta biedrība), 1. 8., 10. lp.
10. 348. l. (Jelgavas strādnieku arodbiedrība), 9., 10., 11., 14., 16., 41., 55., 56. lp.
11. 1013. l. (Armijas sporta kluba sarakste ar pilsētas valdi), 1. – 6. lp.
12. 987. l. (Jelgavas aizsargu pulka sarakste ar pilsētas valdi), 11., 12. 31., 32. lp.
13. 471. l. (Sarakste ar sporta biedrībām), 5., 7. 8., 9., 15., 16. lp.
14. 468. l. (Sarakste ar labdarības biedrībām biedrībām, sporta bedrībām un ziedojumi), 16., 55., 64., 65., 91, 93., 96., 97., 101. ,104., 116. lp.
15. LNA LVVA 1491. f. (Kurzemes divīzijas 3. Jelgavas kājnieku pulks (Jelgava)), 2. apr.
16. 1973. l. (Dažāda sarakstīšanās ar Jelgavas garnizonu 1930. gadā), 66. lp.
17. 1979. l. (Jelgavas garnizona vispārejā lieta), 40., 41., 44. lp.
18. LNA LVVA 1479. f. (Armijas Sporta klubs), 1. apr.
19. 54. l. (Dažāda rakstura sarakstīšanās), 24., 141., 146. – 148. lp.
20. LNA LVVA 3700. f. (16. Jelgavas aizsargu pulka fonds), 1. apr.
21. 495. l. (Sporta lietas 1936. gads), 13, 74. lp.

22. 496. l. (16. Jelgavas aizsargu pulka sporta pulciņa darbība 1936. gadā), 62. – 63. lp.
23. 497. l. (16. JAP smagatlētikas sekcijas protokolu grāmata), 5. – 8. lp.
24. 503. l. (1937. gada sarakstīšanās), 3., 25., 88., 155. lp.
25. 508. l. (Dažāda rasktura sarakstīšanās sporta pulciņa lietās), 8., 31., 85., 90., 91. lp.
26. 509. l. (1939. gada dokumentu reģistrs, sports), 41. lp.
27. LNA LVVA 2012. f. (Biedrība Strādnieku Sports un Sargs), 1. apr.
28. 247. l. (SSS Lielplatones nodaļas sēžu un biedru sapulču protokoli), 1. lp.
29. 162. l. (Auces nodaļas valdes sēžu un biedru sapulču protokoli), 1. lp.
30. LNA LVVA 1799. f. (Sporta un tūrisma biedrības), 2. apr.
31. 222. l. (LVS Zemgales apgabala komitejas valdes sēžu protoklu grāmata), 6., 9. lp.
32. 89. l. (Sarakste ar Zemgales apgabala basketbola savienību un tajā ietilpstošajam biedrībām), 29. 40., 44. lp.
33. LNA LVVA 3724. f. (Sabiedrisko lietu ministrijas Preses un biedrību departaments (Rīga)), 1. apr.
34. 3153. l. (Aizsargu lūgums piešķirt biedrības dārzu), 9., 15. lp.
35. 3154. l. (Biedrība “Jelgavas airētāju klubs”), 1., 9. lp.

b) JVMM materiāli:

1. JVMM, ZA – 275/ A. Strekavina 2. atmiņu burtnīca

2) publicētie:

a) Statistikas datu krājumi

1. Salnais, V., Maldups, A. *Pilsētu apraksti. (Pēc 1935. gada tautas sējumu – mājlopu un tirzniecības – rūpniecības skaitīšanas materiāliem)*. IV Jelgava. Rīga: Valsts Statistikas Pārvaldes izdevums, 1936, 185 lpp.
2. Sast. Kurzemnieks G. *Beedribu Kalendars 1913*. Jelgava: Latviešu Lauksaimnieku Ekonomiskās Sabiedrības drukātava, 1913, 226. – 227. lpp
3. Jelgava: tūristu vadonis. 1932, 136 lpp.

c) atmiņu krājumi:

- Dikmanis, J. *60 sporta gadi. Piedzīvojumi, novērojumi un iespaidi sportā un sabiedriskā darbā*. Ņujorka: 1965, 128 lpp.

d) prese:

1) **Auce**

- Lielāks sporta laukums. *Auce*. Nr.,1. 30.04. 1934.

2) **Aizsargs**

- Tautā radusies jauna ticība saviem spēkiem. *Aizsargs* Nr. 10, 01.10.1934.
- Latvijas vieglatlētikas sporta plāns. *Aizsargs*. 1939. Nr. 3, 240. – 241. lpp

3) **Baltijas Vēstnesis**

- Rīgas riteņbraucēju biedrības. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 191., 25.08.1897.
- No Jelgavas. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 107., 15.05.1899.
- II Rīgas riteņbraucēju biedrība. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 136., 22.06.1899.
- Kurzemes riteņbraucēju biedrība. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 198, 03.09. 1903. 2. lpp..
- No Jelgavas. *Baltijas Vēstnesis*. Nr. 110, 23.05.1907

4) **Brīvā Zeme**

- Jelgavas apriņķa dzīve un darbs skaitļos. *Brīvā Zeme*. Nr. 282, 11.12.1936.
- Aizsargu sporta lielā nozīme. *Brīvā Zeme*. Nr. 188, 23.08.1937.

5) **Dzimtenes Vēstnesis**

- Jelgavas sporta biedrība “Titāns”. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 78, 08.04.1914.
- Sports. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 99, 02.05.1914.
- Sports. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 10, 10.01.1914.
- Airēšanas sacīkstes. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 165, 22.07.1914.
- Sports. *Dzimtenes Vēstnesis*. Nr. 57., 28.02.1915.

6) **Darba Uzvara**

- Liberts, V. Jelgavas peldēšanas sporta vēsturē ielūkojoties. *Darba Uzvara*. Nr. 118, 26.07.1980
- Cīrulis, A. “Karalienes” pirmie soļi Jelgavā. *Darba Uzvara*. Nr. 204, 28.12.1985.
- Cīrulis, A. Jelgavnieki II Viskrievijas olimpiādē. *Darba Uzvara*. Nr. 185, 1986.

7) **Fiziskā kultūra un sports**

- Štāls, M. Vingrošana kā audzināšanas līdzeklis. *Fiziskā kultūra un sports*. 01.01.1937. Nr. 1, 32. – 37 . lpp

- Bicziņš, A. Sports un veselība. *Fiziskā kultūra un sports*. 01.02.1937. Nr. 2, 46. – 47. lpp
- Sports jaunatnei. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 3, 01. 03.1938.
- I Fiziskās kultūras un sporta kongress. *Fiziskā kultūra un sports*. 01.05.1938. Nr. 5, 2. lpp.
- Visiem jāvingro, Fiziskās kultūras un sporta kongresa lēmums. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 6, 01.06.1938.
- Plūms, Ad. Latvijas sporta 20 gadi. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 11, 01.11.1938.
- Biedrības. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 11, 01.11.1939.
- Vingrošanas darba skate – iespaidīgs latviešu fiziskās kultūras demonstrējums. *Fiziskā kultūra un sports*. Nr. 4, 01.04.1940.

8) Jaunākās Ziņas

- Jelgavas lietuvji apvienojas, *Jaunākās Ziņas*. Nr. 18, 23.01.1937.
- Sports ir tautu lielais vienotājs. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 72, 03.05.1937.
- Vakarsāka darboties sabiedrisko lietu ministrija. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 98, 02.04.1937.
- Kārto mūsu sporta dzīves jautājumus. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 72, 12.02.1938.
- Lems par sporta dzīves turpmāko izveidošanu. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 41, 21.02.1938.
- Kārto mūsu sporta dzīves jautājumus. *Jaunākās Ziņas*. Nr. 72, 29.03.1938.
- Sporta kongresa lēmumi. *Jaunākās ziņas*. Nr. 91, 25.04.1938.

9) Jaunā Latviešu avīze

- Futbols. *Jaunās Latviešu Avīzes*. Nr. 80., 04.10.1913.

10) Jelgavas Ziņotājs

- Cīrulis, A. Sports - visām tautām. *Jelgavas Ziņotājs*. Nr. 108, 1991.

11) Kadets

- Akermanis, V. Armijas sporta 15 darba gadi. *Kadets*. 1934, Nr. 7., 66. – 67. lpp.

12) Latviešu Avīzes

- Kurzemes Riteņbraucēju biedrība. *Latviešu Avīzes*. Nr. 58, 01.03.1915.,3. lpp.

13) Latviešu Balss

- Boksa meistarsacīkstes Jelgavā. *Latviešu Balss*. Nr. 5, 1931

14) Latvijas Kareivis

- Karavīru dzīve. *Latvijas Kareivis*. Nr. 117, 27.05.1925
- 3. Jelgavas pulka 7. gadasvētki. *Latvijas Kareivis*. Nr. 181, 17.08.1926.
- Jelgavas meistarsacīkstes bokā. *Latvijas Kareivis*. Nr. 179, 13.08.1933.
- Sports. *Latvijas Kareivis*. Nr. 90, 22.04.1936.
- Latvijas fiziskās kultūras un sporta un olimpiskās komitejas kopsēde. *Latvijas Kareivis*. Nr. 94., 28.04.1937.

15) Latvju Sports

- Latv. Sp. Organ. Apveenība. *Latvju Sports*. Nr.3., 1923.

16) Mans Žurnāls

- Zemgalietis. Sports Jelgavas skolās. *Mans Žurnāls*. Nr. 10, 01.10.1929.

17) Mazpulks

- 894. Hercoga Pētera ģimnāzijas mazpulks basketbola II vietā Jelgavā. *Mazpulks*. Nr. 1, 15.01.1939.

18) Militārais Apskats

- Kā darbojas Armijas sporta klubs. *Militārais Apskats*. 1934, Nr. 5. 942. – 943. lpp.

19) Motors

- Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš Latvijas sporta dzīves augstākais vadītājs. *Motors*. Nr. 3, 01.03.1938.

20) Policija

- Futbols Jelgavas policijā. *Policija*. Nr. 0, 01.01.1939.
- Gailītis, J. Basketbols Jelgavas policijā. *Policija*. Nr. 3., 01.03.1939.

21) Policijas Vēstnesis

- Rīgas policijas darbinieku sporta kluba biedru pilnsapulce. *Policijas Vēstnesis*. Nr. 7, 22.01.1924.

22) Rīts

- Klinsons, R. Arī sportā parlamentārisms likvidējams. *Rīts*, Nr. 94, 28.11.1934, 2. lpp.
- Strādnieku sporta biedrība atklāj darbību. *Rīts*. Nr. 110, 14.12.1934.
- Sporta nozīme strādnieku dzīvē. *Rīts*. Nr. 205, 28.07.1935
- Jelgavas strādnieku sportisti uzsāk darbību. *Rīts*. Nr 189, 1936.
- Visi pasākumi jāpieteic sabiedrisko lietu ministrijai. *Rīts*. Nr. 105, 17.04.1937.

23) Sadzīve

- Kurzemes Riteņbraucēju biedrības gada sapulce. *Sadzīve*. Nr. 23, 26.02.1911. 2. lpp.
- Kurzemes Riteņbraucēju biedrība. *Sadzīve*. Nr. 34, 22.03.1914.
- Jelgavas sporta biedrība “Titan”. *Sadzīve*. Nr. 35, 27.03.1914.

24) Skolu Dzīve

- Skolu sports Jelgavā. *Skolu Dzīve*. Nr. 6, 01.02.1935., 6. lpp.
- V. V. Hercoga Pētera ģimnāzija slido...*Skolu dzīve*. Nr. 6, 01.02.1935., 21. – 22. lpp.
- Dobeles pils. ģimn. *Skolu dzīve*. Nr. 10, 01.05.1936., 23. lpp.
- Gulbis, J. Sports. *Skolu Dzīve*. Nr. 8, 01.04.1937., 18. lpp.
- Sports. *Skolu Dzīve*. Nr. 7., 01.05.1939., 23. lpp.

25) Sporta Pasaule

- Sports Dobelē. *Sporta Pasaule*. Nr. 19., 15.08.1932.
- Sporta dzīve Dobelē. *Sporta Pasaule*. Nr. 30, 31.10. 1932.
- Salmiņš, Ž. Jelgavas vieglatlētikas sezonu beidzot. *Sporta Pasaule*. Nr. 79.,09.10. 1933.
- Salmiņš, Ž. Sporta gaitas Jelgavas skolās. *Sporta Pasaule*. Nr. 101, 12.03.1934.
- Auces “Ausma” gatavojas vasaras sezonai. *Sporta Pasaule*. Nr. 157, 08.04.1935.
- Rogenmanis, K. ZAFS 10 gadu jubileja. *Sporta Pasaule*. Nr. 196, 10.10.1935.
- Griķis, V. Aizvadīta sezona Aucē. *Sporta Pasaule*. Nr. 205, 11.11.1935.

- Spāde, T. Sākas jauns posms Latvijas sporta dzīvē. *Sporta Pasaule*. 11.06.1936. Nr. 266, 1. lpp.
- Jelgava – Rīga sacensās boksa. *Sporta Pasaule*. Nr. 320, 19.10.1936.
- Paredzami ievērojami pārgrozījumi mūsu futbola dzīvē. *Sporta Pasaule*. Nr. 327, 12.11.1936.
- Lasis, J. Valdības lielais darbs sporta labā. *Sporta Pasaule*. 07.05.1936. Nr. 256, 1. lpp
- Ko LAS sportisti veikuši pirmajos 2 gados. *Sporta Pasaule*. Nr. 344. 11.01.1937.
- Mūsu darbs un spēks Vadonim!. *Sporta Pasaule*. Nr. 344., 11.01. 1937.
- Jaunajai paaudezi jādod iespēja nodarboties ar sportu. *Sporta Pasaule*. Nr. 350, 01.02.1937
- Kas notiek Jelgavā? *Sporta Pasaule*. Nr. 363, 18.03.1937.
- Spāde, T. Sporta kongresā pieņemtās tēzes. *Sporta Pasaule*. Nr. 485, 25.04.1938
- Nodibināts valsts sporta vadītāja amats. *Sporta Pasaule*. 12.05.1938. Nr. 490, 1. lpp Lieli sporta svētki Jelgavā. *Sporta Pasaule*. Nr. 508, 04.07. 1938.
- Plaši strādnieku sporta svētki Jelgavā. *Sporta Pasaule*. Nr. 507.,04.07. 1938.
- Smagars, A. 15. maijs – vienotā latvju sporta pamatakmens. *Sporta Pasaule*. 15.05.1939. Nr. 648, 2. lpp
- Sporta dzīve Aucē. *Sporta Pasaule*. Nr. 732., 11.11.1939.
- Jelgavas Lauksaimn. Akadēmija gūst panakumus sportā. *Sporta Pasaule*. Nr. 751, 24.12.1939.
- Mūrnieks, A. Ko Zemgales basketbolam devis 1939. gads? *Sporta Pasaule*. Nr. 761., 18.01.1940.
- Mūsu sporta lielais draugs. *Sporta Pasaule*. Nr. 814, 16.05.1940, 1. lpp.

26) Sporta Žurnāls

- Strādnieku sporta savienība. *Sporta Žurnāls*. Nr. 11, 14.03.1924.

27) Strādnieku sports un sargs

- Zutis, A. Mūsu septītais kongress. *Strādnieku sports un sargs*. Nr. 1, 01.03.1929.
- Zemgales novada svētki. *Strādnieku sports un sargs*. Nr. 7, 01.07.1930.

- SSS 1933. gada sarīkojumu kalendārs. *Strādnieku sports un sargs*. Nr. 11, 01.11.1932.

28) Stadions

- Sporta dzīve provincē. Jelgava. *Stadions*. Nr. 34, 11.05.1933., 7. lpp
- Auce. *Stadions*. Nr. 58, 23.10.1933., 47. lpp.
- Graupners, K. Ekskursija latvju futbola vēsturē. *Stadions*. Nr. 62, 20.11.1933., 81. lpp

29) Starts

- Šmits, A. Jauns pavasaris Latvijas sportā. *Starts*. 15.05.1936. Nr. 28. – 29., 3. lpp.
- Šmits, A. Minstrs A. Bērziņš – augstākais mūsu sporta vadītājs. *Starts*. 01.01.1938. Nr. 40, 3. lpp
- Ministra A. Bērziņa runas noslēgums. *Starts*. Nr. 41, 01.07.1938.

30) Studentu Dzīve

- Kvelde, P. Jelgavas Lauksaimniecības Akadēmija. *Studentu Dzīve*. Nr. 85, 01.05.1940.

31) Tēvija

- Jelgavas notikumi. *Tēvija*. Nr. 12., 1902.
- Kurzemes gubernatora obligātoriskie noteikumi priekš Kurzemes guberņas pilsētu un lauku apkārtnu iedzīvotājiem. *Tēvija*. Nr. 31, 1905

32) Tēvijas Sargs

- Valsts prezidenta Dr. Kārļa Ulmaņa norādījumi par sporta nozīmi valsts celtniecībā. *Tēvijas Sargs*. Nr. 37, 11.09.1936.
- Atzinība uzvarētājiem. *Tevijas Sargs*. Nr. 40, 1937.

33) Valdības Vēstnesis

- Jelgavas apgabalt. reģ. nodaļa. *Valdības Vēstnesis*. Nr. 114, 21.05.1924.
- Valdības darbība. *Ministru* kabineta sēde 1938. gada 17. februārī. *Valdības Vēstnesis*. Nr. 40, 18.02.1938.

34) Ventas Balss

- Pavasara zibeņturnīrs – 2. maijā. *Ventas Balss*. Nr. 43., 17.04.1937.

35) Zemgales Balss

- Kā izbūvēs sporta laukumu. *Zemgales Balss*. Nr. 140., 26.06.1936., 2. lpp.
- Sarīkojumi šodien, 16. janvārī Jelgavā. *Zemgales Balss*. Nr. 12, 16.01.1937.

- Kas vadīs šogad futbolsportu Zemgalē? *Zemgales Balss*. Nr. 54., 07.03.1937.
- Jauni pamati Jelgavas sporta nākotnei. *Zemgales Balss*. Nr. 77., 08.04.1937.
- Skolēnu šaušanas sacensības. *Zemgales Balss*. Nr. 122, 04.06.1937.
- Jelgavā dibinās sporta padomi. *Zemgales Balss*. Nr. 141, 29.06.1937
- Sporta attīstības labā. *Zemgales Balss*. Nr. 158, 19.07.1937.
- Jelgavā dibinās sporta padomi. *Zemgales Balss*. Nr. 141, 29.06.1937
- Sporta sacīkstes Elejā. *Zemgales Balss*. Nr. 152, 12.07.1937.
- Sporta attīstības labā. *Zemgales Balss*. Nr. 158, 19.07.1937.
- Šaušanas sacīkstes policijai. *Zemgales Balss*. Nr. 207, 14.09.1937
- ASK basketbolistu un volibolistu ievēribai. *Zemgales Balss*. Nr. 237. 18.10.1937.
- Nepiemērots sporta laukums. *Zemgales Balss*. Nr. 241., 23.10.1937.
- ASK futbola sezonas noslēgums. *Zemgales Balss*. Nr. 245, 28.10.1937.
- Gedrovics, V. Jelgavas izbūves 4 gadu plāns. *Zemgales Balss*. Nr. 267., 24.11.1937.
- Uz pareizā ceļa. *Zemgales Balss*. Nr. 278, 07.12.1937.
- Jelgavas apriņķa policijas darbības gads. *Zemgales Balss*. Nr.19., 25.01.1938.
- Sports. *Zemgales Balss*. Nr. 34, 11.02.1938.
- Veidemanis, K. Aktīvitāti Jelgavas ūdenssportā!. *Zemgales Balss*. Nr. 158., 18.07.1938.
- Izkops basketbolu provincē. *Zemgales Balss*. Nr. 179, 11.08.1938.
- Pilsētas sporta laukums nodots aizsargu pārziņā. *Zemgales Balss*. Nr. 162., 22.07.1938.
- Sporta savienību priekšnieki pie valsts sporta vadītāja. *Zemgales Balss*. Nr. 177, 09.08.1938.
- Kad pieņems sacīkstēm sporta laukumu Dobelē?. *Zemgales Balss*. Nr. 190, 24.08.1938.
- Hercoga Pētera ģimnāzija jaunajā mācību gadā. *Zemgales Balss*. Nr. 225, 04.10.1938
- Šaušanas sacīkstes. *Zemgales Balss*. Nr. 226, 05.10.1938.
- 547 futbolisti šogad spēruši bumbu Zemgales komandās. *Zemgales Balss*. Nr. 262., 17.11.1938.

- Zemgales apgabala futbola savienības gada darbs. *Zemgales Balss*. Nr. 97., 01.05. 1939.
- 200 Vingrotāju Jelgavā. *Zemgales Balss*. Nr. 97, 01.05.1939.
- Jelgavnieku futbolisti turpmāk spēlēs 1. līgā. *Zemgales Balss*. Nr. 154. 13.07.1939. Kur Jelgavā trenēsies Lauksaimniecības akadēmijas sportisti? *Zemgales Balss*. Nr. 163., 24.07.1939.
- Cietuma darbinieku volejbola un basketbola laukums. *Zemgales Balss*. Nr. 167, 28.07.1939.
- Jelgavas un Rīgas cietumu darbinieku draudzība sportā. *Zemgales Balss*. Nr. 200, 05.09.1939.
- Skolu sacīkstes. *Zemgales Balss*. Nr. 63. 16.03.1940.

36) Zemgales Ziņu kultūrvēsturisks pielikums

- Stikute, I. Kurzemes riteņbraucēju biedrība. *Zemgales Ziņu kultūrvēsturisks pielikums*. 1997, Nr. 19, 4. lpp.

II Literatūra

1. Autoru kolektīvs. *Latvijas 20. gadsimta vēsture II: 1918 – 1940*. Rīga: LVI, 2000, 869 lpp.
2. Autoru kolektīvs. *20. gadsimta Latvijas vēsture I. Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai*. Rīga: LVI Apgāds, 2000,
3. Zariņš, K. Vācu okupācijas režīms Kurzemes guberņā (1915 – 1917): Militārā pārvalde un civiliedzīvotāji. Mārupe: SIA “Izdevniecība Drukātava”, 2014, 131 lpp.
4. Butulis, I. *Sveiki aizsargi!* Rīga: Jumava, 2011. - 254 lpp.
5. Čika, V. Gubiņš, G. *Latvijas sporta vēsture, 1918 – 1944*. – Vašingtona: Amerikas latviešu apvienības fiziskās audzināšanas un sporta birojs, 1970. – 384 lpp.
6. Latvijas Olimpiskā vēsture : The olympic history of Latvia: No Stokholmas līdz Soltleiksitijai/ Red. : G. Keisels, D. Caune. – Rīga: Latvijas Olimpiskā komiteja, 2003. 367 lpp.
7. Staģis, A. *Latvijas vieglatlētikas vēsture 1897 – 1944*. Rīga: Jumava, 2016. 349 lpp.
8. Forands, I. Kehris, E. Kīse, A., Vītola, A. *Latvijas sporta vēsture*. Rīga: “Poligrāfists”, 1994, 330 lpp,
9. Sast. Keiselis, G. *Rīga sporto gadsimtu griežos*. Rīga: Jumava. 2015, 295 lpp

10. Autoru kolektīvs. 20. gadsimta vēsture I. Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai 1900 – 1918. Rīga: LVI apgāds, 2000, 869 lpp.
11. Skujenieks, M. *Latvija. Zeme un iedzīvotāji*. Rīga: A. Gulbja apgāds. 1927, 172. lpp.
12. *Latviešu konservācijas vārdnīca*. Rīga: A. Gulbja Apgāds.
13. Riordan, J. *Sport in Soviet society: development of sport and physical education in Russia and USSR*. Kembridža: 1977,
14. Šūberte, J. *Jānis Čakste un Jelgava*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006, 150 lpp.

Raksti periodiskajos izdevumos

1. Vāveris, G. Organizētā sporta kustības vēsture Rīgā: Baltijas Olimpiskās komitejas darbība Otrās Viskrievijas olimpiādes norise (1911 – 1915). Rīga: Latvijas Universitātes žurnāls Vēsture, 2016, Nr. 2.
2. Riordan, J. Russia/Soviet Union. *Routledge companion to sports history*. 2012, 1st edit.

III Uzziņu literatūra

1. *Latviešu konservācijas vārdnīca*. Rīga: A. Gulbja Apgāds. 1939. – 1940
2. Sast. Rubenis, M. *Latvijas futbola vēsture*. Rīga: SIA “Apgāds Jāņa Sēta”, 2000, 495 lpp.
3. Jansons, A. *Riteņbraukšanas sports Latvijā trīs gadsimtos*. Rīga: Latvijas Riteņbraukšanas federācija. 2016, 256 lpp.
4. Ērmanis, A. *Jelgavas futbola vēsture*. Jelgava: Jelgavas Sporta servisa centrs. 2012, 191 lpp.

Maģistra darbs „Fiziskās aktivitātes un sports Jelgavā un Jelgavas apriņķī 1920. – 1940.”
izstrādāts LU Vēstures un filozofijas fakultātē Vēstures un arheoloģijas nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā versija atbilst izdrukai.

Autors: Grāda Pretendents /paraksts/ __.05.2019.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai:

Vadītājs: Dr. habil. hist. profesors Aivars Stranga, /paraksts/ __.05.2019.

Recenzents: Dr.hist. profesors Ēriks Jēkabsons

Darbs iesniegts Vēstures un filozofijas fakultātē ____ .05.2019.

Studiju metodiķe:

Darbs aizstāvēts Maģistra studiju programmas “Vēsture” gala pārbaudījumu komisijas sēdē

__ . __.2018. protokola Nr. _____, vērtējums _____

Komisijas sekretārs: _____ /as.prof. A.Levāns/